

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM VE İŞ UYGULAMA MERKEZLERİNDE
SEREBRAL PALSİLİ ÇOCUKLAR İLE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN VE BU ÇOCUKLARIN EBEVEYNLERİNİN
SORUNLARIN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şahveren KAYMAKAMTORUNLARI

**Lefkoşa
Mayıs, 2018**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM VE İŞ UYGULAMA MERKEZLERİNDE
SEREBRAL PALSİLİ ÇOCUKLAR İLE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN VE BU ÇOCUKLARIN EBEVEYİNLERİNİN
SORUNLARIN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Şahveren KAYMAKAMTORUNLARI

**Lefkoşa
Mayıs, 2018**

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Etik ilkelere uygunluk beyanı

Hazırlamış olduğum “Özel Eğitim Ve İş Uygulama Merkezinde Serebral Palsili Çocuklar İle Çalışan Öğretmenlerin Ve Bu Çocukların Ebeveynlerinin Sorunlarının Belirlenmesi” konulu yüksek lisans tezimde, projelendirilmesi ve sonuçlanmasındaki süreçte her türlü akademik ve bilimsel kurallara özenle uyduğumu, tezimde yer alan tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, bilimsel yazım kurallarına uygun şekilde hazırladığım bu çalışmamda dolaylı ya da doğrudan yaptığım her türlü alıntıyı kaynakçada gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğunu taahhüt ederim.

Şahveren KAYMAKAMTORUNLARI

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, yüksek lisans programının gereği olarak hazırlanan bu araştırmanın amacı, KKTC’nde özel eğitim ve iş uygulama merkezlerinde serebral palsili çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve bu çocukların ebeveynlerinin sorunlarının belirlenmesidir.

Yapılan araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önem, sınırlıklar, tanımlar ve kısaltmalar sunulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde konuyla ilgili kavramsal açıklamalar ve ilgili araştırmalar tanıtılmıştır. Üçüncü bölümünde araştırmanın gerçekleşmesinde benimsenen araştırmanın yöntemi, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde bulgulara, beşinci bölümde bulgular bağlamında ulaşılan sonuçların tartışılıp yorumlanmasına, altıncı bölümde ise araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir. Son olarak da araştırmada kullanılan kaynaklar ve ekler yer almaktadır. Bu araştırmanın planlanmasında, uygulanmasında ve yürütülmesinde değerli bilgileri ile bu yolda bana ışık tutan, destekleyen motive eden ayrıca, yapıcı eleştirileriyle araştırmanın daha nitelikli olmasında büyük emeği olan danışmanım Sayın Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK’a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Değerli destekleriyle çalışmamın her aşamasında katkı sağlayan ve gereksinim duyduğumda hem akademik hem manevi olarak bana her zaman yardımcı olan Harun AYSEVER’e teşekkür ederim. Çalışmam boyunca beni yüreklendiren her konuda beni destekleyen ve motive eden Yüstra MİÇOOĞULLARI’na teşekkür ederim.

Araştırma çalışmasına gönüllü katılan, görüş ve önerileri ile araştırmanın verilerini oluşturan öğretmen ve velilerde teşekkürü bir borç bilirim. Hayatım boyunca beni hep destekleyen, koruyan ve yanımda olan sevgili annem Hamdiye KAYMAKAMTORUNLARI, babam Alkan KAYMAKAMTORUNLARI, kardeşlerim Zehra KAYMAKAMTORUNLARI ve Esra KAYMAKAMTORUNLARI’na teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım sırasında beni yüreklendiren, moralimi ve motivasyonumu her zaman yükselten, sabır ve hoşgörü gösteren değerli eşim Ödül Ergülen’e teşekkür ederim.

Şahveren KAYMAKAMTORUNLARI

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM VE İŞ UYGULAMA MERKEZİNDE SEREBRAL PALSİLİ ÇOCUKLAR İLE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN VE BU ÇOCULARIN EBEVEYNLERİNİN SORUNLARININ BELİRLENMESİ

KAYMAKAMTORUNLARI, Şahveren

Yüksek Lisans, Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Mayıs 2018, 98 sayfa

Bu araştırma özel eğitim ve iş uygulama merkezlerinde Serebral Palsili öğrenciler ile çalışan öğretmenler ve bu çocukların ebeveynlerinin sorunlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı yapılan araştırmanın çalışma grubunu Özel Eğitim Merkezi'nde görev yapan 20 öğretmen ve Serebral Palsi çocuğa sahip 20 ebeveyn oluşturmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada belirlenen kategoriler frekans şeklinde sunulmuştur. Frekanslar, katılan öğretmenlerin sayısına göre değil ortaya koyulan görüşlere göre belirlenmiştir.

Araştırma elde edilen bulgulara bakıldığında; öğretmenlerin en fazla öğrencilere ince ve kaba motor becerilerin öğretimiyle, bağımsız yemek yeme ve tuvalet becerilerinin olmayışıyla ebeveynlerin kendilerinden yüksek beklenti içinde olmalarıyla, okul yönetiminin sorunlara kalıcı çözümler bulmamasıyla ve çevresel düzenlemelerin yetersiz kalmasıyla ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin ise daha çok çocuğun el ve ayaklarında yaşadığı güç kaybından, bağımsız yemek yiyememesinden ve ihtiyaçlarını karşılayamamasından, binalarda asansörlerin olmamasından, öğretmenler ile kurulan iletişimin yetersizliğinden, okul bahçesinde uygun bekleme alanlarının olmamasından, okul idaresinin ilgisiz olmasından ve okulların yetersiz donanımından kaynaklanan sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Eğitim ve İş Uygulama Okulu, Serebral Palsi, Özel Eğitim Öğretmeni, Ebeveyn.

ABSTRACT**IDENTIFICATION OF PROBLEMS EXPERIENCED BY FAMILIES
LIVING AND TEACHERS WORKING WITH CHILDREN WITH
CEREBRAL PALSY AT A SPECIAL EDUCATION AND WORK
PRACTICE CENTER****KAYMAKAMTORUNLARI, Şahveren****Master, Department of Special Education Teaching****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK****May 2018, 98 pages**

This research was conducted to determine the problems experienced by families and teachers working with cerebral palsy students in special education and business practice centers. Examples of research based on semi-structured interview technique from qualitative research methods are 20 teachers working in Special Education Center and 20 families with Cerebral Palsy children.

The obtained data were analyzed and interpreted using the content analysis method. The categories determined in the survey are presented in the form of frequencies, frequencies are determined according to the opinions expressed, not by the number of participating teachers. According to the findings of the research; it has been determined that the most of the time teachers are experiencing problems stemming from difficulty in teaching fine and rough motor skills, forgetfulness, absence of independent eating and toilet skills, high expectation of families, incapability of school management to find permanent solutions to the problems and insufficient environmental regulations. On the other hand, problems experienced by families are expressed as; loss of power on the child's hands and feet, lack of eating and toiletries alone skill, not having any fibrous vehicles, inability to communicate with teachers, not having suitable waiting areas in the school garden, irresponsibility of school management and insufficient equipment in schools.

Keywords: Special Education, Special Education and Work Practice School, Cerebral Palsy, Special Education Teacher, Family.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Tanımlar.....	7
1.6. Kısaltmalar.....	8

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Özel Eğitim	9
2.2.Özel Eğitimin Amacı.....	10
2.3. Özel Eğitimin İlkeleri.....	11
2.4. Özel Eğitim Gerektiren Birey.....	12
2.5. Özel Eğitim Gerektiren Bireylere Eğitim Veren Kurumlar.....	13
2.5.1. Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve İş Uygulama Merkezleri.....	13
2.6. Ortopedik Yetersizlik.....	14
2.6.1. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri.....	15
2.6.2. Ortopedik Yetersizlikte Yaygınlık.....	17
2.7. Ortopedik Yetersizliğin Sınıflandırılması.....	17
2.7.1. Ortopedik Yetersizlik veya Sağlık Sorunlarının Derecesine Göre Sınıflandırılması.....	17
2.7.1.1. Hafif Derecede Yetersizlik.....	17

2.7.1.2. Orta Derecede Yetersizlik.....	17
2.7.1.3. Ağır Derecede Yetersizlik.....	18
2.7.2. Ortopedik Yetersizlik veya Sağlık Sorunlarının Meydana Geldiği Yere Göre Sınıflandırılması.....	18
2.7.2.1. Sinir Sistemi İle İlgili Ortopedik Yetersizlikler.....	18
2.7.2.2. Kas-İskelet Sistemi İle İlgili Ortopedik Yetersizlikler.....	18
2.7.2.3. Sağlık İle İlgili Ortopedik Yetersizlik.....	20
2.8. Serebral Palsi.....	21
2.8.1. Serebral Palsinin Nedenleri.....	23
2.8.1.1. Prenatal Nedenler.....	23
2.8.1.2. Natal Nedenler.....	24
2.8.1.3. Postnatal Nedenler.....	24
2.8.2. Serebral Palside Erken Tanı.....	24
2.8.3. Serebral Palsinin Belirtileri.....	24
2.8.4. Serebral Palsinin Tipleri.....	25
2.8.4.1. Spastik Tip.....	25
2.8.4.2. Spastik Hemipleji.....	25
2.8.4.3. Spastik Dipleji.....	26
2.8.4.4. Spastik Kuadripleji.....	26
2.8.4.5. Atetoid Tip.....	26
2.8.4.6. Ataksik Tip.....	27
2.8.4.7. Rijit Tip.....	27
2.8.4.8. Tremotlu Tip.....	27
2.8.4.9. Hipotonik Tip.....	27
2.8.4.10. Miks Tip.....	28
2.9.5. Serebral Palsi ile Birlikte Görülen Problemler.....	28
2.9.5.1. Görme Problemi.....	28
2.9.5.2. İşitme Problemi.....	28
2.9.5.3. Yemek Yeme Ve Konuşma Problemi.....	28
2.9.5.4. Büyüme Problemi.....	28
2.9.5.5. Yavaş Öğrenme Problemi.....	29
2.9.6.6. Kişilik ve Davranış Problemi.....	29
2.9.7.7. Epilepsi Nöbetleri.....	29
2.9.8.8. Zihinsel Yetersizlik.....	29
2.9.6. Serebral Palsili Çocuklarda Anatomik Değişiklikler.....	30

2.9.7. Serebral Palsili Çocuklarda Fizyolojik Değişiklikler.....	30
2.9.8. Serebral Palsili Çocukların Rehabilitasyonu.....	32
2.9.9. Serebral Palsili Çocuklarda Günlük Yaşam Aktiviteleri.....	32
2.9.9.1. Beslenme.....	32
2.9.9.2. Banyo ve Tuvalet Aktiviteleri.....	33
2.9.9.3. Giyinme.....	33
2.10. Özel Eğitimde Aile.....	34
2.11. Serebral Palsili Çocuğa Sahip Aileler.....	35
2.12. Yurt İçinde Ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	36
2.12.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar.....	36
2.12.2. Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar.....	43

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırma Modeli.....	45
3.2. Evren ve Örneklem.....	46
3.3. Veri Toplama Aracı.....	48
3.4. Verilerin Toplanma Süreci.....	49
3.5. Verilerin Analizi.....	51

BÖLÜM IV

4. BULGULAR.....	56
4.1. SP'li Çocuklar İle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar.....	56
4.2. Serebral Palsili Çocuğu Sahip Ebeveynlerin Yaşadığı Sorunlar.....	69

BÖLÜM V

5. YORUM VE TARTIŞMA.....	77
----------------------------------	-----------

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
6.1. Sonuç.....	81
6.2. Öneriler.....	82
6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	82

6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	83
KAYNAKLAR.....	84
EKLER.....	93
Ek 1.Bilgi ve Katılım Onay Formu.....	93
Ek 2. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu.....	94
Ek 3. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu.....	95
Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	96
Ek 5. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Daire Müdürlüğü İzin Yazısı.....	97
Ek 6. Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul İzni.....	98

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Bilgileri.....	47
Tablo 2. Ebeveynlerin Demografik Bilgileri.....	48
Tablo 3. Yapılan Görüşmelerin Özellikleri.....	50
Tablo 4. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Psikomotor Becerilerinin Öğretiminde Yaşadıkları Sorunlar.....	56
Tablo 5. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Akademik Becerilerinin Öğretiminde Yaşadıkları Sorunlar.....	58
Tablo 6. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Öz bakım Becerilerinin Öğretiminde Yaşadıkları Sorunlar.....	60
Tablo 7. Öğretmenlerin, Ebeveynler İle Yaşadıkları Sorunlar.....	61
Tablo 8. Öğretmenlerin, Okul Yönetimiyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	63
Tablo 9. Öğretmenlerin Yaşadıkları Diğer Sorunlar.....	65
Tablo 10. Ebeveynlerin Çocuğun Psikomotor Becerileriyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	67
Tablo 11. Ebeveynlerin Çocuğun Özbakım Becerileriyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	68
Tablo 12. Ebeveynlerin Okula Ulaşım İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	69
Tablo 13. Ebeveynlerin Öğretmenlerle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	69
Tablo 14. Ebeveynlerin Çevresel Düzenlemelerle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	71
Tablo 15. Ebeveynlerin Okul Yönetimiyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar.....	73
Tablo 16. Ebeveynlerin Yaşadığı Diğer Sorunlar.....	74

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı ve alt amaçları, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları belirlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında geçen bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, insan davranış ve düşüncelerinde istendik yönde davranış değiştirme yaratma ve şekillendirme sürecidir. Ayrıca eğitim, insanların ve toplumun yararına olacak şekilde uyumu ve üretkenliğini artırmak için amaçlı davranış değiştirmenin hedeflenmesidir. Barutçugil (2002)eğitimi, belirli amaçlar doğrultusunda insanın düşünce, tutum ve davranışlarında istenilen yönde sistematik olarak davranışlarını değiştirme süreci olarak ifade etmiştir. Eğitim sisteminde tüm bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve devletin eğitim hedeflerini gerçekleştirmek için kurulan okullar bütünüdür (Başaran, 2000). Özel eğitim gereksinimli bireyler için açılan kurumlar da bu bütünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Bebekler doğumdan, yetişkin birey olana kadar farklı gelişim dönemleri geçirmektedir. Gelişim dönemlerine ait devinsel ve fiziksel gelişim gösteremeyen, bireysel farklılıkları olan bebekler, hayatları boyunca devam eden engel ile yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. Gelişimi etkileyen faktörlerin bilinmesi ve gelişim dönemlerinin özellikleri normal gelişim gösteren çocuklardan farklı gelişim özelliklerine sahip olan engelli çocukların bedensel gelişimi için önemlidir. Ayrıca çocuğun davranış ve beceri gelişimi açısından da önem taşımaktadır (Koca, 2007).

Özel gereksinimli bireyler, çeşitli nedenlerden dolayı gelişim ve bireysel özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyi tanımlamaktadır (Özel Eğitim Yönetmeliği, 2006).

Özel eğitim kurumlarında eğitim alan özel gereksinim gruplarından biri de serebral palsili çocuklardır. Serebral Palsi (SP) beyinde oluşan bir hasara bağlı olarak kalıcı postür ve hareket bozukluğu olarak ifade edilmektedir (Atam, 2009). Engelli çocukların küçümsenmeyecek bir bölümünü oluşturan SP'li çocuklar, diğer engel grupları gibi günlük yaşama ve toplum yaşamına uyumda sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Türkiye özel gereksinimliler araştırmasına göre ortopedik engelliler grubunda yer alan SP'li çocuklar, fiziksel ve devinimsel gelişimlerdeki yetersizlikler nedeniyle yaşamın birçok alanında güçlüklerle karşılaşmaktadır. SP'li çocuklar genellikle ikinci bir kişiye bağımlı olarak yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaktadırlar. SP'li çocukların temel ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayamamalarını, toplumsal uyumu güçleştirirken, ailelerin de çocuklarının gelecekları için endişelerini artırmaktadır (Dilek ve diğ., 2013).

Aileye özel gereksimli bir çocuk katılımı manevi ve maddi yükümlülükleri beraberinde getirmektedir. Engelin türü, etkileri, şiddeti, ailenin yükünün belirleyicisi olmaktadır. Zihinsel ve fiziksel geriliklerde, çocuğun ebeveynlere muhtaçlığı daha yüksek olmaktadır. Bu durum, bakımla ilgili sorumlulukların artmasına neden olabilmektedir (Yıldırım Doğru ve Aslan, 2008).

SP'li çocuklara sahip ailelerin iş yükü ve sorumlulukları diğer ailelere göre daha fazla olabilmektedir. Bu neden ile bu ailelerin psikolojik anlamda birçok zorluk yaşadıkları görülmektedir. SP'li çocukların annelerinde genellikle depresyon ve yaşam kalitesinde bozulma eğilimi görülebilmektedir. Bu durum genellikle SP tipinden ve çocuğun işlevsellik düzeyinden kaynaklanmaktadır (Devlet İstatistik Enstitüsü, 2004). Başarılı bir rehabilitasyon programı aile ve çocuk ile birlikte iyi bir ekip çalışması ile yürütülebilmektedir. Böylece SP'li çocukların annelerinin psikolojik durumuna ve yaşam kalitesi daha iyi düzeye getirebilmek için bu alanda uzman kişiler olan öğretmenler ile işbirliği içerisinde çalışması gerekmektedir (Dilek ve diğ., 2013).

Özel eğitim merkezlerinde bulunan özel gereksinimli çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmek için özel eğitim öğretmenleri ile birçok farklı alanda uzman bir arada çalışmaktadır. Özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli bireylere eğitim vermek için özel olarak yetiştirilmiş olan personeldir (Özel Eğitim Yönetmenliği, 2006). Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin birçok alanda yetersizlikleri bulunmaktadır. SP'li çocuklarında pek çok sorunu vardır. Bu nedenle özel eğitim öğretmenleri, SP'li çocukların özelliklerini ve gereksinimlerini çok iyi bilmelidir. Bu doğrultuda çocuklara hazırlayacakları plan ve program çok daha etkili olacaktır (Yiğit, 2007). SP'li çocukların eğitiminde ve ilerleme kaydedebilmesinde özel eğitim öğretmenlerinin önemi büyüktür. Özel eğitim alanı özel beceri ve bilgi gerektiren bir alandır. Bu nedenle SP'li çocuklar ile çalışan öğretmenlerin gerekli donanıma sahip olmaları gerekir (Kargin, 2003). Öğretmenin başarılıya ulaşabilmesi için gerekli donanımın yanı sıra ruhsal açıdan mutlu olması önemlidir (Girgin, 2010).

Ancak öğretmenler SP'li çocuklar ile çalışırken çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Eğitim faaliyetlerinin etkili şekilde sürdürülmesinde başrol oynayan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadığı sorunların belirlenmesi gerekir.

SP'li çocuklara verilen eğitimin niteliği çok önemlidir. Bunun kadar önemli bir diğer etmen ise öğretmen ile ailelerin uyum içerisinde çalışmasıdır. Ancak bu şekilde verilen eğitimin farklı alanlara genellenebilmesi ve sürekliliği sağlanabilir. Aile ve öğretmenler arasında işbirliğine ve ortaklığa dayalı bir etkileşimi engelleyen sorunlar olabilir. Bu sorunların belirlenip çözüm yolunun aranması gerekir.

Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin (Ceyhun ve Kaya, 2013; Karasu, Dayı, Aykut ve Tavit, 2013a), öğretmen aile arasında yaşanan sorunlara ilişkin (Akkök, Aşkar ve Karancı, 1992; Dilek ve diğ., 2003) araştırmalar vardır. Ancak SP'li öğrenciler ile ilgili eğitim açısından yapılan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Türkiye de ve KKTC'de SP'li çocuklar ile çalışan öğretmen ve aileler ile ilgili araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle SP'li öğrenciler ile çalışan öğretmenlerin ve SP'li çocukların ebeveynlerinin yaşadıkları sorunlar bu araştırmanın konusunu oluşturmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı özel eğitim ve iş uygulama merkezinde Serebral Palsi'li çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve bu çocukların ebeveynlerinin sorunlarının belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

A. Serebral Palsi'li çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin;

1. Öğrencilere psikomotor becerilerin öğretiminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Öğrencilere akademik becerilerin öğretiminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Öğrencilere öz bakım becerilerinin öğretiminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Ebeveynler ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Okul yönetimi ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
6. Yaşadıkları diğer sorunlar nelerdir?

B. Serebral Palsi'li çocuğa sahip ebeveynlerin;

1. Çocuğun psikomotor becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Çocuğun öz bakım becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Okula ulaşım ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Çocuğun öğretmeniyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Okuldaki çevresel düzenlemelerle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
6. Okul yönetimiyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
7. Yaşadıkları diğer sorunlar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Alanyazında özel eğitim ve iş uygulama merkezlerinde çalışan personellerin üzerinde yapılmış olan araştırmalar bulunmakla birlikte, SP çocuklara eğitim veren öğretmenlerin ve velilerin sorunlarını inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır (Yiğit, 2007).

SP'li çocuklar birçok araştırmacının inceleme konusu olmasına rağmen SP'li çocukların eğitim açısından inceleme yapan sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Demirkıran, 2005; Koca, 2007). Bu çalışma, özel eğitim ve iş uygulama merkezlerinde görev yapan özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve SP'li çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadıkları sorunların belirlenmesi ve çözümler üretilebilmesi açısından önemlidir. Ayrıca, özel eğitim sınıf öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ile ilgili görüşlerin belirlenmesi özel eğitim uygulama merkezi ve iş uygulama merkezinde çalışan farklı branşlardaki öğretmenlere, okul yöneticilerine, velilere, denetmenlere bakış açısı kazandırması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, özel eğitim ihtiyacı olan çocukların ailelerinin çok fazla strese maruz kaldıkları ve özel eğitim gereksinimi olmayan çocukların ailelerine göre önceliklerinin ve yaşam tarzlarının çok daha zor şartlar içerisinde şekillendiği gözlemlenmektedir (Çay, 2016). Bu nedenle ebeveynlerin sorunlarının belirlenmesi, bu sorunlara çözümler bulunabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Özel eğitim ve iş uygulama merkezlerinde yaşanmakta olan sorunların tespitinde öncelikle bu öğretmenlerin ve velilerin görüşleri büyük bir önemi vardır. Buna ek olarak, bu alanda araştırma yapacaklara veri sağlaması açısından bu çalışma önemli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan, yapılan araştırmanın alan yazına katkı sağlaması düşünülmektedir. Elde edilen bulguların, özel eğitim ve iş uygulama merkezlerin de SP'li öğrencilerle çalışan öğretmenlerin ve ailelerin sorunlarının belirlenmesi, bu sorunlara çözüm bulunabilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıda verilen sınırlılıklar içerisinde yürütülmüştür;

- Araştırma 2017-2018 yılı içerisinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Kuzey Kıbrıs Türk

Cumhuriyeti içinde yer alan Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezine giden Serebral Palsili çocuklarla çalışan öğretmenlerin ve SP'li çocukların ebeveynlerinin verdiği cevaplarla,

- Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorularla,
- Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde kullanılan analiz yöntemleri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezi: ayrı kurum ya da okulda eğitim görmeleri gereken özel gereksinime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitiminin verildiği okul veya kurumlardır (Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1997).

Özel eğitim Öğretmeni: özel gereksinimli bireylere bireyselleştirilmiş eğitim programları ile günlük öğretim ve ilgili diğer destekleri sunabilen özel olarak yetiştirilmiş personeldir (Cavkaytar ve Diken, 2012).

Serebral Palsi: doğum öncesi, doğum sırası ya da doğum sonrasında meydana gelen bir beyin lezyonu nedeni ile ortaya çıkarak kas koordinasyonu ve sinir sistemini etkilemesinin yanı sıra motor becerilerinde hasar gelmesi nedeni ile destek eğitim ve özel eğitim hizmetlerine gereksinimi olan bireydir (Özel Eğitim Yönetmeliği, 2006).

Özel Gereksinimli Bireye Sahip Aile: özel eğitime gereksinimi olan bireyin anne, baba ve kardeşlerini veya kanunen bireye bakmakla yükümlü olan kişi ya da kurum temsilcilerini tanımlamaktadır (Özel Eğitim Yönetmeliği, 2006).

2.5.Kısaltmalar

TC: Türkiye Cumhuriyeti

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

SP: Serebral Palsi

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konusunu oluşturan özel eğitim, özel eğitim gerektiren birey, özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara eğitim veren kurumlar, özel eğitimde ailenin yeri ve özel eğitim öğretmeni ve özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere ilişkin açıklamalar ve kavramlar özetlenmiştir. Daha sonra konuyla ilgili yapılmış olan yurt içi ve yurt dışında ki araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Özel Eğitim

Özel eğitim, özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitimlerinde ve sosyal hayatlarındaki tüm ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri adına özel olarak yetiştirilmiş olan öğretmen ve eğitim programı ile bireylerin her türlü ihtiyaçlarına cevap bulabilmelerini sağlayan eğitim şeklidir (Çuhadar, 2014). Bir başka ifade ile erken çocukluktan itibaren bireylerin desteklenmesiyle var olan yeteneklerini arttırmak, bireyin kendine yetebilmesini sağlamak, toplum içinde uyumlu yaşamasını sağlamak, topluma faydalı bir birey olabilmesini sağlamak için gerekli olan eğitim biçimidir (Ataman, 2011). Bireyin bilişsel, sosyal, akademik ve fiziksel gibi alanlarda gelişim düzeyinin akranlarına göre farklılık göstermesi, normal gelişim gösteren yaşlılarıyla birlikte eğitime tabi olması ya da eğitime kısmen tabi olmalarıdır. Bunun yanında özel eğitim olarak eğitim programı geliştirilmesine ihtiyaç duyulan bireylerin, yetersizlik türüne göre araç gerek, ortam ve eğiticilerin aracılığıyla var olan gelişim düzeylerini en üst düzeye çıkarabilmek için bireysel ya da grup şeklinde verilen eğitimidir.

Bu durumda birey; a) normal gelişim gösteren birey olarak kabul edilen akranlarına verilen eğitim ve öğretim imkanlarından faydalanamıyorsa, b) bir takım alanlarda üstün ya da özel bir yeteneği yoksa c) akranlarına kıyasla, konuşabilmede, öğrenmede ve sosyal davranışları gösterebilmede zorluk yaşıyorsa, d) bilişse, sosyal, fizyolojik, fiziksel alanlarda gelişim düzeylerinden kaynaklı sosyal yaşamı olumsuz etkileniyorsa, özel eğitime ihtiyacı bulunmaktadır (Özel Eğitim Yönetmeliği, 2006; Sarı, 2002; Ataman, 2009).

Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde özel eğitime gereksinimi olan bireyler için 1923 yılında eğitim girişimleri İzmir’de sağır ve körler için açılan okullarla başlamıştır. 1949’da korunmaya muhtaç olan bireyler için yasa çıkarılmıştır. Türkiye’de 1951 yılından itibaren özel eğitim hizmetlerinin örgün eğitim hizmetleri

arasında yer almaktadır. Bu yıldan sonra özel eğitime ihtiyacı olan bireylere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı gerekli hizmetleri vermeye başlamıştır. 1955 yılından sonra, özel eğitime gereksinimi olan bireyleri tanılamak, eğitimlerine yönelik yardımda bulunmak, gerekli araştırmalar ve çalışmalar yapmakla görevli Rehberlik ve Araştırma Merkezleri kuruldu (Kargin, 1997). 1962 yılında özel eğitime yönelik ilk yönetmenlik çıkmıştır. Bu yıldan sonra özel eğitime yönelik eğitim programları yapılmaya başlanmıştır (Başaran ve Çinkır, 2011).

Türkiye’de özel gereksinimli bireylere yönelik ilk yapılan kanuni düzenleme 1983 yılında çıkarılmıştır. Alınan kanun gereğince Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerde özel gereksinimli bireylere yönelik hizmet verecek kurumlar oluşturulmuştur. Özel gereksinime ihtiyacı olan 4-18 yaş arasındaki çocukları ele almaktadır. Ancak özel eğitime erken yaşta başlanması esas alınmıştır. Bunun yanında eğitim çağının dışında kalan yetişkin bireylerin meslek eğitimleriyle yaşamları boyunca faydalanabileceği hizmete ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu eksikliklerin ortadan kaldırılması ve her türlü eğitim olanağının verilmesine yönelik yaşam boyu devam edecek hizmetleri tanımlayan Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 1997 yılında çıkarılmıştır (Demirkıran, 2005).

2.2. Özel Eğitimin Amacı

Bireyin sağlık ve yetersizlik durumuna bakmadan her çocuk aile için özel ve geçeğe yönelik güvencedir. Çocuklar toplum içinde aileyi temsil edip ailenin devamlılığını sağlamaktadır. Bu durumda gelecek nesillerin bilinçli, eğitilmiş ve istenilen şekilde toplum yapısını oluşturacak nitelikli şekilde eğitim alması şarttır. Ailelerin durumu n olursa olsun çocuğun bireysel farklılığına uygun şekilde eğitim alması çocuğun en temel hak ve ihtiyacıdır (Aydın, 2017).

Toplum temel görevinden biride çocuğun eğitim ve öğretim hakkının hiçbir şekilde engellenip kısıtlama olmadan çocuğun genel yetenekleri doğrultusunda ve çocuğun düzeyine göre eğitim verilmesidir. Toplumda yer alan bireylerin eğitimi toplumun gücünü, verimini arttıran, çocuklara var olan yeteneklerini arttırma olanağı sağlayan, fırsat eşitliği ve adalet ilkelerini sağlamada en önemli araçlardan biridir (Adem, 1995). Çocuğun bireysel farklılığı ne olursa olsun eğitim öğretim ihtiyacının kısıtlanması ya da eğitim öğretiminin sağlanmaması gerek çocuk gerekse toplum için olumsuz sonuçlar doğurur (Aydın, 2017). Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların; a) yaşamlarının devamını sağlayacak yaşam becerileri öğrenmeleri, b) toplum içinde farklı bireylerle iletişim ve ilişkiler kurması, uyum içinde yaşaması, başkalarıyla

işbirliği kurabilmesi ve mutlu olabilmesi c) çocuğun eğitim ve öğretimi açısından uygun yöntem, teknik, program, araç gereç, materyal ve öğretmenler ile çocuğun var olan yetenekleri göz önüne alınarak meslek yaşamına yönlendirilmesini amaçlamaktadır (Özgür, 2004; Özel eğitim Yönetmeliği, 2005). Böylelikle yetersizliği olan bireylerin topluma kazandırılması, sosyalleşmesi desteklenmiş olur (Kaya, 2013).

Özel eğitimin temel amacına bakıldığında kısaca; Bireylerin toplum içinde varolan rollerini gerçekleştiren, başka bireylerle sağlıklı ve iyi ilişkiler kuran, üretken, olumlu, işbirlikçi, bir birey olarak yetişmelerini sağlamak. Bireye uygun eğitim programı ile araç gerek, yöntem, materyal kullanarak bireyin ilgileri doğrultusunda, yeterlikleri ve yeteneklerinin en üst düzeye çıkarılması, meslek ve iş yaşamına uygun şekilde hazırlanmasıdır. Son olarak bireylerin kendilerine yetelebilmeleri durumuna gelmeleri açısından temel yaşam becerilerini geliştirmede yardımcı olmaktadır (Gökmen, 2014).

2.3. Özel Eğitimin İlkeleri

Özel eğitime ihtiyacı olan kişilerin var olan haklarını korumalarına yönelik hem ulusal hem de uluslararası alanda sözleşmeler ve kanunlar hazırlanmıştır. Bu ilkeler özel eğitime ihtiyacı olan bireylere belirli olan hak ve standartların korunmasında etkilidir. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik hazırlanmış uluslararası alanda en genel sözleşme ise birleşmiş milletler engelli hakları sözleşmesidir. Sözleşmenin genel ilkeleri incelendiğinde;

1. Herhangi bir ayırım yapılmaması
2. Yetersizliği olan bireylerin yetersizliğinden kaynaklı onurunu kırarak davranışlarda bulunulmama ve saygı duyulması.
3. Yetersizliği olan bireylerin de sosyal yaşamın parçası olduğu unutulmaması
4. Bireylerin topluma kayılmaları sağlanması,
5. Yetersizliği olan bireylerin kişisel kimliklerini koruya bilmeleri için haklarına saygı durulmalı (Engelli Hakları, 2015).

Özel eğitim hizmetlerinin temel amacına ulaşabilmesine yönelik özel eğitimin ilkeleri dikkate alınarak daha ayrıntılı ve titiz bir şekilde uygulanmalıdır. Özel eğitim ilkelerinin uygulanabilmesine aynı zamanda Çocuk Hakları Bildirgesi ve Engelli Hakları ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi uluslararası sözleşmeler içinde dayanak oluşturmaktadır. Var olan bu dayanaklar MEB tarafından 573 sayılı Özel

Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede ile özel eğitimin temel ilkeleri şu şekildedir;

- a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitimden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin erken yaşta özel eğitime başlaması sağlanmaktadır.
- c) Bireyin toplumla karşılıklı uyum ve etkileşim içinde olması
- d) Normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim öğretim almasıdır (Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 2007).

2.4. Özel Eğitim Gerektiren Birey

Çeşitli nedenlerden dolayı kişisel ve gelişimsel özellikler ile akademik yeterlilikler bakımından yaşitlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyleri ifade etmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2009). Özel eğitime gereksinimi olan bireyler kavramı, engelli veya özürlü olarak nitelendirilen çocukların yanı sıra üstün zekâlı veya yetenekli olan çocukları da kapsamaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005). Özel gereksinimi bireyler kavramı, çocuğun bireysel özellikleri ya da yetenekleri bakımından normal gelişim gösteren çocuklardan farklılık gösterenler için kullanılmaktadır. Bireyin gösterdiği farklılıkların hangi düzeyde olduğu, çocuğun alacağı eğitim hizmeti ve hizmetin düzeyini belirler. Özel gereksinimli çocuklar bu eğitimden yararlanabilmesi ve ihtiyaç duyduğu gereksinimleri karşılanabilmesi için bireyselleştirilmiş eğitim programına ihtiyaç duyar. Bu nedenle özel gereksinimli olan bireyler bütünleştirici bir terimdir. Özel eğitim alanında kullanılmakta olan engelli, özürlü gibi ifadeler özel gereksinimi olan birey teriminden daha kısıtlayıcıdır (Akçamete, 2009).

Özel gereksinimi olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlamak, uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi ve gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu çocukların topluma kazandırılmaları, kendilerinden beklenen sorumluluk ve rolleri yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır (Aydın, 2017).

2.5. Özel Eğitim Gerektiren Bireylere Eğitim Veren Kurumlar

Özel eğitime yönelik yönetmelikler ve yasalarda belirlenmiş olan özel eğitime gereksinimli olan çocuklara verilen eğitim ve destek hizmetlerin sunulması amacıyla hizmet vermekte olan kurumlardır (Vuran ve Ünlü, 2014). Özel eğitim okulları özel gereksinimli çocukların yetersizliklerinden kaynaklanan problemleri en aza indirmek, var olan yeteneklerini en üst düzeye çıkarabilmek, bağımsız yaşam becerileri ile temel öz bakım becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlayabilmek amacıyla bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki gündüzlü ve yatılı resmî ve özel okul veya kurumlardır (Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 2012).

2.5.1. Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve İş Uygulama Merkezleri

Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü'nün 3205 sayılı yazısı ile "Eğitim ve Uygulama Okulu" eğitim programlarında yer alan öğretiler ve ağır düzeyde olan özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim veren okulların adları "Eğitim ve Uygulama Merkezi" ve "İş Okulu Eğitim Programı'nın" adı "Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi Eğitim Programı" olarak değiştirilmiştir (Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, 2012).

Özel eğitim uygulama okulu ve iş eğitim merkezleri, ağır düzeyde özel gereksinimli olan bireylerin eğitim aldığı okullardır. Bu okullarda sınıf öğretmenliği esastır. Sınıf öğretmenliğine özel eğitim öğretmenliği bölümünden mezunlar atanır. Aynı zamanda bu okullarda branş öğretmenleri de (müzik, beden, iş teknik, resim, rehberlik) görev alır. Geçmişte otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ve zihinsel yetersizliği olan çocukların eğitimleri farklı okullarda yapılırken yapılan yeni düzenlemeler ile bu çocuklar aynı kurumlarda eğitim almaya başlamıştır. Aynı zamanda zihinsel yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar normal gelişim gösteren çocuklarla beraber her aşamada kaynaştırma eğitimini alır ve her kademedeki özel gündüzlü ve resmi özel eğitim okulları açılır. Orta ya da ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuklarla otizmliler için açılan özel eğitim uygulama merkezlerinde 1, 2, 3, 4 üncü sınıflar I. Kademe, 5, 6, 7, 8'inci sınıflar II. kademe olarak adlandırılır. Genel eğitim verilen ilköğretim okullarından yararlanamayan çocuklara yönelik açılan özel eğitim uygulama merkezleri çocukların günlük yaşam becerileri, öz bakım becerileri ve akademik beceriler verilir öğrencilere, günlük yaşam becerileri ve öz bakım becerileri ile işlevsel akademik becerilerin eğitimi verilir. Merkezlerde verilen ders saati 40 dakikadır. Ağır ve orta

düzeyde özel gereksinimli olan çocukların bulunduğu sınıfların mevcudu okul öncesinde en fazla 6, diğer sınıflarda 8 öğrenci şeklindedir. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için en fazla 4 öğrenci şeklindedir.

Bu merkezlerin amaçları;

1. Çocuğun toplum içindeki rolünü gerçekleştirebilen, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde olan, uyumlu, mutlu, üretken bir birey olmayı sağlamak.
2. Çocukların kendine yetebilmeleri için temel olan yaşam becerilerini geliştirmeyi sağlamak.
3. Çocukların istek, yetenek, ilgi ve yeterlilikleri doğrultusunda mesleki ve genel eğitim vermektir.
4. Dil ve konuşma güçlüğü, ortopedik, zihinsel, işitme, duygusal ve davranışsal, görme, gibi yetersizliği olan çocuklara öz bakım, akademik ve topluma uyum becerilerini sağlamaktır.
5. Özel araç gerek, yöntem, materyal ve programlar kullanılarak, çocukların yeterlikleri ile yetenekleri doğrultusunda iş ve meslek alanına, üst öğrenime ve yaşama hazırlık sağlanır (Özel Öğretim Kurumları yönetmeliği, 2012).

2.6. Ortopedik Yetersizlik

Sinir sistemi zedelenmesi nedeni ile ortaya çıkan ortopedik yetersizlikler kaza, hastalık ve genetik etmenlerden kaynaklı iskelet, kas ve eklemlerin işlevlerinin yerine getirememesi sonucunda bireyin hareketlerinde sınırlılık yaşanması şeklinde ifade edilmektedir. Ortopedik yetersizlik, çocuğun günlük hayatında çeşitli aktivitelere katılımını sınırlandıran tıbbi problemler nedeniyle sürekli bakıma gereksinim duymalarına neden olur. Yasalara baktığımızda ortopedik yetersizlik ve sağlık sorunlarının ayrı ayrı ele alındığını görmekteyiz.

Ortopedik ve sağlık yetersizlikleri olanlara ilişkin yasalar da tanımlar farklılaşmaktadır. Örneğin Amerikan Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası'nda ortopedik yetersizlikler, doğuştan gelen yetersizlikler ve diğer yetersizliklerin neden olduğu durum şeklinde açıklanmaktadır ve yetersizlikler eğer çocuğun eğitsel performansını etkiliyorsa, bu durumda çocuğun "özel eğitim desteğine gereksinimi vardır" şeklinde ifade edilmektedir. Sağlık yetersizliğinde ise çeşitli hastalıklar çocuğun eğitim performansını etkileyen süregen ya da akut sağlık problemleri nedeniyle, canlılık ve hareketliliğin sınırlanması olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2009).

Türkiye de Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde iskelet, kas ve eklemlerdeki hastalık, ortopedik yetersizlik, aksaklık ve yetersizliklerden dolayı, bireyin sosyal uyumu ile eğitim performansını olumsuz yönde etkilemesi durumu olarak ifade edilmektedir. Siner sisteminin zedelenmesi ile meydana gelen yetersizlik ise gelişim sürecinde ortaya çıkan nörolojik bozukluğun, bireyin eğitsel performansı ile sosyal uyumunu olumsuz yönde etkilenmesi durumu olarak tanımlanır. Süreğen hastalıklar, bireyin tedavi gerektiren hastalığı ve sürekli bakıma gereksinim duyması nedeniyle eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumu olarak ifade edilmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri yönetmeliği, 2005).

2.6.1. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri

Ortopedik ve sağlık yetersizliği olan bireylerin özelliklerine yönelik genel olarak bir bilginin verilmesi zordur. Çünkü bu bireylerin gelişimlerini ve göstermiş olduğu özellikleri etkileyen birçok etken vardır. Bireyin ortopedik ve sağlık yetersizliğinden kaynaklı, göstermiş olduğu gelişimi etkileyen etmenlerin niteliği ve sayısı değişmektedir. Yetersizliğin neden olduğu etkenlerin yanı sıra ebeveynlerin ekonomik şartları, eğitim düzeyi, bireyin kardeş sayısı gibi etmenler de gelişim düzeyini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle birey değerlendirilirken yetersizliği etkileyecek tüm etmenler dikkate alınmalıdır (Diken, 2010).

Bilişsel ve akademik özellikler; ortopedik ve sağlık yetersizliği olan bireylerin akademik olarak gösterdikleri başarı hakkında genel bir kanıda bulunmak mümkün değildir. Bireyin akademik başarısına yönelik hakkında genellemeler yapmak mümkün değildir. Bireyin akademik açıdan neleri başarabileceğini belirlemek için hem psikolojik hem de çevresel etmenlerin ele alınması gerekmektedir. Birçok bireyin hastanede yattığı, doktor kontrolüne gittiği veya evde yatak istirahati gerektiğinden dolayı eğitim ve öğretimi aksamaktadır. Kimi bireyler normal bir zekaya sahip olsa dahi eğitim ve öğretiminde yaşadığı devamsızlıklardan dolayı akademik olarak başarısızlık göstermektedir. Ortopedik yetersizlik uzun ve ağır süreli ise birey üzerinde iki ayrı etki yaratmaktadır. Bu etkiler eğitim deneyiminden ve eğitsel materyalleri kullanmaktan yoksun kalır.

Davranışsal özellikler; ortopedik ve sağlık yetersizliği olan bireylerin bazılarında problem davranışlar görülmektedir. Beyin hasarı olan bireylerin genel olarak sıklıkla davranış problemlerinin yaşadığı görülmektedir. Tam olarak ne

yapmaları gerektiği söylenmediği zaman kaygılı olmaktadırlar. Çünkü hafızaları ile ilgili problemlerden kaynaklıdır. Bunun yanında beyin hasarı olan bireylerin uygun davranışlar gösterebilmelerinde veren davranış teşvik planlarına ihtiyaçları olabilir.

Duygusal özellikler; ortopedik ve sağlık yetersizliği olan bireylerin yaygın olan öz değerliklerinden biri de öz değerliliklerinin zayıf olmasıdır. beyin hasarı, kanser, omurilik yaralanması ya da başka nedenlerinden kaynaklı hastalığı olan bireylerin sağlanan desteği reddetme, kendini değerli görmeme gibi duygusal problemler yaşadıkları görülmektedir.

Fiziksel ve sağlık yetersizlikleri olan öğrencilerle çalışan eğitimciler sınırlı iletişim yetenekleri olan öğrencilerin duygusal güçlerini ve ihtiyaçlarını değerlendirmede güçlüklerle karşılaşabilirler. Bütün ihtiyaçlar iletişimle ilgili olduğu için olduğu için, yardımcı teknoloji kullanılması, aileler ve öğrencilerle yakın bir şekilde çalışan okul personelinin yardım alınması öğrenci gelişiminin bu kritik boyutunun göz ardı edilmemesini sağlar.

Sosyal özellikler;ortopedik ve sağlık problemi olan bireylerin yaşlılarıyla iletişim kurması, işbirliği içinde olmasına ilişkin bir takım müdahalelere ihtiyacı vardır. Travmatik beyin hasarı olan bireylerin saldırganlık göstermeden nasıl iletişim kuracağını öğrenmeleri gerekmektedir. Bu bireyler ile sosyal ilişkilerin sağlanmasında en önemli öge bu bireylere ulaşabilmektedir. Danışmanlar, öğretmenler ve sosyal yardım uzmanları ortopedik ve sağlık problemi olan bireylerle yaşlıları arasında daha sağlıklı etkileşimin sağlanmasından, gelişmesinde önemli bir rolü vardır. Bu bireylerin akranlarıyla sağlıklı bir etkileşim kurabilmeleri için fırsat yaratmaları gerekmektedir. Bu fırsatı yaratabilmeye bireyleri gruplandırma ve ortak sınıf aktiviteleri uygulanabilir. Sağlıklı ve uygun etkileşim sağlanması içinde bireylere model olunması önemlidir.

Fiziksel ve tıbbi özellikler; bu grupta yer alan bireyler için fiziksel özellikler hakkında gerekli bilgilerin verilmesi gerekir. Bir çok birey tıbbi bakım, acil müdahale ve hastaneler hakkında çoğu yetişkine göre daha çok bilgiye sahiptir. Kimi bireylerin okul saatleri içinde tıbbi bir bakım alması gerekmektedir. Kimileri ise yer aldıkları aktivitelere, yedikleri yemeğe dikkat etmesi gerekir. Tıbbi ve fiziksel bakım ihtiyaçları konusunda, özel eğitimin elverişliliği için temel olması ve bu bireylere çalışanların bireyin ihtiyacı, durumu ve riskli yönlerini çok iyi bir şekilde bilmesi gerekmektedir (Diken, 2010).

2.6.2. Ortopedik Yetersizlikte Yaygınlık

Ortopedik ve sağlık yetersizliği çoğu zaman başka yetersizliklerle beraber görüldüğu için, bu tür yetersizlik içinde olan bireylerin yaygınlık düzeyinin belirlenmesi oldukça güçtür. Ortopedik ve sağlık yetersizliği olan bireyler zihinsel yetersizlik, dil ve konuşma güçlüğu veya öğrenme güçlüğu gibi diğer sınıflamalar içinde yer alabilir. 2000 yılı verilerinde Türkiye nüfusunun %12.29'unu yetersizliği olan bireyler oluşturmaktadır. Bu oranın içinde %9.70'i süreğen hastalığı, %1.25'i ortopedik yetersizliği olan bireyler oluşturmaktadır (Diken, 2010). Bu oranlara bakıldığında bu oranın hiçte küçümsemeyecek bir sayı olduğu görülmektedir.

2.7. Ortopedik Yetersizliğin Sınıflandırılması

Ortopedik yetersizliklerin sınıflandırılması meydana geldiği yere ve derecesine göre olmak üzere iki farklı şekilde yapılmaktadır. Yapılan sınıflandırmalar tıbbi durumları açıklarken eğitsel durumlar hakkında ipuçları verir. Bu sebeple eğitsel açıdan bir sınıflandırma yapmak mümkün değildir (Ataman, 2009).

2.7.1.Ortopedik Yetersizlik veya Sağlık Sorunlarının Derecesine Göre Sınıflandırılması

Ortopedik yetersizlik ya da sağlık sorunları nedeniyle oluşan yetersizlikler, derecesine göre üç ayrı gruba ayrılmaktadır (Heward, 1996).

2.7.1.1. Hafif Derecede Yetersizlik

Yetersizlikten etkilenmiş bireyin ihtiyaçlarını bağımsız bir şekilde karşılayabilmesi, günlük yaşamında herhangi bir alet ve desteğe ihtiyaç duymaması, yaşamını bağımsız veya az bağımlı olarak sürdürmesi, motor ile algı ve ilgili becerilerinin niteliğinde gerileme olasılığının olması durumudur (Ataman, 2009).

2.7.1.2. Orta Derecede Yetersizlik

Yetersizlikten etkilenmiş bireyin günlük yaşamını sürdürmede desteğe ihtiyaç duyması, işlevlerini sınırlayan ve ağrıya neden olan zedelenmelerin olması veya bu olasılığı taşıması, işlevsel baş kontrolüne sahip olması, yaşına uygun motor becerilerin kazanılmasını ve okul başarısını etkileyen algı ve duyu algı bozukluklarının olmasıdır (Ataman, 2009).

2.7.1.3.Ağır Derecede Yetersizlik

Yetersizlikten etkilenmiş olan bireylerin desteğe ve tekerlekli sandalyeye bağımlı olması, işlevlerinde sınırlılık ve ağırlara neden olan zedelenmenin olması, gereksinimlerini karşılamada başkalarına bağımlı olması, motor becerilerin kazanılmasını engelleyen algı ve duyu algı bozukluklarının olması durumudur (Ataman, 2009).

2.7.2. Ortopedik Yetersizlik veya Sağlık Nedenlerinden Kaynaklı Meydana Gelen Sorunların Sınıflandırılması

Çocuğun eğitsel performansını etkileyen çeşitli ortopedik ve sağlık yetersizliği ile ilgili problemler vardır. Bu problemler kas-iskelet sistemi ile ilgili ve sağlık nedeniyle ilgili yetersizlikler olmak üzere üçe ayrılır (Ataman, 2009).

2.7.2.1. Sinir Sistemi İle İlgili Ortopedik Yetersizlikler

Merkezi sinir sistemi tüm vücudun kontrol sistemidir. Merkezi sinir sisteminde oluşan zedelenme bireyin bazı vücut bölümlerini hissetme, kullanma, hareket ettirme ve kontrol ettirebilme becerilerinde çeşitli yetersizliklere neden olabilmekte ve kas kontrolü ile hareketlerin sınırlanması nedeni ile bacaklarda ve kollarda kuvvet kaybı ya da felç meydana gelmektedir.

Bu tür motor yetersizliği olan bireyin küçük ve büyük kas alanlarında işlev kaybına neden olmaktadır. Beyinde oluşan zedelenmenin büyüklüğüne ve derecesine göre motor problemin yanında çocukta farklı alanlarda yetersizlikler ve nöbetler de görülebilmektedir. Bu tür durumlar eğitim ve öğretim programının içeriğinde uyarlamalar ile değişiklikler yapılmasını gerektirmektedir (Ataman, 2009).

2.7.2.2.Kas- İskelet Sistemi ile İlgili Ortopedik Yetersizlikler

Eklemler, kaslar, kemikler ve bağlar vücudun tüm hareket sistemini oluşturmaktadır. Bireyde hareket kemik, eklem ve kasların birlikte çalışmasıyla gerçekleşmektedir. Kemik, eklem ve kaslardaki kusurlar ve hastalıklar, herhangi nörolojik bozukluk olmasa da hareket yeteneğini olumsuz yönde etkilemektedir. Genellikle iskelet ve kaslara ait hastalıklar elleri, bacakları omurgayı veya eklem yerlerini tutarlar. Bireyin oturma, dikilme, ellerini kullanma ve oturma gibi eylemleri yapmasını imkansız hale getirir ve güçleştirir (Diken, 2010).

Kas Hastalığı; musküler distrofiler, güç kaybı kalıtsal ve kaslarda distrofiler ile giden iskelet kas hastalıklarıdır. Klinik bulguların başlangıcı neonatal dönemden geç gençlik dönemine kadar değişmektedir. Baskın kas güçsüzlüklerinin dağılım şekli altı majör fenotipin belirlenmesinde yardımcı olmaktadır. Bunlar; Erken kontraktürler ve Emery-Dreifuss tipinde skapulohumeral peroneal dağılım görülür. Limb-girdle tipinde pelvik ve omuz bölge dağılımı mevcuttur. Benzeri grupta omuz, boyun fleksör kasların tutulumu, pelvik kaslar ve Duchenne ile baldır hipertrofisi belirgindir (Alkan, 2016).

Kol-Bacak Eksikliği; bacak ve kolların kaybı veya olmaması durumudur. Doğuştan bacak- kol eksikliğine 2000 doğumda 1 rastlanmaktadır. Sonradan oluşan bacak- kol eksiklikleri cerrahi müdahale ya da bir kaza nedeni ile oluşmaktadır. Kaybedilen veya zarar gören vücut parçalarının yerine yapay olarak geliştirilmiş olan protezler ya da yardımcı aletler kullanılmaktadır. Protezler ve yardımcı aletler bireyin günlük görevlere katılması, dengenin kazanabilmesi ve normal bir görünüm oluşturulması için sıklıkla kullanılmaktadır. Çocukta vücut parçalarının eksikliği dışında başka engel yok ise büyük uyarmalar olmaksızın normal akranları ile aynı sınıfta yer almaktadır (Ataman, 2009).

Kalça Çıkığı; doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrası kalça ekleminin yetersiz gelişimine bağlı olarak, uyluk kemiği olan femurun baş kısmının kalça ekleminin çukur bölümünü oluşturan asetebulumdan kısmen veya tamamen çıkmasıdır (Diken, 2010).

Doğuştan Şekil Bozukluğu; çocuğun doğuştan bacaklar ve kollarında veya eklemlerinden bir veya birden fazlasında şekil bozuklukları olmasıdır. Doğuştan var olan şekil bozukluğunun sebepleri tam olarak bilinmemektedir. Doğuştan şekil bozukluğunda kalıtımın etkisinin büyük önem taşıdığı ve birçok etkenden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu rahatsızlık 50 de 1 doğumda görülmektedir. Doğuştan şekil bozukluğunda çok hafif vakalar olduğu gibi ağır boyutta olanlarda vardır. Eğer sorun ağır durumda ise doğumdan bir süre sonra bebek kaybedilmektedir. Bu bozukluğun erken fark edilmesi ve tedavi edilmesi hayati önem taşımaktadır. Ciddi durumlarda ameliyat olunması gerekmektedir. Bacak ve kollarında herhangi bir düzeyde kayıp söz konusu varsa yardımcı cihazlar ve protez kullanılmaktadır (Ataman, 2009).

Ateşli Romatizma; çocukluk çağının en tehlikeli hastalıklarından biri olan ateşli romatizma, kalp kapağına zarar verme riski taşıması nedeni ile önemlidir. Çocuklukta adolesanslarda görülmektedir. En fazla görülen belirtileri kilo kaybı,

susuzluk, ateş, yorgunluk, bitkinlik ve iştahsızlıktır. Ateşli romatizma kalça gibi büyük eklemlerde hareket kısıtlanması, kızarıklık, iltihaplanma ve şişlik gibi durumlar tedavi edilmediğinde de kalp problemlerine neden olmaktadır. Uzun süreli ilaç tedavisi ve yatak istirahatı ile hastalık kontrol altına alınabilmektedir. Hastalığın arttığı zamanlarda çocuğun okula devamı aksamaktadır (Ataman, 2009).

2.7.2.3. Sağlıkla ilgili Sorunları Olanlar

Birçok neden çocuğun sağlığını geçici veya kalıcı olarak etkileyebilmektedir. Genelde iyileşmeyen, ortadan kalkmayan, çocuğun hastanede yatmasını veya evde kalmasını gerektiren, ilaç veya farklı tıbbi tedavilerin yanında cerrahi girişimlerin söz konusu olabileceği sağlık yetersizlikleri olan çocuklardır. Hastalığın arttığı dönemler dışında yatakta veya hastanede yatma zorunluluğu olmayan çocuklardır. Bu hastalıkların sonucunda halsizlik, yorgunluk ve normal yaşama uyum sağlayamayacak şekilde fiziksel yetersizlik göstermektedir (Ataman, 2009). Çocukların sağlığını kalıcı veya geçici olarak etkileyebilen çok sayıda sağlıkla ilgili durum bulunmaktadır (Diken, 2010). Bunlar;

Epilepsi; çocukluk ve ergenlik döneminin en yaygın bozukluklarından biridir. Doğuştan ya da sonradan edinilmiş bozukluklardan kaynaklanan santral sinir sistemi işlevsizliğinin neden olduğu rahatsızlıktır. Epilepsi, çocukluk çağının en sık görülen nörolojik bozukluklarından bir tanesidir. Epilepsi nöbeti, beyinde yer alan nöronların ani, beklenmedik ve geçici olarak elektriksel deşarjlara yol açmaktadır (Ölçütlü, 2017).

Astım; kronik havayolu inflamasyonu ile karakterize olan, hava yollarında doğrudan ya da dolaylı uyaranlara karşı gelişen aşırı duyarlılık ile ilişkili heterojen bir hastalıktır. Nefes darlığı, öksürük, hışıltı solunum, göğüste sıkışma hissi gibi zaman içinde şiddetli değişkenlik gösteren ve tekrarlayan solunum semptomları öyküsü ve bu semptomlara eşlik eden geri dönüşümlü hava akımı kısıtlılığı ile tanımlanır. Çeşitli alerjik durumlar, mevsim değişiklikleri, viral solunum yolu enfeksiyonları, egzersiz ya da solunum yolu için erritan özellikteki maddeler gibi gibi uyarıcılar bu semptomlarda rahatsızlığın artmasına ve havayolu obstrüksiyonuna neden olabilir (Sözen, 2017)

Şeker Hastalığı; bu rahatsızlığın erken dönemdeki belirtileri baş ağrısı, sık idrara çıkma, yaraların geç iyileşmesi, kilo kaybı ve susuzluktur. Şeker hastalığı olan bireylerde, insülin hormonunda yetersizlikler vardır. insülin yiyeceklerin sindirilmesi ve metabolizma için gereklidir. İnsülin iğnesini kullanmakta olan bireylerin

çoğu iğnelerini kendileri enjekte etmeyi öğrenmektedirler. Şeker hastalığı olan bireylerin diyetisyenler tarafından verilen düzenli ve özel bir diyet uygulaması gerekmektedir (Ataman, 2009).

Orak Hücre Anemisi; kalıtsal ve hayati tehlike taşıyan bir kan rahatsızlığıdır. Orak hücre anemisi, akciğerlerden vücudun diğer bölümlerine oksijen taşıyan kırmızı kan hücrelerini etkilemektedir (Diken, 2010).

Hemofili; kan pıhtılaşma mekanizmasında bir hasarın meydana geldiği çok nadir görülebilen kalıtsal bir hastalıktır. Hemofilin en ciddi sonucunun iç kanama olduğu bilinmektedir. Küçük sıyrık ve kesikler genellikle ciddi bir probleme neden olmamaktadır (Ataman, 2009).

Kanser; kanserli bireylerin tedavi dönemleri oldukça zordur. Kanser tedavisi, bu bireylerin zayıflamalarına, görünüşlerinin bozulmasına, kaşlarının, saçlarının ve kirpiklerinin dökülmesine neden olmaktadır. Görünüşlerindeki bu değişiklik, bireylerin kendilerini arkadaşlarından soyutlamasına ve üzülmelerine neden olmaktadır (Ataman, 2009; Diken, 2010).

AIDS; genellikle çocukluk çağında görülen AIDS' in anneden çocuğa geçtiği bilinmektedir. Bu hastalığın anne karnında iken veya daha sonraki dönemlerde tedavisi ve aşısı henüz bilinmemektedir. Bu hastalığa neden olan virüs erken dönemde kanda bulunması durumunda herhangi bir hastalık belirtisi vermemektedir (Ataman, 2009; Diken, 2010).

2.8. Serebral Palsi

Serebral Palsi'nin Türkçe karşılığı "Beyin Felci" dir. Fakat yıllardan beri ülkemizde SP özellikle alanyazındavurgulanmış, beyin felci kelimesi ise pek kullanılmamıştır. SP türleri içinde en sık görülen tip olan 'spastik' (kasılı) terimi ise hem alan yazında hem de ilgili meslek elemanlarınca daha çok vurgulanmış ve bir alışkanlık olarak ön plana çıkmıştır (Demirkıran, 2005). Serebral Palsi duruş ve hareket anormalliklerine ek olarak zeka ve dil gelişimi de eşlik edebilen gelişmemiş beyin fonksiyonları bozukluğudur. 1000 canlı doğumun 2.0 ila 2.5 'inde görülür (Atam, 2009). Gelişmiş ülkelerde ise SP'nin görülme sıklığının 1000 doğumda 1-4 arasında değiştiği bilinmektedir. 1980'li yılların verilerine göre SP oranında azalma olduğu söylenmektedir. Ancak son zamanlarda teknolojideki gelişmeler sayesinde çok düşük doğum ağırlıklı bebeklerin birçoğunun yaşatılması mümkün olmaktadır. Bu bebeklerde ise SP görülme oranı normal gelişmekte olan çocuklara göre daha yüksek olmaktadır (Öztürk,Dündar, Yıldırım, Himmetoğluve Yılmaz,1999).

Değişik ülkelerde değişik değerler ile karşılaşılabılır. Yapılan araştırmalar, Avrupa nüfusunda her 500 çocuktan birinin etkilendiği bildirilirken, ABD'de yapılan bir çalışmada 100.000 nüfuslu bir popülasyon da her yıl doğan çocuklardan 7'sinde SP görüldüğü belirtilmiştir. (Demir ve diğ., 2000).

Serebral, beynin iki yarımküresi ile ilgili ilişkili olan olarak anılandırılırken, Palsi vücutta bulunan eklem ve kasların kontrolündeki aksaklığını ele alan bir terimdir. Klinik olarak kas tonusu, postural reaksiyonlardaki sendromlar ve derin tendon refleksi ile tanılanır. Nörolojik olan anormallikler, tipik vücut hareketleri ile ortaya çıkmaktadır ve buna Serebral Palsi denilmektedir (Yalaz, 1999).SP, doğumdan önce, doğum sırasında veya doğumdan kısa bir süre sonra beynin hasar görmesi sonucunda oluşmaktadır. Çoğu zaman beyin hasarına neyin neden olduğu veya bu hasarı önlemenin mümkün olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir. Bazen bebeğin beyni anne karnında hasar görmektedir. Bu hasara meydana gelen kaza veya iltihaplanma neden olabilir. Doğum sırasında, bebeğin gerekli miktarda oksijen alamaması veya zor bir doğum olması nedeniyle bebeğin beyninin zarar görmesi gibi sorunlarla karşılaşılabılır. Doğum sonrasında, bebeğin erken doğması nedeni ile yaşama uyum sağlayamamakta ve sorunlar yaşanabilmektedir. Normal doğan bebeklerde de iltihaplanma ya da beyinde herhangi bir kanama beyin hasarına neden olabilmektedir. Bunun nedeni beynin, doğumdan sonra da gelişmesini sürdürmesidir. SP bulaşıcı bir rahatsızlık olamamakla birlikte hayatın ilerleyen dönemlerinde görülmediği bilinmektedir.

SP' de risk faktörleri: Bilim adamları birçok anne adayını üzerinde çalışma yaparak, bu kişiler doğumlarına kadar takip edilmiş ve bebeklerinin erken sinir sistemi gelişimi takip edilmiştir. Sonuç olarak, ileriki dönemlerde çocukta SP gelişme olasılığını artıran birtakım durumlara ulaşılmıştır. Serebral Palsi risk faktörleri:

Doğumda makat gelişi: SP'li bebekler doğum sırasında baş yerine ayakla gelmesi durumudur.

Zor (komplike) doğum: Doğum esnasında bebeğin damar ve solunumunda herhangi bir problem olması bebeklerde beyin hasarının meydana geldiğine dair işaret olabilmektedir. Bunun gibi olumsuz durumlar geçmeyen beyin hasarına neden olabilmektedir.

Sinir sistemi dışı doğumsal anomaliler: kasık fitiği, omurga kemiklerinde oluşan bozukluklar, anormal derecede küçük çene kemiği gibi sorunlar yaşayan çocuklar, SP açısından risk taşırlar.

Düşük doğum ağırlığı ve prematüre doğum: SP olma riski doğumda çocuğun ağırlığına göre değişiklik göstermektedir. Bebeğin 2500 gramdan düşük olan ve 37. haftadan önce doğan bebeklerde bu risk daha yüksektir. Bu risk doğum ağırlığı ile ilişkilidir, ağırlık düştükçe riskte artmaktadır.

Çoğul doğumlar: SP riski çoğul doğumlar ile yakından ilişkilidir.

Sinir sistemi anormallikleri: SP ile doğan bazı bebeklerde mikrosefali görülmektedir ve görünür sinir sistemi anormallikleri mevcuttur. Bu durumun nedeni olarak bebeğin ana rahmindeyken sinir sistemi oluşumunda sorunlar olduğunu göstermektedir. SP'li çocuk doğurma riski, gebeliğin son dönemlerinde annede kanama ya da şiddetli proteinüri, gebeliğin 6 ile 9. ayları sırasında vajinal kanama ve şiddetli proteinüri ile bağlantılıdır.

Annede hipertiroidi, zekâ geriliği veya nöbet geçirme: Hamilelik sırasında hipertiroidi, zeka geriliği veya nöbet geçiren annede anne de SP'li çocuk doğurma riskinde hafif artış vardır.

Yeni doğanda nöbet: Yeni doğan bebeklerin nöbet geçirmesi durumu ileriki çocukluk döneminde SP tanısı alma riskini daha fazla yüksektir (Kınık, 2006).

SP'lilerin klinik, motor hareketleri ve topografik gibi farklı sınıflandırmaları vardır. SP sınıflandırma şekli çocukları tanımlama nedenlerine bağlıdır. Belirtilerin ilerlemesi üzerine yoğunlaşan SP sınıflandırmaları, çocuklar yer çekimi gücüne karşı hareket ettiği için fizyoterapistlere daha fazla bilgi sağlayabilir. Fizyoterapistler ise davranışlar vasıtasıyla hareket kalıplarının nasıl etkilenebileceği ve normal veya anormal hareket değişikliklerinin nasıl olduğu ile ilgilenirler (Campell, 1991).

2.8.1.Serebral Palsinin Nedenleri

Serebral palsinin nedeni kesin olarak bilinmemekle beraber prenatal, natal ve postnatal faktörlerin neden olduğu bildirilmiştir.

2.8.1.1. Prenatal Nedenler

Ortaya çıkan problemlerin neredeyse %40-60'ını oluşturmaktadır. Annenin hamilelik sürecinde aşırı derecede radyasyona maruz kalması, metabolik hastalıklar, ilaç bağımlılığı, kan uyuşması, genetik etmenlerden kaynaklı çocuğun SP oluşumuna etki eder (Potts ve Mandlco, 2002).

2.8.1.2. Natal Nedenler

Ortaya çıkan problemlerin neredeyse %30-40'ını oluşturmaktadır. Çocuğun doğumunda forseps kullanımı, makatla gelişi, kordonun kısa ya da çok uzun olması, doğum sürecinde anneye genel ya da spinal anestezi uygulanması doğum kanalında uzun süre kalması natal nedenlere neden olmaktadır. Bunun yanında çoğul doğumlar ve doğumsal anomalilerserebral palsinin oluşumuna neden olmaktadır (Kavaklı, Pek ve Bahçecik, 1998; Potts ve Mandleco, 2002).

2.8.1.3. Postnatal Nedenler

Ortaya çıkan problemlerin neredeyse %10'unu oluşturmaktadır. Beyin tümörleri, enfeksiyonlar, kanamalar, metabolik sorunlar, elektrolit dengesizlikleri ve çocuğun solunumun yeterli olmaması gibi nedenlerden kaynaklı oluşan postnatal nedenlerdir. Aynı zamanda çocuğun erken doğması, düşük kilo, doğum sonrası yüksek ateş yaşanması serebral palsili çocuk sayısının artmasına neden olmaktadır (Yaycı, 2003).

2.8.2. Serebral Palside Erken Tanı

Serebral palsy'li bir çocuk merkezi sinir sistemindeki bir lezyon ile gelişmek zorunda olduğu için belirtiler yaşantısıyla birlikte değişiklikler göstermektedir. Serebral palsy tanısının erken koyulması, kalıcı şekil bozukluğunu önlemede, tedaviye erken başlamada oldukça önemlidir. Bu sebeple çocuğun doğumundan sonraki ilk yılda serebral palsy şüphesi uyandıracak belirtiler tüm sağlık personelleri ve aileler tarafından bilinmesi önemlidir (Diken, 2010).

2.8.3. Serebral Palsinin Belirtileri

Normal yeni doğan bir bebeğin gerçekleştirmekte olduğu hareketler ilkel reflekslerden oluşur. Merkez sinir sisteminde gelişmeler meydana geldiği sürece, yaşamın ilk yıllarındaoluşan ilkel refleksler baskılanır, istemli motor hareketleri ve gövde dengesini sağlayan postural refleksler meydana gelir. Serebral palsili çocuklarda beyinde yaşanan lezyonlar nedeniyle ilkel refleksler baskılanmaz. İleri postural reflekslerin gelişimi daha geç başlar. Kendisinden beklenen nöromotor gelişimi gerçekleştirmez (Berker ve Yalçın, 2000). Çocuğun serebral palsy olma olasılığının erken dönemde belirtilerine bakıldığında;

1 aylık bebeklerde;memeyi emmede zorluk, sürekli ağlama, sürekli kusma, uyarılara tepkisizlik. 2 aylık bebeklerde;havale, kaslarda aşırı sertlik, normal reflekslerin kaybı. 3 aylık bebeklerde; titreme gözde kayma, annenin yüzüne bakmama, baş, sırtüstü ve topuklar üzerinde yay gibi durma. 4 aylık bebeklerde; ellerin başparmak içte kalacak şekilde yumruk halinde tutulma, başını tutamama, reflekslerin devam etmemesi. 8 aylık bebeklerde; el-göz koordinasyonunun yokluğu, Dönme ve oturma hareketlerini yapamama, bacaklarının birbiri üzerine binmesi. 10 aylık bebeklerde;ayağa kalkmakta zorluk, ağızdan salya akma, ismi ile çağrılınca tepki vermeme, yiyeceği ağzına almaması. 1 yaşındaki bebeklerde; tutunarak yürüyememe, parmak ucunda yürüme (Özaras ve Yalçın, 2001; Söhmen ve Türkbay, 2003).

2.8.4. Serebral Palsinin Tipleri

Serebral palsili tipi hareketin kalitesine, kas tonusuna ve motor tutulum özelliğine göre belirlenir.

2.8.4.1. Spastik Tip

Spastik tip, çocuklarda en sık görülen serebral palsy tipidir, oldukça geniş bir gruptur. S.P.'li çocukların yaklaşık % 60 'i spastik tip içerisinde yer almaktadır. Spastik tip kaslardaki kasılmalar ile ortaya çıkan sertliktir. Kas sertliği hareketlerin yavaşlamasına ve hareketlerin güçleşmesine neden olmaktadır. Beynin hasara uğramış kısmından gelen yanlış komutlar çocuğun hareketlerini zorlaştırmakta ve vücudun farklı pozisyonlar sergilemesine neden olmaktadır. Bu durum bireyin hareketlerinde çeşitli kayıplara neden olur. Zamanla çocukta hasarlar gelişebilmektedir. Kas sertliği çocuk heyecanlandığı zaman, sinirlendiği zaman, çaba gösterdiği zaman veya hızlı hareket ettiği zaman daha kötü olmaktadır. Vücudun bir bölümünden diğerine sertlikteki yer değişiklikleri baş pozisyonundaki değişiklikler ile birlikte meydana gelebilir. Spastik tip, serebral paralizinin en yaygın tipi olarak bilinmektedir. Spastik tip çocuğun etkilenen vücut kısmına göre tanımlanır(Campell, 1991; Yayıcı, 2003; Friend, 2006; Diken, 2010).

2.8.4.2. Spastik Hemipleji

SP'nin en yaygın tipidir. Spastik hemipleji, vücudun sağ veya sol tarafının güç kaybına göre sağ hemipleji ve sol hemipleji olarak tanımlanır. Bu çocukların

vücutlarının bir yarısında tutulum vardır. Kolları içe dönüktür ve dirsekten bükülmektedir. Elleri yumruk şeklindedir. Bacaklar içe dönük ve dizden büküktür. Ayaklarda ise parmak ucunda duruş görülmektedir. Özellikleri; vücudun bir yanı normal dışı hareket ve kas gücü göstermektedir. Yüz, boyun, beden, kol ve daha fazla bölgede vücudun tamamına etki etmektedir. Tüm vücudu etkilemesine göre, daha az organda daha aşırı tercih edilir. Vücudun bir yanındaki tercih edilir. Bu durum sık sık oral motor fonksiyon bozuklukları ve kavrama ile öğrenme hastalıkları problemleriyle ilişkilendirilir. Duygusal ve motor eksiklikleri gibi yaşam fonksiyonlarına da zarar vermektedir. Çocuk genel olarak hasta yanının farkında olmaz ve aktiviteleri için güçlü yanını kullanır. Çocuk büyüdüğü zaman tutma becerisi gelişebilir. Bilişsel işlevler genellikle korunur (Friend, 2006; Diken, 2010).

2.8.4.3. Spastik Dipleji

Hastalığın sıklığı, prematüre problemleri ile ilişkilendirilmektedir. Duruş gücünde zayıflık, yerçekimine karşı kontrolü sağlayamama ve denge kaybı yaşanması nedeni ile kusurlu duruş bozukluğu görülür. Genelde bacakları kollarından daha fazla etkilenmektedir. Kollarda güçsüzlük, kalça ve dizlerde bükülme ve yürürken bükük pozisyondaki dizlerin birbirine çarpması görülmektedir. Özellikleri; vücudun en fazla bacak kısımları olmak üzere tüm vücut etkilenir. Spastik diplejiden etkilenen çocuklarda denge, konuşma ve ağız hareketleri zayıftır. Mental retardasyon diğer SP tiplerine oranla daha az görülür (Yaycı, 2003)

2.8.4.4. Spastik Kuadripleji

Çocuğuntüm vücudu etkilenmektedir. Bu tür bireylerde el,bacak, gövde, boyun ve kollarında şekil bozukluğu görülür. Yaşanan hastalık şiddetliyse bireyin vücut duruşu ve hareketleri kısıtlı olur. Aşırı gerilmiş veya bükülmüş olabilir. Yine bireyse zekageriliği, konuşma, işitme, görme problemi görülmektedir. Kalçanın bir yanı diğer yanına göre daha sıkıntılı ve yapısal bozukluklar görülür (Diken, 2010).

2.8.4.5. Atetoid Tip

İstemsiz hareketlerin karakterize olduğu SP'li şeklidir. 'Bazal gongliadaki hasardan kaynaklı meydana gelir. Bireyin yüz ifadelerini ve yürüme gibi fonksiyonları idare etkiler. Bireyin dilinde ve yüzünde bükülmeleri aşırı salya akması peltek konuşması gibi problemler görülür. Oluşan vakaların %40'ında konuşma ve

dil problemlerigörölmektedir.Vücut pozisyonları sertlikten gevşek tip duruma doğru kas değışiklikleri olarak görölür ve kaybolur. Sürekli yaşanan kas değışiklikleri bireyin sabit pozisyonmasını zorlaştırır (Campell, 1991; Yayı, 2003; Friend, 2006; Diken, 2010).

2.8.4.6. Ataksik Tip

Bireyin beyninde yaşadığı zedelenmeden kaynaklı yürüme ve vücudundaki dengesizliklerden kaynaklı oluşan SP şeklidir. Yaşanılan temel sorun bireyin denge problemi yaşadığı için birey yürüyene kadar durumu fark edilmez. Ataksik tip değışen titrek hareketler ve sarsıntılı anlamına gelmektedir. Yaşanan bu sarsıntılı hareketler yalnızca çocuk yürüdüğünde, elleriyle birşeyler yaptığında, denge sağlmasında görölür (Campell, 1991).

2.8.4.7. Rijit Tip

Diğer tiplere oranla daha nadir görölmekte ve en ağır tip grubunu oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan bireyler bacak ve kollarında aşırı derecede kasılmalar, sertlik, görölmektedir. Bu tip SP'li çocukların en ağır derecede zihin yetersizliğinin de eşlik ettiği tiptir (Campell, 1991; Yayı, 2003)

2.8.4.8. Tremotlu Tip

SP'li tipler arasında nadir olarak görölen istemsiz, ritmik, tekrar eden hareketler görölür. Birey hareketlerini kontrol etmeye çalıştığında yaşanan titremeler daha çok görölür. Uyku sırasında tremor görölmez (Campell, 1991).

2.8.4.9. Hipotonik Tip

Serebral palsili çocukların doğumları hipotoniktir,gövde ve boyunlarında belirgin bir şekilde kas zayıflığı görölmektedir. Hipotoni denilen bu kas gevşekliğı, yerini genellikle spastisite ve atetozla bırakır. Kas gevşekliğı kalıcı olursa bu hipotoni adı verilir. Bu bireylerindenge reaksiyonları ve motor becerileri zayıftır(Campell, 1991; Diken, 2010)

2.8.4.10. Miks Tip

Spastisite ve atetuzun birlikte görüldüğü türüdür. Diğer tipler arasındaki oranı %10 kadardır. Genel olarak el ve kollarda istem dışı kasılma görülür (Campell, 1991; Yayıcı, 2003; Friend, 2006; Diken, 2010).

2.9.5.Serebral Palsi ile Birlikte Görülen Problemler

Serebral palsi beynin nöromotor bozukluklarından sadece biridir. Diğer bozukluklarla birlikte bulunabileceği gibi serebral palsiye başka tür fizyolojik bozuklular eşlik eder (Baykoç, 2011).

2.9.5.1. Görme Problemi

Çocuklarda en fazla görülen problemlerin başında görme problemi görülmektedir. çoğu bebekler ara sıra gözlerini bilerek şaşşı yapar ancak bu durum çocuk büyüdükçe geçer. 6 aydan büyük bebeklerde aşışılık görüldüğünde göz doktoruna götürülmesi gerekmektedir.

2.9.5.2. İşitme Problemi

Kimi bebeklerde, özellikle atetoid serebral palsili olanlarda işitme kayıpları görülür. Bu durum konuşmanın daha zor öğrenilmesine yol açar (Baykoç, 2011).

2.9.5.3. Yemek Yeme Ve Konuşma Problemi

Bireylerde yeme, yutma gibi güçlükler beslenmeyi oldukça etkiler, ilerleyen yıllarda konuşmasında ciddi engeller yaşanır. Aynı zamanda, kronik aspirasyon, öksürük ve anormol solunum paternleri görülebilmektedir (Özcan, 2005). SP'li bireyin bakımıyla ilgili endişeleri olan ebeveyn ya da bakıcılar, beslenme güçlüklerine bağlı olarak, stres ve anksiyete yaşayabilmektedirler (Atam, 2009).

2.9.5.4. Büyüme Problemi

Bireylerin yaşadığı yemek yeme zorluğundan kaynaklı kilo almaları zordur. Hemiplejik çocuklarda etkilenmiş kol ve bacak genellikle diğer kol ve bacadan daha ince ve kısadır.

2.9.5.5.Yavaş Öğrenme Problemi

Bireylerin açık, anlaşılır, yalın birşekilde konuşmaması çocuklarda zihinsel yetersizlik olduğu düşünülür. Ancak bu durum doğru değildir. SP'li çocukların çoğunda öğrenme güçlüğü vardır. Diğerleri özellikle atetoid çocuklar orta ve iyi zekaya sahiptir (Baykoç, 2011).

2.9.5.6.Kişilik ve Davranış Problemi

SP'li bireylerin yaşlarıyla birlikte duygusal olarak değişimler yaşanmaktadır. SP'nin türü ve etkilerine göre duygu durumlarıyla ilgili belirtiler farklılık göstermektedir. Bireyde görülün davranış problemleri SP'li çocukların ebeveynleri içinde sosyal yaşamlarındaki işlevlerde geriliğin yaşanmasına neden olur. Yaşanan sorunların çözümünde bireyin kendini ifade edebilmeme kapasitesinden çoğunlukla bahsedilememektedir. Bu nedenle yaşanan psikolojik sorunlardan dolayı tedavilerde çoğunlukla ilaçla tedavi yöntemine başvurulmaktadır. Serebral palsili bireyler büyüdükçe cinsellik, ergenlik, gibi sorunlarında yaşadığı görülmektedir. Ebeveynler özellikler çocuklarının cinsel problemlerle nasıl baş edecekleri konusunda yeterli biligiye sahip olmadıkları görülmektedir (Özcan, 2005).

2.9.5.7. Epilepsi Nöbetleri

Epilepsi, serebral palsy'ye eşlik eden en önemli medikal sorunlardan birisidir. SP'li olguların yaklaşık %10 ile 90'ında epilepsinin farklı formları görülür. En sık epilepsinin hemiplejik SP'lerde, en az olarak da koreatetoid ve ataktik SP'lerde görülmektedir. fizyolojik ve Psikolojik etmenler nedeniyle yaşanan epilepsi nöbetleri, kazanılmış gelişmelerin yitirilmesine neden olmaktadır (Özcan, 2005).

2.9.5.8. Zihinsel Yetersizlik

SP'li bireylerde en çok etki eden medikal sorunların başında zihinsel yetersizlik gelmektedir. SP'li çocuklarda, zihinsel yetersizlik düzeyi, normal popülasyona göre daha fazladır. SP'li çocukların günlük yaşamlarında, işlevsel yetersizliği olmayan bireylere göre daha geri kalmaları ve daha az uyarana maruz kalmaları nedeniyle, zihinsel işlevler açısından yetersizlikler gösterebilir de bu zihinsel yetersizliğe bağlı olmayabilir (Özcan, 2005).

2.9.6. Serebral Palsili Çocuklarda Anatomik Değişiklikler

Serebral Palsi yalnız bir hastalık değil, merkezi sinir sisteminde yaşanan zedenlenme sonucunda bireyin motorfonksiyonlarda bozulmaların ortaya çıktığı ve birçok hastalığında beraber görüldüğü durumdur. SP hızlı geliştiği dönemlerde, beynin gelişimini engelleyen travmaya maruz kalması nedeniyle, bireyin hareketlerinde, vücut duruşunda kalıcı hasarların olmasını olarak tanımlanır. SP'li çocukların birtakım belirtilerine bakıldığında kasların zayıf olması, çekilmesi, istem dışı hareketler, vücudun dengesiz olması gibi durumlar yaşanmaktadır (Öztürk ve diğ., 1999).

Serebral palsi bireyin motor becerilerini test ederek, tıbbi geçmişini ayrıntılı bir şekilde incelenmesiyle yanı konulur. Bireyin kas geriliği, istem dışı kasılma, vücut hareketlerinin yanı sıra doktorlar çocuğun reflekslerini test eder. Bireyinde yaşanan kas spazmları ağrın oluşmasına neden olur. SP'li bireyler yaşıtlarına göre kilo, boy, baş çevresi, boyun yapısı, kemik yaşı gibi fizyolojik gelişimlerinde gerilik yaşar (Alpay, 1988). Kaslardaki aşırı gergilme ya da istem dışı yaşanan kasılmalara bağlı olarak dizlerde, kalçada, bacaklarda içe dönme, taban çökmesi sırt ve bel eğriliği gibi fizyolojik değişiklikler görülür (Kamiloğlu, 2002). Serebral palsili çocukların gelişim evreleri arasındaki geçişler normal gelişim gösteren akranlarına göre daha yavaştır. Bireyin fiziksel gücünü arttırma, dik durmasını sağlama, el, kol, bacak gibi kısımları bağımsız kullanmasını için ortopedik yöntemlerden yararlanılır. Bu yöntemler bireyin daha dengeli olmasında, kasların normal boylarının korunmasında ve hareketler arasındaki uyumlarının sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır(Alpay, 1988).

2.9.7. Serebral Palsili Çocuklarda Fizyolojik Değişiklikler

SP'li çocuklar bilişsel, motor ve dil açısından bulunduğu gelişimsel yaş, gerçek yaşından çok farklıdır. Yapılan çalışmalar gösteriyor ki SP'li çocukların gerçek yaşları ile gelişimsel olarak bulunduğu yaşları arasında ortalama 2 yaş fark bulunmaktadır. Kaba motor fonksiyonlardaki bağımsızlık ve gelişimsel yaşın çocuğun günlük yaşam aktiviteleri ve başarı seviyesi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Gelişimsel yaş ne kadar ileri düzeyde ise, o çocuğun fonksiyonel performansı o kadar iyi olmaktadır. Örneğin; oturabilen fakat el kavraması bozuk olan bir çocuk, ince motor yeteneklerde başarısız olurken, giyinme, yemek yeme gibi kişisel bakımda da yardıma ihtiyaç duymaktadır (Erkin,Aybayve Özel, 2001).

SP'li çocuklar genellikle bazı gelişim basamaklarına geç ulaşabilmektedirler. Bu durum çoğu zaman gelişme geriliği olarak da adlandırılmaktadır. SP'li çocuklar dengesini sağlamada ya da yürümekte sorunlar yaşayabilirler; elde bükülme ya da salya akması gibi istemsiz hareketler ortaya çıkabilir; yazı yazmakta güçlük çekebilir. Refleksler ise belirli bir uyarıya karşı vücudun sergilediği otomatik hareketler olarak adlandırılmaktadır. SP'li çocuklarda, bebeklerde normal olarak 6. aydan sonra kaybolması beklenen Moro Refleksi, anormal olarak daha uzun sürmektedir. Denge reaksiyonları ve kalıcı primitif refleksler, bozulmuş duruş kontrol gibi nörolojik bozukluklar kas kasılmasına, iskelet deformasyonuna ve eklem kapsül gerginliğine neden olabilmektedir. SP de adım frekansı yaşla beraber normalin aksine azalmaktadır. (Kamiloğlu, 2002). Yetersizliğe sahip çocuklar içinde önemli yere sahip SP'li çocukların, diğer çocuklar gibi kendilerine özgü bir kişilikleri, korkuları, sorunları ve umutları vardır. Bu çocuklara son zamanlarda daha fazla olanaklar sağlanabilmektedir. Ayrıca aileler, hastaneler, okullar çocukların eğitim ve tıbbi gereksinimlerinin yanı sıra duygusal gereksinimlerinin olduğunu da kabul etmektedir (Sinason, 2002). Adler (1999) önemli olan, yetersizliğin biyolojik niteliğinden çok, bireyin yaşamını nasıl etkilediği ve bireyin bu durumu nasıl karşıladığıdır.

Bu etkilenme bireysel olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir nitelik taşımaktadır. Yetersizlik zaman içerisinde yetersizliğe sahip bireyin ekonomik ve sosyal yaşamında da kendini hissettirmektedir. Sosyal ve duygusal gelişim alanlarında normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldıklarında, çeşitli derecelerde gerilik göstermektedirler (Bıyıklı, 1989; Eser, 1997). SP'li çocuklar; yemek yeme, yürünme, konuşma, oyun oynama ya da giyinme gibi etkinlikleri, sağlıklı çocuklar gibi yapamamaktadırlar. SP bulaşıcı bir rahatsızlık değildir. SP genellikle zaman içerisinde değişmez ve daha kötüye gitmez. Ancak hastalık geçme durumu yoktur ve SP'li çocuk, bu hastalığı ömrü boyunca taşımaktadır. Eğer tedavi edilmezse veya tedaviye geç kalınırsa eklemlerdeki hareket azalmaktadır. Bu da sırasıyla yemek yeme, iletişim ve günlük yaşam becerilerinin sağlanabilmesi için uygun duruş pozisyonu sürdürmelerinde güçlükler neden olmaktadır. İdeal duruş pozisyonunun sağlanabilmesi için bir dizi oturma ek ve destekleri gerektirir. Bunlar, ince yastık, diz ve bel destekleri lateral gövde destekleri, kemerler, baş ve boyun destek sistemleridir (Green, 2002).

2.9.8 Serebral Palsili Çocukların Rehabilitasyonu

SP'li çocukların tedavileri yaşam boyu devam etmektedir. Tedavide rehabilitasyondan, cerrahi yöntemlerden ve ilaçlardan yararlanılmaktadır. Ortopedik tedaviler kas iskelet sistemi hasarlarını düzeltmeyi amaçlar. Bunun yanı sıra günlük yaşamlarında sürdürmeleri gereken aktiviteleri yerine getirebilmelerini sağlayacak, toplumda ve kendi yaşam alanlarında bu çocukları destekleyici, topluma kazandırmada öncelikli olan ve hizmet veren rehabilitasyon hizmetlerine ihtiyaç vardır. Bu çocukların rehabilitasyonu bu alanda çalışan ve bu konuda uzmanlaşmış kişiler tarafından yürütülür. Alınan hastalık tanısının ardından rehabilitasyon merkezlerinde aldıkları eğitimi evde geliştirmeleri gereken SP'li çocuklar, evde bakım gereksinimi gerektiren en fazla grup o arasında bulunmaktadır (Doğan Aybay ve Tarhan,2001).

SP'li çocuklarda kas-iskelet sisteminin devamlılığının sürdürülmesi için rehabilitasyonun yeri çok önemlidir. Rehabilitasyona alınan çocuğun gelişimi bu aüreçte daha hızlı ilerler. Çocuğa erken tanı koyulması ve erken tedaviye yanıt verme süresi daha hızlıdır. Çocuğa tanı 0-3 yaş arasında konulduğunda bu yaş aralığında olan çocuklar başta olmak üzere her yaştan çocuğun tedavisine başlanır. Amaç çocuğu toplum içine erken yaşta kazandırmaktır (Ocakçı, 2005). Rehabilitasyonlar çocuğun hem fiziksel hem de diğer fonksiyonlardaki sorunları düzenlenerek, yaşanan soruna ve motor kapasitesine göre kas-iskelet sistemini uyarıcı, destekleyici, kuvvetlendirici, eğitimleri verir. Serebral palsili çocukların sadece klinik ortamlarda rehabilite edilmeleri, sorunları tam olarak çözebilmediği için bir yandan ailenin ihtiyaçlarına bir yandan da çocuk için gerekli olan önlemlerin alınmasında oldukça önemlidir (Koca, 2007).

2.9.9.Serebral Palsili Çocuklarda Günlük Yaşam Aktiviteleri

Serebral Palsi'li çocukların günlük yaşam aktiviteleri incelendiğinde dört başlık altında toplanmaktadır.

2.9.9.1. Beslenme

Besleme ile konuşma arasında fizyolojik bir bağın olması nedeniyle iş ve uğraşı tedavisi, konuşma tedavisi ile birlikte yürütülür. Konuşma ve beslenme solunumu bozandil, dudak, damak ve çene koordinasyonsorunlarıyla karşı karşıya kalınmaktadır. Kimi bireylere kaşık saplarının kalınlaştırılmasıyla basit

adaptasyonlar sağlanıp beslenememelerine kolaylık sağlanır. Ancak çocuğun beslenebilmesi için yeterli düzeyde baş kontrolünü sağlaması gerekmektedir. Çocuğa destekli oturmalar sağlanarak, daha özel yemek yeme sandalyesi kullanılabilir. Çene kontrolü ile çocuğun göğsü üzerine ön kolla basınç uygulanabilir aynı zamanda üçgen kama ile çocukla göz teması kurulabilir. Beslenme sırasında dilin öne çıkması, öğürme refleksi, aşırı ısırma refleksi, salya akması gibi problemlerle karşılaşılabilmektedir (Baykoç, 2011).

2.9.9.2. Banyo ve Tuvalet Aktiviteleri

Serebral palsili çocuğun bağımsızlık düzeyi belirlenerek çocuk için gerekli düzenlemeler yapılır. Bireyin banyo sırasında oturma dengesi olmadığı için bağımsız olarak oturamayan çocuklara duvara tutunması sağlanabilir. Aynı zamanda arkası destekli sandalye kullanılarak banyo yaptırılabilir. Çocuğun banyo aktivitesi çocuğun seveceği şekilde aktivitelerle cesaretlendirilmelidir. Banyo ve tuvalet aktivitelerini gerçekleştirirken çocuğa neyi, ne için, nasıl yapılması gerektiği açıklanmalıdır. Aktiviteler sırasında verilen eğitim sistemli bir şekilde olmalı ve çocuk saatte bir oturağa oturtulmalıdır. Çocuğa sert rahatsız edici naylon kilotlar giydirilmemeli, verilen eğitim sistemi sürekli devam edilmeli memnun olmadığınız durumlar çocuğa hissettirilmemelidir. SP'li çocuğa oturağa oturtulduğu zaman eline oyuncak verilmemelidir (Baykoç, 2011).

2.9.9.3. Giyinme

SP'li çocukların giyinme aktivitelerini kolaylaştırıcı öneriler olarak öncelikle denge sorunu olan çocuklarda özel tutuş noktaları kullanılır. Çocuğa denge kurması için verilen destek ve gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla kol ve bacakların kullanılması daha çok kolaylaştırır. SP'li çocuğun yaşam boyunca beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesindeiş ve uğraş terapisti, fizyoterapist, ebeveyn ve alandaki diğer uzmanlar ile işbirliği yapılması gerekmektedir. Çocuğun giyinme aktivitesinin kazandırılmasında çocuğun sevdiği aktiviteler seçilip giyinme becerileri desteklenir (Baykoç, 2011).

2.10. Özel Eğitimde Aile

Aile olmamanın en temel yapısı ve tanımlayıcısı çocuk sahibi olmaktır. Çocuk sahibi olmak ebeveynlerin yaşam şekillerini, birbirleriyle olan iletişimlerini etkilemektedir. Bu duruma bağlı olarak, dünyaya gelen çocuk ile birlikte anne babalar sahip oldukları rollere yeni rutinler eklenmesiyle var olan rutinlerindeki değişiklikler yaşanır (Girli, 2004). Ebeveynler özel gereksinimli çocuğa sahip olduklarını öğrendikleri ilk anda duygu karmaşası yaşarlar (Akkök, 2005). Özel gereksinimli bir çocuğun dünyaya gelmesi veya ilerleyen yıllarda farklı nedenlerden dolayı özel gereksinime ihtiyacı olması ebeveynlerin çocuğuna yönelik kurduğu tüm hayallerin sone ermesine neden olur (Varol, 2005).

Özel gereksinimlilik değiştirilemeyen ve sürekli olan bir sorundur. Bu nedenle özel gereksinimli çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması ebeveynler için oldukça zordur. Özel gereksinimli çocuğun ihtiyaçları, eğitimi, toplumun bakış açısı, geçekteki durumunun belirsiz olması ebeveynlerin sürekli stres yaşamasına neden olur (Çalbayram ve Küçük, 2013). Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin bazıları inancını kaybetmiş, reddedici, gergin, korku dolu, kızgın ve kendini sürekli suçlu hissedebilir. Bu durumda ebeveynler yakın bir akrabasının ölümünde yaşadığı duygular gibi özel gereksinimli çocuk için sürekli üzülür, acı çeker ve kendini suçlar. Gelişimsel bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynler genel olarak yas süreci içinde kalır ve Bu hisler beklenen normal çocuğun kaybından sonra yaşanan kederin belirtileridir (Akkök, 2005). Çocuğun özel gereksinimli tanısını almasıyla birlikte ebeveynlerin farklı tepkiler verdiği ve yaşanan bu duruma yönelik farklı tepkiler verdiği görülmektedir. Ebeveynler özel gereksinimli çocuk ile nasıl yaşayacakları, neler yapacakları nasıl baş edecekleri sosyal destek mekanizmaları ile paralellik gösterir. Ebeveynlerin yakın arkadaşlara, akrabalara, dostluğa, bu durumun sadece kendilerinde yaşanmadığını hissetmeye kısacası duygusal bir desteğe ihtiyaçları vardır. Alınacak bu desteğin aile bireylerinden, yakın akrabalarından ve yakın çevresinden olması ebeveynleri psikolojik açıdan rahatlmasına neden olur. Bu grup içinde yer alan ebeveynler yalnız olmadıkları konusunda bilinçlenmeleri sağlanmış olur. Aynı zamanda ebeveynlerin yaşadığı kaygı düzeylerinin de belirgin şekilde azalması açısından yakın çevrenin desteği oldukça önemli bir rol oynar (Akkök, 2003).

Ebeveynler özel gereksinimli bir çocuğun varlığına uyum sağlayabilmesini kolaylaştıran etmenler arasında hem çocuğun hemde ebeveynlerin ihtiyaçlarını

karşılama yardımcı olan destek hizmetlerdir (Kaner, 2004). Ebeveynler özel gereksinimli çocuğun zayıf ya da güçlü yanını, tanılama sürecinde gelişim düzeyinin nasıl olduğu hakkında gerekli bilgilere sahiptir. Bu nedenle öğretmenlerin hazırlayacağı programlar ile ilgili en detaylı bilgiyi ebeveynlerden alır. Öğretmenlerin hazırlayacağı eğitim programı çocuğun yetersizliğine ve aileden alınacak bilgiler doğrultusunda hazırlanır ve aile ile işbirliği yapılır. Ebeveynler çocuğun eğitimine yönelik her aşamasında yer alır. Öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalıcılığını sağlayabilmek adına verilen eğitimin evde devamı olarak çalışmalar yapılır (Özen, Ergenekon, Kürkçüoğlu ve Genç, 2013). Bunun yanında ebeveynler özel gereksinimli çocuğun okul başarısındaki en temel ve en önemli çevre faktörünü oluşturmaktadır. Çocuğun okul başarısı ebeveynlerin katkısıyla sağlanır. Ebeveynler özel gereksinimli çocuğun okul dışındaki öğretmeni olarak görev alır. Bu sebeple öğretmenler ebeveynlerin okul dışında çocuğa farklı bir eğitim verdikleri, verebilecekleri düşüncesine kapılabilir. Öğretmenler aile ile okul arasındaki ilişki ve işbirliğini geliştirmek ve arttırmaya yönelik çabalar göstermesine rağmen kimi zaman bu çabalar yetersiz kalır ve işbirliği sağlanamaz (Keçeli Kaysılı, 2008).

2.11. Serebral Palsili Çocuğu Olan Aileler

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler, kendi kendilerine yaşamlarını sürdürmede yetersiz olan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Önemli olan bireyin yetersizliğinden dolayı diğer bireylere duydukları ihtiyaçlardır. Ancak özel gereksinimli bir bireyler normal gelişim gösteren bireyler gibi sosyal yaşam içinde yer almakta ve günlük işlerini yerine getirmede zorlanır. Bireyin fiziksel ve bilişsel kapasitesi el verdiği düzeyde toplum içinde yer alabilir bağımsızdır (Kandamuthan, 2004).

Normal gelişim gösteren çocuğun beklentisi içinde hamilelik sürecini geçiren annenin ilerleyen sürede özel gereksinimli bireye sahip olduklarını öğrenmeleri ve bu gerçekle karşılaşmaları oldukça zor bir süreçtir. Özel gereksinime ihtiyacı olan çocuğun dünyaya gelmesi ailenin ikileme girmesine neden olur. Toplum ebeveyn olmayı olumlu karşılarken, özel gereksinimli çocuğun doğumunu olumsuz karşılayabilir. Sosyal toplumdaki bu ambivalans, özel gereksinimli bireyin ebeveynlerindeki stresin artmasına neden olur. Bunun yanında ebeveynler arasındaki, ilişkisinde de bu durum stres ve şikayetlerle, özel gereksinimli çocuğu kabullenmeme, suçlama ve kaygılara neden olur. Aynı zamanda ebeveynlerin ekonomik açıdan yaşadığı stres çocuğun medikal ihtiyaçlarını karşılamada zorluk

yaşamaya neden olur. SP'li çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal yaşamlarının neredeyse yok olmasına neden olur. Yakın çevre tarafından reddedilme korkuları yaşanır (Kandamuthan, 2004; Vijosh ve Sukuraman, 2007). Özel gereksinimli çocuğun dünyaya gelmesi ve yetersizlik teşhisi sürecinde gösterilen tepkiler aileden aileye farklılık gösterir. Ailelerin sıklıkla yaşadığı ortak duygular, başta şok ve hissizlik duygularıdır. Aynı zamanda öfke, aldırılmazlık, panik, çaresizlik gibi ebeveynleri depresyona sürüklemektedir. Ebeveynler çocuğun yetersizliğini kabullenme süreciyle ya doğumun hemen ardından ya da okul öncesi dönemde ya da okul döneminde karşılaşır. Ebeveynler çocuklarının durumunu okul öncesinde kabullenebilirlerse, erken yaşta çocuklarını özel eğitime göndermeyi kabul eder. Ancak süreç gecikir kabullenme süreci gecikirse çocuğun eğitim ve tedavi süreci gecikir (Vijosh ve Sukumaran, 2007).SP'li çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı en büyük kaygılardan biride ebeveynlerin kendilerinden sonra çocuklarına kimin bakacağı korkusunu yaşamalarıdır. Bu sebeple çocuğun bağımsızlığını kazanabilmesi bu süreç içerisinde oldukça önemlidir. Zaman geçtikçe ebeveynler çocuğunun yetersizlik düzeyini kabul eder ve çocuğu elinden geldiğince korumaya ve rahatlatmaya çalışır. Bu aşırı koruma çocuğun bağımsızlığını kazanabilmesini kısmende olsa engelleyebilmektedir (Özaras ve Yalçın, 2001).

2.12. Yurt İçinde Ve Yurt Dışında Yapılan araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde konuyla ilgili yapılan yurt içindeki ve yurt dışındaki araştırmalara yer almaktadır

2.12.1. Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

Başaran (2001),işitsel, zihinsel ve göreme yetersizliği olan çocuklara eğitim veren, çeşitli yetersizlik grubu ile çalışan ve uzmanlığı farklı olan öğretmenlerin çalışma koşulları ile mesleki doyumlarının ele alındığı çalışmada 170 öğretmen yer almıştır. Araştırmaya resmi olarak eğitim veren7 ayrı okulda çalışan öğretmenler dahil edilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin özel eğitim öğretmeni oldukları, yaşanan koşullar nedeniyle özel eğitimi seçtikleri, istekleri dışında idari atamaların olduğu, çalışma koşullarının zor olduğu, en ağır durumun öğretilerle çocuklarla çalışmak olduğunu belirlenmiştir. Merkezlerdeki araç gereçlerin yeterli olmadığı, ayrıntılı şekilde yeni gelen çocuk hakkında bilgi sahibi olmadıkları, programlarda eksikliklerin olduğu, personel yetersizliğinin yaşandığı

gibi zorluklarla karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Bu duruma bağlı olarak özel eğitim merkezlerindeki sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenleri normal gelişim gösteren çocuklarla çalışmak için kurum değiştirme çabasında oldukları aynı zamanda özel eğitim öğretmenleri orta öğretim rehberlik ve danışmanlık kadrosuna girmek istedikleri belirlenmiştir.

Kök (2002), Özel eğitimde yaşanan personellerin sorunları adlı araştırmasında ortaya çıkan en önemli sonuçlardan bir tanesi özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin sadece %3'e ulaşabildiği ve bu nedenler var olan kurum sayılarında ciddi düzeyde personel ve öğretmen yetersizliğinin olduğu belirlenmiştir.

Çelik (2003), özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin okulda ebeveyn katılımına yönelik görüşlerin incelendiği araştırmada 110 özel gereksinimli tanısı almış ebeveyn yer almıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgularda özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin çoğunun okul içinde katılım alanlarının önemli olduğu, çocuklarının eğitim ve öğretim süreci içine dahil olmak istedikleri belirlenmiştir. Okulda eğitim ve öğretime katılım alanlarına göre ebeveynler en fazla özel ve genel alanlarda yaşanan sorunlara çözüm bulmak amacıyla öğretmen ve idarecilerle yapmış oldukları toplantılara önem verdikleri aynı zamanda gönüllülüğe bağlı olarak çalışmalarının önemsiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Korucu (2005), Türkiye'de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizini araştırmıştır. Araştırma nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemiş özel özel eğitim merkezlerinde çalışan öğretmen, yönetici ve aileler olmak üzere toplam 138 kişi katılmıştır. Araştırma örnekleminin seçiminde yansız atama kullanılarak seçilmiştir. Elde edilen sonuçlarda ebeveynlerin özel eğitim etkinliklerinde yeterli düzeyde katılım göstermedikleri, kurumlarda ebeveynlere yönelik eğitimlerin olmadığı, personellerin geliştirilmesi ve yetiştirilmesine yoğunluk yaşandığı, verilen hizmet içi eğitimin yeterli olmadığı belirlenmiştir. aynı zamanda özel eğitimde yeterliliği olan öğretmenlerin bulunmasında zorluk yaşandığı ve kurumlar arasında yaşanan rekabetlerin sadece ticari amaçlı olduğu etik olmadığı, personel transferlerinin gerçekleştirilmeye çalışıldığı belirlenmiştir. Elde edilen bir diğer sonuçta ise kurumlar arasında olan iletişimin etkin olmaması, idarenin ve öğretmenlerin birbirine güvenmiyor olması, devletin verdiği ödenekleri zamanında alınmaması, personellerin iş doyum ve

tükenmişliklerinin arttığı görülmektedir. Bu duruma ek olarak gerekli yasal düzenlemelerin geliştirilmesi, denetimin artması, rehberlik konusunda yardım alınması gerektiği belirlenmiştir.

Sağiroğlu (2006), özel gereksinimli bireylere sahip ailelerin çocuklarının devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentilerini incelemiştir. Araştırma örneklemini 162 ebeveyn oluşturmaktadır. Verilen araştırmacı tarafından geliştirilen anket yöntemi şeklinde toplanmış, varyans analizi ile çözümlenmeler yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında kurumda çalışan öğretmen ve personellerin devamlılığı, eğitim saatlerinin değişmemesi, eğitimin gün boyunca sürmesi, öğrencilerin yaşları ile mesleki becerilerine yer verilmesidir. Bunun yanında özel eğitim kurumu içinde asansörlerin bulunmaması, okul çevresinin düzenli olmaması, tehlikelere açık olması, gerekli tedbirlerin yetersiz olması, binaların çok katlı olması gibi etmenler aileler tarafından yaşanan sorun olarak belirtilmiştir. Aileler, çocuğun eğitim ve öğretimi, çocuğa nasıl bakacağı, ilerleyen aşamalarda nelerle karşılaşacakları, hangi okula ne zaman, nasıl yerleştirecekleri, okul sürecinde hangi işleri yapacakları gibi görüşler bildirmişlerdir. Aynı zamanda ebeveynler çocuklarının ihtiyaç duydukları bakımlardan kaynaklı kendi bakımlarından dışlanmış hissettikleri, yetersizliğe olan çocuğa sahip başka ailelerle bir arada olmaktan keyif aldıkları, dertleştikleri, ortak yanlarını paylaştıkları ve farklı aktivitelerde birlikte bulunmaktan keyif aldıkları belirlenmiştir.

Kurt ve diğ., (2008), zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların karşılaştıkları güçlükler incelenmiştir. Araştırmaya üç ayrı kurumda çocuğu devam eden toplam 150 özel gereksinimli ebeveyn katılmıştır. Görüşmeler sonucunda araştırmaya 112 ailenin katılmak istediği ve örneklemin 112'ye inmiştir. Araştırma verileri karma araştırma şeklinde gerçekleştirilmiş araştırmacı tarafından hazırlanan anket ve görüşme soruları şeklinde veriler toplanmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde ailelerle ilgili 28 soru ikinci bölümünde alan yazından yararlanılarak en sık karşılaşılan sorunları ele alan 19 soru ele alınmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında Özel gereksinimlilik hakkında ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip olmadığı, ailelerin gelecek kaygısı, kaza yaralanma korkusu yaşadıkları, sosyal destek görmedikleri, aile içi ilişkilerde problem yaşadıkları ve yaşanan sorunlara yönelik daha geniş çaplı sorun taraması yapılması gerektiği belirlenmiştir.

Altinkurt (2008), öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi adlı araştırmaya 20 kurum idarecileri dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen yöneticilerin kıdemi, cinsiyeti, yaşı, idareci kıdem seviyesi

ve özel eğitim kurumundaki yönetici seviyesine göre sınıflama yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmış. Elde edilen bulgulara bakıldığında özel eğitim alanında kullanılacak olan materyal ücretlerinin pahalı olması nedeniyle materyal eksikliği yaşamaları, ebeveynlerin çocuklarının eğitimi konusunda bilinçsiz, ilgisiz, oldukları belirlenmiştir. aynı zamanda kurum idarecilerinin sürekli değiştiği, istifa ettiği, transfer edildiği, alınan ödeneklerin eksik olduğu ve bakanlığın hazırladığı programın yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Sargın ve Hamurcu (2010), özel özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin sorunlarına ve beklentilerini inceledikleri araştırma nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda danışmanların kurumda yaptıkları görevler, idarecilerin beklentileri, sorumlulukları ile ailelerde iletişim konusunda problemler yaşadıkları belirlenmiştir. Aynı zamandan danışanların özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları özel eğitimin içeriğini tam olarak bilmedikleri ve ebeveynlerin özel eğitime bakışı konusunda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Baykoç (2010), özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim adlı araştırmada özel eğitim alanındaki eksikliğin belirlenmesine yönelik yaptığı araştırmada yaşanan eksikliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm yolları önerilmiştir. Araştırmada özel eğitime gereksinimli 0-4 yaş arasındaki çocukların eğitimlerini sağlayacak donanımı olan yönetici, personellerin eksik olduğu ve bu konuda gerekli olan düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Aynı zamanda özel özel gereksinimli çocuklar için gerekli olan eğitim programlarının geliştirilmesi, sosyal yaşama yönelik programların yaygınlaştırılması gerektiği belirlenmiştir. Kaynaştırma eğitimi gerektiren çocukların kaynaştırma eğitimine gitmedikleri. Kaynaştırma uygulamalarında kaynaştırma öğrencisi için gerekli olan araç gereç materyallerin eksik olduğu, kaynaştırma sınıfında yer alan öğrencilerin sınıf öğretmenlerine destek amaçlı yardımcı öğretmenlerin olması gerektiği araştırma bulgusunda yer almıştır.

Azap (2011), özel eğitim merkezlerinin amaç, yapı ve süreç açısından veli görüşleri incelenmiştir. Araştırma İstanbul da gerçekleştirilmiş. Örneklem olarak Asya ve Avrupa yakasından olmak üzere toplam 8 kurum 25 merkezde eğitim alan 263 özel eğitime gerektiren ebeveyn yer almıştır. araştırma ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında ebeveynlerin özel eğitim meri ve rehabilitasyonlara yönelik olumsuz görüş içinde olduklarını, kurumların eksiklerinin olduğunu, yeteri kadar ilginin olmadığını belirtmişlerdir.

Akçamete, Büyükkarakaya, Bayraklı ve Sardohan Yıldırım (2012), eğitim politikalarının yansımaları adlı araştırmada Türkiye’deki eğitim politikalarının yeni eğilimleri botunu ele alınmış ve daha önceki politikaların yaratmış olduğu sorunları değerlendirilip, sorunların çözümüne yönelik öneriler sunulmuştur. Elde edilen bulgulara bakıldığında, Türkiye’de eğitime yönelik politikaların belirlenmesi aşamasında bilimsellik boyutuna yeteri kadar yer verilmediği belirlenmiştir. Aynı zamanda özel eğitim politikalarının tutarlılık göstermediği, düzenlemelerin yeteri kadar uygulanmadığı ve yaşanan sorunlardan kaynaklı gerekli düzenlemelerin oluşmaması, belirsizliklerin yaşanması olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Karasu, Dayı, Aykut ve Tavil (2013), öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri geliştirilen araştırmada öğretmenlerin eğitimsel konularda, öğrencilerin davranışsal problemleri nedeniyle başa çıkmada, yönetsel alanların ve işbirliği kurmada, mesleki saygı ve tükenmişlik alanlarında problemler yaşadıkları belirlenmiştir.

Kılıç ve Karatağ (2013), zihin engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların çözümlerini ele aldığı araştırmada, özel eğitim merkezinde çalışan müzik öğretmenlerinin müzik etkinliklerini gerçekleştirmede, çocukların bireysel farklılıklarından kaynaklı bireysel eğitim planı hazırlamada problemler yaşandığı belirlenmiştir.

Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç ve Cihan (2014), özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yapılan araştırmada 10 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile veriler toplanmış, tümevarım yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında özel eğitim öğretmenlerin öğrencilerin problem davranışlarıyla başa çıkmada yeterli olmadıkları belirlenmiştir. Bunun yanında özel eğitim alanında yeteri kadar materyallerin olmadığı yardımcı kitapların olmadığı ve öğretmenlerin deneyime sahip olmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin ise genel olarak tek başlarına olması ve sınıfların kalabalık olması nedeniyle sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Ek olarak, değerlendirme teknikleri kullanırken zamanın kısıtlı olması, öğrencilere genelleme yapılmada sorunlar yaşanması ve ebeveynler ile işbirliğinin kurmada problemler yaşandığı belirlenmiştir.

Işık (2014), özel eğitim uygulama merkezi ve iş uygulama merkezinde çalışan zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin yaşadığı sorunları incelemiştir. Araştırmaya 16 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden yarı

yapılandırılmış görüşme soruları ile gerçekleştirilmiş. Araştırmada verilerin analizinde içerik analizi yöntemi ile analizler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında özel eğitim öğretmenleri, ailelerin öğretmenlere karşı farklı bakış açısında olduğunu, aralarındaki güven ilişkisinin az olduğunu, ailelerin öğretmeni bir kurtarıcı olarak görmeleri biçiminde görüş belirtmişlerdir. Ailelerin verilen ev ödevleri ya da evde yapmaları gereken sorumlulukları yerine getirmedikleri, ev içinde çocuğa yanlış eğitimler verdikleri, özel gereksinimli çocuğun bakımına yeteri kadar özen göstermedikleri, çocukların aldığı eğitime yönelik yüksek beklenti içinde oldukları, bu yüksek beklenti nedeniyle de öğretmenlerin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Aynı zamanda aileler okula yönelik olumsuz tutum içinde oldukları, iletişim içinde olmadıkları belirlenmiştir. Okul idaresiyle yaşanan sorunlara bakıldığında, kurumların farklı yönetim şekli olması, yeterli denetimin olmadığı, materyallerin yeteri kadar sağlanmadığı, problemlere yönelik daha kalıcı çözümler bulunmadığı, motivasyonun az olduğu öğretmenler arasında ayrımların yaşandığı görülmektedir. Programların uygulanmasında yaşanan sorunlara bakıldığında uygulamada yetersizlikler olduğu, programda aksaklıklar yaşandığı ve çocukların devamsızlıklarından kaynaklı sorunların yaşandığı belirlenmiştir. Okul denetimiyle ilgili yaşanan problemlere bakıldığında ayrıntılı kontrollerin olmadığı, yeteri kadar empatinin kurulmadığı, danışmanların yeterli olmadığı, öğretmenlerin denetlenmediği görülmüştür. Son olarak öğretmenlerin okul çevresinin, fiziki şartların çocuklara yönelik hazırlanmadığı, RAM'ların çocukları yönlendirmede yetersiz kaldıkları yapılan araştırma sonucunda belirlenmiştir.

Karasu ve Mutlu (2014), öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerin yapıldığı araştırmaya 9 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırma nitel yöntemlerden görüşme soruları ile elde edilmiş. Araştırma verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerine özel eğitim süreci, şartları, imkanları, öğrenci velileri ve yöneticilerle ilgili 14 soru yöneltilmiştir. Araştırma bulgularına bakıldığında yaşanan problemlerin gerek kurumsal gerekse bireysel destekler sayesinde çözülebileceği, aynı zamanda bakanlığın desteğinin de sağlanması gerektiği belirlenmiştir. Aynı zamanda özel eğitim alanında yaşanan gelişmelerin yeterli olmadığı, ülkenin geri kalmışlığı, çocukların bireysel farklılıkların olması, ekonomik koşullar gibi etmenler sorunlara neden olduğu belirlenmiştir.

Kocaman (2015), özel eğitim okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunların incelediği araştırmada, yöneticilerin karşılaştığı zorluklar ele alınmıştır. Araştırmaya

özel eğitim merkezinde bulunan 28 okul idarecisi katılmıştır. Araştırma nitel yöntemlerden görüşme soruları ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmış ve temalar oluşturularak düzenlenmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında idarecilerin bürokratik, yönetsel ve eğitim politikalarında problemler yaşadığı, yaşanan bu problemlere karşın başa çıkabildikleri ancak yaşanan bir takım problemlere yönelik çözüm yolları geliştiremedikleri görülmüş aynı zamanda desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Buna ek çalışanların sayısı ile niteliği, çevresel şartlar, kapasiteleri materyaller, kaynak kitaplar, müfredat ve ödeneklerin yetersiz olduğu görüşündedirler. Son olarak Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin çoğunun çocuklarına yönelik kayıtsız olduğu ve bürokratik sürecin çok yavaş işlediği yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir.

2.12.2. Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Simith ve Ingersoll (2004), çalışmalarında stajyer öğretmenlere yönelik, rehberlik etme, destek verme ve oryantasyon çalışmalarına yönelik programların artmakta olduğunu belirtilerek genellikle hazırlık programları olarak bilinen programların stajyer öğretmenlerin mesleklerine alışmalarına faydası olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, aynı alandan olan mentorlarla çalışan ve diğer öğretmenlerle işbirliği yapma gibi toplu hazırlık aktivitelerine katılan stajyer öğretmenler ilk yıllarını atlattıktan sonra meslektan ayrılma ve başka okullara gitme oranlarının düştüğü görülmüştür.

Marj ve Willams (2005), Özel gereksinimli çocukların eğitiminde öğretmenlerin yaşadığı sorunları ve zorlukları ele almıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitiminde yaşadıkları zorluklar ele alınmış ve olaysal mülakat yöntemi kullanılarak bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik yaşadığı sorun ve zorluklar, ikinci aşamada özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik destek olmak ve deneyimlerini daha doğru ve bütünsel şekilde gözlemlemektir. Elde edilen bulgularda özel eğitim sınıflarının normal eğitim verilen sınıflardan daha farklı olduğu, özel eğitim sınıfında yer alan çocukların yeteneklerine göre değil, yaşlarına göre belirlenmesi nedeniyle, sınıf içinde bireysel farklılıkların olduğu görülmektedir. Aynı zamanda özel eğitim öğretmenlerinin desteğe ihtiyaçları olduğu, dil farklılıklarından dolayı problem yaşadıkları, özel eğitimin daha

çok sorumluluk gerektirdiği ve çocuklara yönelik farklı gruplandırmalar yapıldığı belirlenmiştir.

Stahmer Aubyn ve Nicole (2005), Özel eğitim öğretmenlerinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik ne tür uygulamalar kullandıkları, kullanılan uygulamaların bilimsel dayanıklı olup olmadığı ele alınıp araştırılmıştır. Araştırmaya dahil edilen örneklemin özel eğitim bölümü lisans veya yüksek lisans seviyesinde bilgiye sahip olması ve otizm spektrum çocuklarla çalışmada deneyime sahip olma ve gönüllülük esasına göre araştırma içinde bulunma koşulu ele alınmıştır. Araştırmaya beş yaş altında otistik çocukların eğitiminde yer almış 22 öğretmen yer almıştır. Araştırma nitel yöntemlerden focus grup yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Gruplarda en fazla 8 öğretmen yer almıştır. özel eğitim öğretmenlerinin hangi yöntemleri kullandığını belirlemek amacıyla görüşme soruları ile görüşme kılavuzu daha önceden hazırlanmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında özel eğitim öğretmenlerinin büyük çoğunluğu UDA, ayrın denemeler veresim değiş-tokuşuna dayalı iletişim sistemi gibi farklı teknikleri kullandıkları, buna karşın dört özel eğitim öğretmenin herhangi bir öğretim yöntemini kullanmadıkları belirlenmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin büyük çoğunluğu bu uygulamaları kullandıkları ancak etkililiğinin belirlenmesinde daha ayrıntılı çalışmalara ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Ee ve Soh (2005), özel eğitim gerektiren çocuklara yönelik hangi müfredatın daha etkili olduğunu belirlemeye yönelik yapılan araştırmada özel eğitim öğretmenlerine çocuklara yönelik görüşleri, becerilere yönelik düşünceleri ve müfredata yönelik sorular yöneltilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgularda özel gereksinimli çocukların daha yavaş sürede eğitim aldıkları ve öğrencileri, öğrenileni genellemede zorluk yaşadıkları ve sosyal yaşamlarında kendilerine yardımcı olacak belli becerileri kazandırmanın önemli olduğu belirlenmiştir. Bu becerilerin bazıları, çocuklara erken yaştan itibaren kazandırılmalı ve farklı ortamlarda öğrencilere genellenmelidir. Aynı zamanda müfredatın akademik yönden pratik olması gerektiği elde edilen bulgular arasındadır.

Cantimer (2008), İlköğretim okul idarecileri ile müfettişlerinin mentorluk rollerine yönelik görüşleri ele alınmıştır. Araştırmada okul idarecilerinin ve yöneticilerin mentorluğu kendilerinin bir rolü olarak gördükleri bunun yanında mentorluk süreci içinde kendilerine katkı sağladığı mesleki yönden geliştirdiği ve olumlu okul ikliminin oluşmasını sağlandığı görüşleri elde edilmiştir.

Hess (2011), özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara sahip ebeveynleri desteklemeye yönelik yapılan araştırmada okul aile arasındaki iş birliğinin çocuğun ergenlik çağına kadar kesintisiz olması gerektiği belirlenmiştir. aynı zamanda eğitimdeki yenilikleri ebeveynlerin okulda verilen eğitime daha fazla katkı sağlamasına neden olmuştur. Son olarak aile öğretmen ilişkisinin özel eğitim öğretmenlerinin gelişimleri açısında daha olumlu sonuçların ortaya çıktığı yapılan araştırmada belirlenmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bubölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları ve verilerin analizi yer almıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma özel eğitim ve iş uygulama merkezinde serebral palsili çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve bu çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı sorunların belirlenmesi amacı ile nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma bireylerin görüşlerini, davranış şekillerini, yaşamlarını ve deneyimlerini incelemektedir (Işık, 2014). Nitel araştırmalarda amaç konuyla ilgili okuyuculara betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel araştırmalar belli bir konuyla yönelik araştırma yapılırken o konunun ne kadar iyi olduğunu öğrenebilmede daha geniş ve kapsamlı bir bakış açısı elde edilir. Nitel araştırmalardan elde edilen bilgiler “şu an ne oluyor?” ve “neden ya da nasıl oluyor?” sorularını betimlemeye yöneliktir. Nitel araştırmalarda algıların ve olguların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konması amacıyla veriler görüşme, doküman incelenmesi ve gözlem şeklinde üç farklı yönde toplanabilir (Ekiz, 2003).

Nitel araştırmalar sosyal olaylar ve psikolojik ölçümlerle ilgili daha fazla derinlemesine bilgiler sağlamaktadır (Demirel, Büyükoğlu, Çakmak, Akgün ve Karadeniz, 2014). Nitel araştırmanın, insanın kendi sınırlarını çözmede ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemin derinliklerini anlamada kullandığı yöntemlerden biri olduğunu ifade etmektedir (Taş, 2017).

Bu çalışmada öğretmenlerden ve ebeveynlerden derinlemesine bilgi elde edebilmek için görüşme tekniği seçilmiştir. Görüşme belirli bir amaca yönelik, soru sorma, bilgi toplama ve soruları yanıtlamaya dayalı karşılıklı gerçekleşen iletişim sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2000; Işık, 2014). Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracıdır (Güldiken, 2016). Nitel araştırmalarda yapılan görüşmeler belli konularda veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar. Görüşmeler anket ve gözlem gibi birçok yöntem ile birleştirilerek de kullanılabilir (Demirel, Büyükoğlu, Çakmak, Akgün ve Karadeniz, 2014).Görüşme yoluyla,

katılımcıların deneyimleri, tutumları, zihinsel algıları ile olaylar karşısında verdikleri tepkiler gibi doğrudan gözlenemeyenler anlaşılmaya çalışılır (Işık, 2014).

Görüşmeci tarafından görüşme sırasındaki tüm görüşmelerin birbirleriyle ilişkilerinin nasıl olduğuna, çelişkilerine ve tutarlılıklarına bakılır (Demirel, Büyükoğlu, Çakmak, Akgün ve Karadeniz, 2014).Görüşme teknikleri, içeriğine göre yapılandırılmamış, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşmeler olmak üzere üçe ayrılır. (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Yapılan araştırmada da yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hiçbir cevap kategorisi olmayan, tamamı katılımcı tarafından orijinal cümleler ile cevaplanacak olan sorularla uygulanır. Bu metodun diğer bir özelliği ise nitel araştırmalarda kullanılması ve bu anlamda birçok avantaja da sahip olmasıdır (Işık, 2014). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmaya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeni ile daha sistematik ve karşılaşılabılır bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Yarı-yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeler ile yapılandırılmamış görüşmeler arasında yer alan bir görüşme türüdür. Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler için, tüm görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır. Kendileriyle görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sırayla sorulur; ancak, kendisiyle görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzaner, 2004). Eğer araştırmaya katılan kişi yapılan görüşme sırasında belli soruların yanıtlarını farklı bir sorunun içerisinde yanıtlarsa araştırmacı aynı soruyu yeniden sormaya bilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde belirli standartlık ve esnekliğe sahiptir (Ekiz, 2003).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2017-2018 yılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Daire Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim ve iş uygulama merkezlerinde Serebral Palsi Öğrenciler ile çalışan 20 öğretmen ve SP'li çocuklara sahip 20 ebeveyn oluşturmaktadır.Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve ebeveynlerin demografik bilgileri Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Demografik Bilgiler		n	%
Cinsiyet	Erkek	8	40
	Kadın	12	60
Yaş	25-30 yaş arası	6	30
	31-35 yaş arası	1	5
	36-40 yaş arası	4	20
	41 ve üzeri yaş	9	45
Eğitim Durumu	Üniversite	14	70
	Yüksek lisans/Doktora	6	30
Mezun olunan alan	Zihin engelliler öğretmenliği	8	40
	İşitme engelliler öğretmenliği	9	45
	Sınıf öğretmenliği	2	10
	Program geliştirme bölümü	1	5
Mesleki kıdem	1-5 yıl	6	30
	6-10 yıl	3	15
	11-15	2	10
	16 ve üzeri	9	45
SP'li çocukların eğitimine yönelik alınan seminer/kurslar	Evet, aldım	3	15
	Hayır, almadım	17	85
Çalışılan kurum	Lefkoşa Özel Eğitim Ve İş Eğitim Uygulama Merkezi	10	50
	Gazimagusa Özel Eğitim Merkezi	5	25
	Yeşil Yurt Özel Eğitim Merkezi	5	25

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin; % 60’ı kadın, %40’ı erkek öğretmendir; %30’u 25-30 yaş, %5’i 31-35 yaş, %20’si 36-40 yaş arasında ve %45’i 41 ve üzeri yaşta; %70’i üniversite, %30’u yüksek lisans/doktora mezunudur. %40’ı zihin engelliler öğretmenliği, %45’i işitme engelliler öğretmenliği, %10’u sınıf öğretmenliği ve %5’i program geliştirme bölümünden mezun olmuştur. %30’u 1-5 yıl, %15’i 6-10 yıl, %10’u 11-15 yıl ve %45’i 16 ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin %15’i SP’li çocukların eğitimine yönelik seminer/kurs alırken, %85’i herhangi bir seminer/kurs almamıştır. Son olarak öğretmenlerin %50’si Lefkoşa özel eğitim ve iş uygulama merkezinden, %25’i Gazimagusa %25’i Yeşilyurt özel eğitim merkezinde çalıştıkları belirlenmiştir.

Tablo 2
Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgileri

Demografik Bilgiler		n	%
Cinsiyet	Baba	3	15
	Anne	17	85
Yaş	25-30 yaş arası	2	10
	31-35 yaş arası	3	15
	36-40 yaş arası	5	25
	41 ve üzeri yaş	10	50
Eğitim Durumu	Okur yazar	2	10
	İlkokul	6	30
	Ortaokul	5	25
	Lise	6	30
	Üniversite	1	5
Yaşanılan yer	Köy	11	55
	Şehir	9	45
Özel gereksinimli çocuk sayısı	1	18	90
	2	2	10

Tablo 1’de görüldüğü gibi Serebral Palsi’li çocuğa sahip ebeveynlerin; % 85’i anne, %15’i babadır; %10’u 25-30 yaş, %15’i 31-35 yaş, %25’i 36-40 yaş arasında ve %50’si 41 ve üzeri yaştadır. %10’u okuryazar, %30’u ilkokul, %25’i’ü ortaokul, %30’ü lise, %5’i üniversite mezunudur. %55’i köyde, %45’i şehirde yaşamaktadır. Yine ebeveynlerin %90’nı bir özel gereksinimli çocuğa, %10’u iki özel gereksinimli çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada Özel Eğitim Ve İş Uygulama Merkezleri’nde Serebral Palsi’li Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerin Ve Bu Çocukların Ebeveynlerinin Sorunlarının Belirlenmesi ve derinlemesine incelenme yapabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Bu kapsamda, nitel veri toplama tekniklerinden “yarı-yapılandırılmış görüşmeler” yapılmıştır. “Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Tekniği”, sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik avantajından dolayı eğitim bilim araştırmalarında daha uygun bir teknik olarak görülmektedir (Türnüklü, 2000). Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde, tüm görüşmelerde kullanılmak için sorular hazırlanır. Kendileriyle görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sırayla sorulur; ancak, kendisiyle görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzaner, 2004). Bu

yöntemin kullanılmasının asıl nedenleri, araştırmaya katılanların kişilerin belirli bir konuda duygularının ortaya çıkarılmasını, sistematik ve karşılaştırılabilir bilgiler elde edilmesini ve bu tekniğin konu ile ilgili derinlemesine bilgiler alınmasına olanak sağlamasıdır.

3.4.Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak, “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırlar. Görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

Bu çalışmada kullanılan görüşme formları alanyazın incelemesinden sonra ortaya çıkarılmış sınıf ve branş öğretmenleri için, yöneticiler için ve kaynak oda öğretmenleri için üç farklı görüşme sorusu hazırlanmıştır. Hazırlanırken, görüşülen bireylerle daha etkili ve verimli bir iletişim kurmak amacıyla; soruların olabildiğince açık, kolay anlaşılabilir, açıklama yapmayı ve ayrıntılı yanıtlar vermeyi sağlayacak nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca, bireyin soruyu anlamaması durumunda alternatif soruların ve kimi ipuçlarının hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Hazırlanan görüşme formları, öncelikle ikisi Türk Dili, biri de ölçme - değerlendirme uzmanı olmak üzere üç alan uzmanına gösterilmiştir. Ayrıca, çeşitli çalışmalarını görüşme yöntemini kullanarak yapan iki uzmana daha gösterilmiş; formda, beş uzmanın görüş ve önerileri üzerine gerekli düzeltme ve değişiklikler yapılmıştır. Pilot uygulama, görüşme formunun ne derece iyi hazırlandığına ve kullanılan ifadelerin görüşülen gruba uygun olup olmadığına ilişkin olarak araştırmacıya yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu nedenle uzmanların önerileri doğrultusunda değiştirilen görüşme formu, veri toplama amacıyla kullanılmadan önce üç öğretmen adayı üzerinde denenmiş; görüşülen bireylerin sorulan sorulara olan tepkilerine ve yanıtlarına göre görüşme formuna son biçimi verilmiştir. Soruların geçerlik ve güvenilirliği için 6 uzman özel eğitim öğretmeni, 2 okutman, 1 uzman eğitim programcısı tarafından görüş alınmıştır.

Sorular Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Dairesine sunulup, onay verildikten sonra okullardan randevular alınıp SP’li çocuklarla çalışan öğretmenlerinden müsait oldukları gün ve saatlerde randevular alınmış ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, 26 Şubat- 4 Mayıs 2018 tarihleri arasında, Özel Eğitim Ve İş Uygulama Merkezi’nde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin 9’u

sınıfta, 11'i öğretmenler odasında gerçekleşmiştir. Ebeveynlerle yapılan görüşmelerin ise tamamı okul bahçesinde gerçekleşmiştir. Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından ve birebir olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce her bir öğretmene ve ebeveyne kişisel bilgi formu doldurulmuştur. Her görüşme öncesinde araştırmacı, görüşme yapacağı öğretmene ve ebeveyne araştırmanın, SP'li çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin ve bu çocukların ebeveynlerinin sorunların belirlenmesine yönelik bilgi almak için yapılacağını belirtmiştir. Görüşmeler sırasında öğretmenlerine toplamda 6 soru, ebeveynlere 7 soru sorulmuştur. Görüşmeler yaklaşık 15 dakika ile 30 dakika aralığında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve ebeveynlerin isimler yerine harf ve numaralar verilmiştir. Görüşmeler sırasında herhangi bir bilgi kaybının olmaması ve görüşmeler sonunda araştırmacının not alamadığı yerlere geri dönebilmesi amacıyla katılımcılarda ses kayıt cihazının kullanılması istenmiştir. Ses kaydına izin veren öğretmen ve ebeveynlerin görüşmeleri ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Ses kaydı istemeyenlerin görüşme soruları birebir görüşme kağıdına geçirilmiştir.

Tablo 3.
Yapılan Görüşmelerine Özellikleri

İsimler	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Kayıt türü	Görüşme Yeri
Ö1	26.02.2018	25 dk	Not alma/ Ses Kaydı	Sınıf
Ö2	27.02.2017	27 dk	Not alma	Sınıf
Ö3	05.03.2018	18 dk	Ses Kaydı	Öğretmenler Odası
Ö4	06.03.2018	20 dk	Not alma	Sınıf
Ö5	07.03.2018	21 dk	Not alma	Sınıf
Ö6	08.03.2017	19dk	Ses Kaydı	Öğretmenler Odası
Ö7	12.03.2017	22dk	Not alma	Öğretmenler Odası
Ö8	15.03.2018	17dk	Not alma	Öğretmenler Odası
Ö9	15.03.2018	24dk	Not alma	Sınıf
Ö10	19.03.2018	20dk	Not alma	Sınıf
Ö11	20.03.2017	30dk	Ses Kaydı	Öğretmenler Odası
Ö12	21.03.2017	26dk	Not alma	Öğretmenler Odası
Ö13	23.03.2017	29dk	Not alma	Sınıf
Ö14	26.03.2017	24dk	Ses Kaydı	Öğretmenler odası
Ö15	29.03.2017	27dk	Not alma	Sınıf
Ö16	02.04.2017	25dk	Not alma	Öğretmenler Odası
İsimler	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Kayıt türü	Görüşme Yeri

Ö17	03.04.2018	19dk	Not alma/ Ses Kaydı	Öğretmenler Odası
Ö18	05.04.2018	17dk	Not alma	Sınıf
Ö19	09.04.2018	16dk	Not alma/Ses Kaydı	Öğretmenler Odası
Ö20	11.04.2018	15dk	Not alma/Ses Kaydı	Öğretmenler Odası
A1	01.03.2018	17 dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A2	06.03.2018	20dk	Not alma	Okul Bahçesi
A3	09.03.2018	24dk	Not alma	Okul Bahçesi
A4	12.03.2018	25dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A5	13.03.2018	18dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A6	16.03.2018	20dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A7	19.03.2018	22dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A8	22.03.2018	17dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A9	26.03.2018	23dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A10	27.03.2018	21dk	Not alma	Okul Bahçesi
A11	02.04.2018	20dk	Not alma	Okul Bahçesi
A12	05.04.2018	22dk	Not alma	Okul Bahçesi
A13	09.04.2018	23dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A14	12.04.2018	26dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A15	16.04.2018	22dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A16	18.04.2018	28dk	Not alma	Okul Bahçesi
A17	20.04.2018	24dk	Not alma	Okul Bahçesi
A18	25.04.2018	18dk	Not alma/ Ses Kaydı	Okul Bahçesi
A19	26.04.2017	15dk	Not alma	Okul Bahçesi
A20	04.05.2017	23dk	Not alma	Okul Bahçesi

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada Serebral Palsi’li öğrenciler ile çalışan öğretmenlerin ve bu çocukların ebeveynlerinin sorunlarının derinlemesine analizini yapabilmek için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

İçerik analizi, yazılı, sözel ve diğer materyallerin içerdiği anlam, dil bilgisi ve mesajlar açısından sistematik ve nesnel olarak sınıflandırmalar yaparak çıkarımlarda bulunmayı ve bilimsel bir yaklaşım sergilemeyi sağlar (Demirel, Büyükoğlu, Çakmak, Akgün ve Karadeniz, 2008). İçerik analizinde araştırmacı öncelikle araştırma konusuyla ilgili kategoriler geliştirilir. Ardından, incelenen veriler yapılan kategorilere ayrılır. Kategorilerin oluşturulmasında araştırmacı çok dikkatli ve uygun kategoriler geliştirmelidir (Özdemir, 2010). Ortaya çıkan temalar ve kodlar bu

kategoriler altında düzenlenmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme soruları öğretmenlerle gerçekleşen bireysel görüşmeler sonunda yapılan kayıtların analizi yapılmıştır. Kayıtların analizi için her öğretmen için ayrı bir görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, her bir soru maddesinin altında yer alan cevap kategorilerinin yazılı olduğu “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Bu doğrultuda her öğretmene Ö1, Ö2, Ö3,, her aileye ise A1, A2, A3..... şeklinde kod verilmiştir. Böylece görüşme kodlama anahtarında araştırmanın sorularına ve bu soruların cevaplarını kapsayacak şekilde oluşturulan kategorilere yer verilmiştir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Belirlenen olan kategoriler frekanslar şeklinde sunulmuştur. Frekanslar, katılan öğretmenlerin sayısına göre değil ortaya koyacakları görüşlere göre sunulmuştur. Bunun nedeni, katılımcıların bazı sorulara birden fazla görüş ortaya koyabilme veya görüş bildirmeme ihtimalinden kaynaklanmaktadır. Katılımcıların görüşlerine çarpıcı bir şekilde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarda katılımcı isimleri kullanılmamış, kodlamalar yapılmıştır.

İçerik analizi metodunun kullanım aşamaları Schmidt (2010)’e göre düzenlenmiştir ve şu sıralama takip edilmiştir:

Ele alınan cevap metinlerinin incelenmesiyle kavram ve kavram kombinasyonları belirlenmiştir. Bu kavramlar ve kavram kombinasyonlarının hepsi inceleme sonucunda ortaya çıkmıştır. Ardından bu kavramlara dayalı temalar oluşturulmuştur. Aynı cevap içine giren başlıkların dışında verilen cevaplar için farklı temalar oluşturulmuştur. Son olarak aynı kategoriye giren cevapların analizi tamamlanmış ve metin haline getirilmiştir. Kategorileri ve temalar çift kontrollü şekilde 6 uzman özel eğitim öğretmeni, 2 okutmana yeniden gösterilmiştir. Bu durum, yapılan analizin objektif olmasına katkı sağlamıştır. Elde edilen temalar şu şekildedir;

Öğretmenlerin, öğrencilerin psikomotor becerilerin öğretiminde yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- İnce ve kaba motor becerileri
- İstem dışı oluşan hareketler
- Verilen tepki hızının yavaş olması
- Denge ve kuvvet kaybından kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, öğrencilerin akademik becerileri öğretiminde yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Dikkat dağınıklığı,
- Fiziksel yardım ihtiyacı
- Unutkanlık
- Sürekli tekrar ihtiyacı
- Okuma yazma gücüyle ilgili sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, öğrencilerin öz bakım becerilerini öğretiminde yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Bağımsız yemek yeme
- Bağımsız tuvalete gitme
- Bağımsız giyinme becerisinden kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, ebeveynlerle yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Karşılıklı güven ilişkisi
- Öğretmeni kurtarıcı olarak görme
- Ebeveynlerin yönergelere uymaması
- Öğretmeni bakıcı olarak görme
- Öğretmenden yüksek beklenti beklenme
- Verilen ödevleri ebeveynlerin yapmasından kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, okul yönetimiyle yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Okul yönetiminin farklı tutumu
- Öğrenci mevcudunun fazla olması
- Yeterli materyallerin bulunmaması
- İşbirliğinin olmaması
- Okul içi denetimin yeterli olmamasından
- Problemlere kalıcı çözümler bulunmaması
- Programın koordineli bir şekilde olmamasından kaynaklı yaşanan sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin yaşadığı diğer sorunlara yönelik yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Çevresel düzenlemeler

- Öğrencileri taşıyan servisler
- Sosyal etkinlikler
- Bakanlığın öğrencileri yönlendirmede yaşadığı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin çocuğun psikomotor becerilerinde yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- El ve ayaklarında yaşadıkları güç kaybı
- Oturma becerisinin sınırlı olması
- Yürüme becerisinin sınırlı olması
- Denge kuramamasından kaynaklı yaşanan sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin, çocuğun özbakım becerilerinde yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Yemek yeme becerisi
- Giyinme becerisi
- Tuvalet ihtiyacını tek başına yerine getirememesinden kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin okula ulaşımında yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Liftli (asansörlü) araçların olmamasından kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin, öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Öğretmenin aşırı rahat olması
- SP'li çocukların sınıf içinde arka planda tutulması
- Öğretmenlerin görmezden gelmesi
- Öğretmenlerle yeteri kadar iletişim kurulamamasından kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin çevresel düzenlemelerle yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Uygun bekleme alanı
- Park alanları
- Asansörlerin olmaması
- Binasının uygun olmaması
- Okul girişlerinde rampaların bulunmamasından kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin okul yönetimiyle yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Okul idaresinin ilgisiz olması
- Okul içinde otorite eksikliği
- Bilgi alışverişinin olmaması
- Okul yönetimiyle iletişim eksikliğinden kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Ebeveynlerin yaşadığı diğer sorunlara yönelik yaşadıkları sorunlar başlığı altında:

- Yetersizliği olan bireyler hakkında yeterince bilgisi olmayan insanlardan
- Okul etkinliklerinden
- Okulun yetersiz donanımından kaynaklı sorunlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde özel eğitim ve iş uygulama merkezinde SP’li çocuklar ile çalışan öğretmenlerin vebu çocukların ebeveynlerinin yaşadığı sorunların belirlenmesine yönelik yapılan araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

ÖĞRETMENLERİN SORUNLARI

4.1. SP’li Çocuklar İle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar

Tablo 4

Öğretmenlerin, Öğrencilerin Psikomotor Becerilerin Öğretiminde Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
İnce ve kaba motor becerilerinde yaşadıkları sorunlar	18
İstem dışı oluşan hareketlerden kaynaklı oluşan sorunlar	13
Denge ve kuvvet kaybının yaşanmasından dolayı oluşan sorunlar	11
Verilen tepki hızının yavaş olmasından kaynaklı oluşan sorunlar	9
Toplam	51

Tablo 4’te görüldüğü gibi özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerin psikomotor becerilerinin öğretiminde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 öğretmenin 1. soruya 51 görüş ortaya koyduğu görülmektedir. 18 öğretmenin, öğrencinin ince ve kaba motor becerilerinde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüş belirttiği, 13 öğretmenin istem dışı hareketlerden kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüş belirttiği, 9 öğretmenin verilen tepki hızının yavaş olmasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüş belirttiği ve 11 öğretmenin denge ile kuvvet kaybının yaşanmasından oluşan sorunlara ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler *ince ve kaba motor becerilerle ilgili* “el ve ayakları kullanamama”, “fiziksel yardıma ihtiyaç duyma”, “oturmada zorluklar”, “yürüyememe” gibi sorunları dile getirmişlerdir. 3 öğretmen bu sorunları şöyle ifade etmiştir;

“Genellikle yaşanan problemler ince ve kaba motor becerileri ile ilgilidir. Bu tür çocuklar ellerini kullanamamaktadır.” Ö3

“İnce motor becerilerin geç gelişmekte veya gelişmemektedir. İnce motor becerilerinin gelişmemesi nedeni ile yazı yazmada zorluklar yaşamaktayız” Ö11

“En çok ince ve kaba motor becerilerde zorluklar yaşamaktayız. Yoğun bir şekilde fiziksel yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Bu da bizim işimizi zorlaştırmaktadır.” Ö18

İstem dışı oluşan hareketlerle ilgili “eller ve ayaklarda kasılmalar”, “kendilerini kasma”, “baş sallama” gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu sorunlar aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir

“Fiziksel görünümleri oldukça güç durumdadır. Eller ve ayaklardaki istemsiz kasılmalar bir çok alanda öğretim yapılmasını sınırlandırmaktadır.” Ö2

“SP’li çocukların gün içinde yaşadıkları istemsiz kasılmaları, zorluklar yaşamamıza neden olmaktadır. Kendilerini kasmakta bu nedenle oturma kalkma ve yürüme becerilerinde gerilikler meydana gelmektedir.” Ö8

“Bu çocuklarla çalışmak her anlamda zordur. İstemsiz davranışları, başlarını sabit tutamamaları veya sallamaları sınıfta zorluklar yaşamamıza neden oluyor.” Ö20

Verilen tepki hızının yavaş olmasıyla ilgili “ fiziksel durum”, “tepkide bulunamama” gibi konular üzerinde durulmuştur. Bu sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmişlerdir;

“Psikomotor becerilerinin zayıf olması öğrencilerin fiziksel aktiviteleri yapmasını zorlaştırmaktadır. Fiziki durumları becerilerin çalışılmasında sorunlara neden oluyor.” Ö6

“Fiziksel durumları genelde oldukça kötü durumda olan bu çocuklar yönergelere tepkide bulunamamakta veya yavaş tepkide bulunmaktadır.” Ö13

“Çocuğun öğrenmeye hazır olma becerileri çok zayıftır. Fiziksel olarak uygun değildir. Fiziksellerinin uygun olmayışı tepki verme hızlarını da yavaşlatmaktadır.”Ö19

Denge ve kuvvet kaybının yaşanmasıyla ilgili “yürüyememe” ve “güçsüzlük” gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili 3 öğretmen tarafından dile getirilmiştir.

“Ağır fiziksel durumları nedeni ile yürüyemeyen hatta oturamayan bu çocuklarla çalışmak zordur. Genellikle tekerlekli sandalyeye bağımlıdırlar. Bu durum SP’li çocuklar ile çalışılmayı zorlaştırır.” Ö1

“Öğrencilerimizin hareketlerinde kısıtlamalar var bu kısıtlamalar çocuğun dengesiz olmasına neden olmaktadır.” Ö9

“Psikomotor becerilerde yaşanan sorunlar genellikle bu becerilerin ağır ilerlemesinden kaynaklanmaktadır. Tüm bunlar çocukların oldukça güçsüz olmasına neden olmaktadır.” Ö1

Tablo 5
Öğretmenlerin, Öğrencilerin Akademik Becerilerin Öğretiminde Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Unutkanlıktan kaynaklanan sorunlar	18
Fiziksel yardım ihtiyacından kaynaklı oluşan sorunlar	17
Sürekli tekrar ihtiyacı ile ilgili oluşan sorunlar	15
Dikkat dağınıklığından dolayı oluşan sorunlar	13
Okuma yazma gücüyle ilgili oluşan sorunlar	9
Toplam	72

Tablo 5 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerin akademik becerilerinin öğretiminde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 öğretmenin 2. soruya verdikleri yanıtlardan toplam 72 sorun belirlenmiştir. 18 öğretmenin, unutkanlıktan kaynaklanan sorunlar belirttiği, 17 öğretmenin, fiziksel yardım ihtiyacından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 13 öğretmenin, öğrencilerin dikkat dağınıklığından dolayı oluşan sorunlar belirttiği, 15 öğretmenin, sürekli tekrar ihtiyacından dolayı oluşan sorunlar belirttiği ve 9 öğretmenin, okuma yazma gücünden dolayı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Öğretmenler *Unutkanlıktan kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili* ‘hatırlamama’, ‘hafıza kaybı’ ile ilgili sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Akademik becerilerde ilerleme kaydetmek mümkün olmayabilir. Başarılı elde etmek zordur. SP’li çocuklar çalışılan konuyu bir sonraki güne kolaylıkla unutabilmektedirler. Bu tüm engel gruplarında böyle olmasına rağmen SP’li çocuklarda daha fazla ön plana çıkmaktadır.” Ö1

“Özellikle kavramları kolaylıkla unutmaktadırlar. Performans alınsa bile araya hafta sonu girmesi öğretilen konunun unutulmasına yetmektedir” Ö16

“Çalışılan konunun kalıcılığını sağlamak zordur. SP’li çocukların birçoğu hafıza kaybı yaşamaktadır. Bu nedenle kalıcı bilgiler elde etmek güç olur. Buda öğretmenin motivasyonunu düşürmektedir.” Ö9

Fiziksel yardım ihtiyacından kaynaklı oluşan sorunlar ile ilgili olarak 3 öğretmenin görüşleri şu şekildedir.

“Bu çocuklar ile akademik beceri çalışmak çoğu zaman mümkün olmayabilir. Ellerini kullanamamaları nedeni ile yoğun bir şekilde fiziksel yardıma ihtiyaç duymaktadırlar.”Ö3

“SP’li çocuklar ile çalışan öğretmenler oldukça zorlanmaktadır. Fiziksel durumları nedeni ile çoğu zaman bağımsız hareket edemeyen bu çocuklar sürekli fiziksel yardıma muhtaçtırlar.”Ö14

“Akademik becerileri çalışmak diğer becerileri çalışmak kadar zordur. Çünkü SP’li çocukların fizikselleri ağırdır. Bu çocuklar çoklu yetersizliklere sahiptirler ve birçoğu ellerini, ayaklarını kullanamamaktadır. Bu nedenle sürekli fiziksel yardım kullanılması gerekmektedir.” Ö7

Sürekli tekrar ihtiyacı ile ilgili oluşan sorunlarla ilgili ‘algılama’, anlaşılabilirlik’ sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu sorunlarla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“SP’li çocuklar ile akademik becerileri çalışırken anlaşılabilirliği sağlamayabilmek için sürekli tekrara ihtiyaç duymaktayız. Algılamaları düşük olan bu çocuklarda akademik alanda başarı sağlamak zordur.” Ö13

“Okulumuzda bulunan SP’li çocukların %70’i ağırdır. Özellikle ağır düzeyde olan bu çocukların algıları düşük seviyededir. Bu nedenle bu alanda çoğu zaman başarı sağlayamamaktayız.” Ö11

Dikkat dağınıklığından dolayı oluşan sorunlarla ilgili “dikkati yoğunlaştıramama” ve “dikkati toparlayamama” gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu sorunlarla ilgili 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Serebral Palsili çocukların dikkatleri oldukça dağınıktır. Genel olarak çalışılması zor bir engel grubu olan bu çocukların dikkatlerini toplamak çok zordur.”Ö8

“Okulumuzda bulunan SP’li çocuklarla ilerleme kaydetmek çok zordur. Dikkatlerini toplamak oldukça zor olduğu gibi dikkat süreleride oldukça sınırlıdır.” Ö4

“Sp’li çocuklar çoklu yetersizliklere sahiptir. Bu nedenle SP’li çocuklar düşük dikkat süresine sahiptir ve dikkatlerini toplamak zordur. Hatta bir çok SP’li çocukta bilinç kaybı yaşanmaktadır.” Ö20

Okuma yazma güçlüğüyle ilgili oluşan sorunlarla ilgili “ellerini kullanmama”, “düşük algı” ve “gözde problem” gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu sorunlarla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Akademik alanda küçük ilerlemeler kaydedilmektedir. Bu alanda da diğer alanlarda olduğu gibi birçok problem görülmektedir. Ellerini kullanamamaları nedeni ile yazmada sıkıntılar vardır. Algıları düşük olduğu için birçoğu okuyamamakta ve yazamamaktadır.” Ö6

“SP’li çocuklar genelde birden fazla yetersizliğe sahiptirler. Birçoğunun özellikle elleri, ayakları ve gözleri daha yoğun bir şekilde etkilenmiştir. Gözlerde ki problem özellikle okuma yazmayı yoğun şekilde etkilemektedir.”Ö5

Tablo 6
Öğretmenlerin, Öğrencilerin Öz bakım Becerilerinin Öğretiminde Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Bağımsız bir şekilde yemek yeme becerisinin olmamasından dolayı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	20
Bağımsız bir şekilde tuvalet ihtiyacını sağlayamamasından dolayı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	20
Bağımsız bir şekilde giyinme becerisinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	16
Toplam	66

Tablo 6 incelendiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerin öz bakım becerilerinin öğretiminde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında, araştırmaya katılan 20 öğretmenin 3. soruya verdikleri yanıtlarda 66 sorun belirtilmiştir. 20 öğretmenin, öğrencilerin bağımsız bir şekilde yemek yeme becerisinin olmamasından dolayı oluşan sorunlar belirttiği yine 20 öğretmenin, bağımsız bir şekilde tuvalet ihtiyacını sağlayamamasından dolayı oluşan sorunlar a ilişkin sorunlar dile getirmiştir. 16 öğretmenin de bağımsız bir şekilde giyinme becerisinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar bildirdiği belirlenmiştir.

Bağımsız bir şekilde yemek yeme becerisinin olmamasından dolayı oluşan sorunlarla ilgili ‘risk altında kalma’ sorunu üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Bu çocuklar kendi başlarına yemek yiyememektedir. Genellikle bakıcılar veya bakıcıların yetersiz kaldığı durumlarda öğretmenler müdahale etmek durumunda kalır. Bu bakıcılar ve öğretmenler için büyük bir sorumluluktur. Yüksek oranda boğulma tehlikesi olan bu çocuklar ile çalışmak risktir.” Ö2

“Özbakım becerilerinde özellikle yemek yeme becerisini çalışmak öğretmenler için risktir. Çok fazla hassas olan SP’li çocuklar genellikle yemek yeme becerisinde bağımsızlaşamamaktadırlar.” Ö7

Bağımsız bir şekilde tuvalet ihtiyacını sağlayamamasından dolayı oluşan sorunlarla ilgi ‘bez’, ‘fiziki ortam’ sorunlar üzerinde durulmuştur. 2 öğretmenin görüşleri şu şekildedir;

“SP’li çocukların birçoğu tekerlekli sandalyededir. Özbakım becerilerini kendileri tek başına gerçekleştiremeyen çocuklarımızda okumuzda mevcuttur. Bu çocuklar bez kullanmaktadır ve bu nedenle ailelerinin de okula bağlanmalarına neden olmaktadır.” Ö19

“Okulumuzda SP’li çocukların hayatını kolaylaştırabilecek fiziki ortam düzenlemeleri yoktur. Özellikle tekerlekli sandalyeye bağımlı olan öğrencilerin tuvalet ihtiyaçlarını karşılayabileceği yada bezlerinin değişebileceği uygun donanımına sahip odalar mevcut değildir.” Ö9

Bağımsız bir şekilde giyinme becerisinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘fiziksel yardım’ sorunları üzerinde durulmuştur. Bu sorunlarla ilgili 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Serebral Palsili çocuklar ile en çok çalışılan alan özbakım becerileridir. Bu çocuklar akademik alanda düşük başarı göstermektedir. Hayatlarını kolaylaştırabilmek için özbakım becerileri üzerinde yoğun bir şekilde çalışılmaktadır. Özellikle giyinme –soyunma becerilerinde desteğe ihtiyaç duyarlar. Ancak fiziksel yardım almadan bu becerileri tek başlarına gerçekleştirememektedirler.” Ö8

Tablo 7
Öğretmenlerin, Ebeveynler İle Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Öğretmenlerden yüksek beklenti beklenmelerinden kaynaklı oluşan sorular	20
Öğretmeni bakıcı olarak görmelerinden kaynaklı oluşan sorunlar	19
Öğretmeni kurtarıcı olarak görmelerinden kaynaklı oluşan sorunlar	17
Verilen yönergelere uymamalarından kaynaklı oluşan sorunlar	14
Karşılıklı güven ilişkisinden kaynaklı oluşan sorular	8
Verilen ödevleri ebeveynlerin yapmasından kaynaklı oluşan sorular	7
Toplam	85

Tablo 7 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin ebeveynler ile yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında, araştırmaya katılan 20 öğretmenin 4. soruya verdikleri yanıtlardan toplam 85 sorun belirlenmiştir. 20 öğretmenin, öğretmenden yüksek beklenti beklenmelerinden kaynaklı oluşan sorular belirttiği, 19 öğretmenin, öğretmeni bakıcı olarak görmelerinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 17 öğretmenin, öğretmeni kurtarıcı olarak görmelerinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 14 öğretmenin, verilen yönergelere uymamalarından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 8 öğretmenin öğrencilerin karşılıklı güven ilişkisinden kaynaklı oluşan sorular belirttiği, 7 öğretmenin, verilen ödevleri ebeveynlerin yapmasından kaynaklı oluşan sorular belirttiği belirlenmiştir.

Öğretmenden yüksek beklenti beklenmelerinden kaynaklı oluşan sorularla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Veliler öğretmenlerden mucizeler yaratmalarını beklemektedirler. Öğrenci önkoşulları karşılanmadan bir anda okuma yazmayı öğrenmelerini bekliyorlar. Çocuklarının durumunu kabul etmeyerek öğretmenden beklenti içerisine giriyorlar.”Ö7

“Özel gereksinimli çocuklara sahip aileler çok hassastır. Genellikle suçu karşıdaki kişilere atarak kendilerini rahatlatmak isterler. Öğretmenlerden beklentileri yüksektir ve başarısızlık sonucunda öğretmeni suçlarlar.” Ö13

Öğretmeni bakıcı olarak görmelerinden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Velilerin birçoğu okulu bakım evi olarak görmektedir. Böylelikle özel eğitim öğretmenlerine de bakıcı gözüyle bakmaktadırlar.” Ö6

Öğretmeni kurtarıcı olarak görmelerinden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘güç’, ‘mucize’ gibi sorun üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Aileler öğretmeni her şeyi bilen, her şeyi öğretebilen bir güç olarak görmektedirler.” Ö12

“Yaşanılan problemlerin en başında ailelerin öğretmeni kurtarıcı olarak görmesidir. Öğretmenlerin mucizeler yaratabileceğini düşünen aileler yüksek beklenti içine girmektedirler.” Ö17

Verilen yönergelere uymamalarından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir; “Çocuklara verilen eğitimin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Ancak aileler bu devamlılığı sağlamamaktadır” Ö1

“Öğretmen veli ilişkisindeki sorunlar arasında velilerin yönergelere uymaması gelmektedir.” Ö19

Karşılıklı güven ilişkisinden kaynaklı oluşan sorularla ilgili olarak ‘hassasiyet’ , ‘olumlu yaklaşım’ gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Öğretmenlerin yaşadıkları sorunların başında güven sorunları gelmektedir. Merkezlerde eğitim alan bu çocukların aileleri çok fazla hassastır ve güven sorunları yaşamaktadırlar. Bu durum öğretmenlerin isteksiz çalışmasına neden olmaktadır.”Ö18

Verilen ödevleri ailelerin yapmasından kaynaklı oluşan sorularla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Ailelerin gün içinde iş yükü fazla olması nedeni ile çocuklarına evde fazla zaman ayıramıyor. Çocuklara verdiğimiz ödevler ya yapılmıyor ya da alenin kendisi yapıyor.” Ö2

“Verilen ödevler genellikle aileler tarafından yapılmaktadır. Aile bunu inkar etmekte ve ödevleri kendileri yapmaya devam etmektedir.” Ö9

Tablo 8
Öğretmenlerin, Okul Yönetimiyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Yaşanılan problemlere kalıcı çözümler bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	15
Yeterli materyallerin bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	13
Okul yönetiminin her öğretmene karşı farklı tutumundan kaynaklı oluşan sorunlar	11
Öğrenci mevcudunun fazla olmasından kaynaklı oluşan sorunlar	9
İşbirliğinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	9
Okul içi denetimin yeterli düzeyde olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	6
Programın koordineli bir şekilde olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	5
Toplam	68

Tablo 8 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin okul yönetimiyle ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 öğretmenin 6. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 68 sorun bildirilmiştir.15

öğretmenin, yaşanan problemlere kalıcı çözümler bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 11 öğretmenin okul yönetiminin her öğretmene karşı farklı tutumundan kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 9 öğretmenin, öğrenci mevcudunun fazla olmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 6 öğretmenin, okul içi denetimin yeterli düzeyde olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği ve 5 öğretmenin, programın koordineli bir şekilde olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Yaşanılan problemlere kalıcı çözümler bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Öğretmenler sürekli ailelerin ile sorunlar yaşamaktadır. Özellikle okulumuzda çocuklarını beklemek için bulunan aileler ile sıkıntılar yaşanmaktadır. Bizler öğretici olarak çocukların teneffüslerde bağımsız olarak sosyalleşmelerini istiyoruz. Fakat aileler buna engel oluyor. Bu probleme okul idaresi çözüm bulmuyor ve öğretmenlerin sıkıntı yaşamasına neden oluyor.” Ö20

Yeterli materyallerin bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘bütçe’ sorunu üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Sınıflarımızda bulunan materyal çeşidi yeterli değildir. Çalışılmak istenilen konu ile ilgili öğretmenler kendileri materyaller hazırlamak veya almak zorunda kalıyor.” Ö7

“Serebral Palsili çocuklar ile çalışmak özel materyaller gerektirmektedir. Ancak okul idaresi ve bakanlık gerekli bütçe ayırmamaktadır. Böylece sınıflarımızda yeterli ve gerekli materyaller bulunmamaktadır.” Ö13

Okul yönetiminin her öğretmene karşı farklı tutumundan kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Okul idaresinin öğretmenler arası taraf tutması sıkıntılara yol açmaktadır.” Ö3

“Okulda, okul idaresinin yapılacak işleri belli öğretmenlere bölmesi öğretmenler arası sorunlara neden olur. Bazı öğretmenler hiçbir iş yapmamasına rağmen idare tarafından idare edilmektedir.” Ö6

Öğrenci mevcudunun fazla olmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘gruplama’, ‘öğretmen yetersizliği’ gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Sınıf mevcudunun kalabalık olması çalışmalarımızı etkilemektedir. Sene başında uyumlu gruplamalar yapılırsa da sonradan yazılan çocukların gruplara dahil edilmesi yapılan programın etkili olmasını engelliyor.”Ö9

“Sınıflar oldukça kalabalıktır. Öğretmen yetersizliği her geçen gün daha da fazla sorun haline geliyor. Okul idaresi ise bu sorunlara çözümler üretmiyor.”Ö2

İşbirliğinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘iletişim’ sorunu üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunu 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Okul yönetimi ile öğretmenler arasında iletişim kopuklukları yaşanmaktadır. İletişim kopukluğu olması nedeni ile okulda işbirliği sağlanamamaktadır.” Ö14

Okul içi denetimin yeterli düzeyde olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Okul idaresi özellikle kıdemli öğretmenlerin giriş çıkış saatlerine göz ardı etmektedir. Öğretmenler kendilerine göre hareket etmektedirler ve idare tarafından denetleme yapılmadığı için sorunlar büyüyor.” Ö1

“Öğretmenler ve okulda çalışanlar okul idaresi tarafından denetlenmemektedirler. Yönetimden kaynaklı problemler öğretmen ve çalışanların istekli çalışmasına engel oluyor.” Ö10

Programın koordineli bir şekilde çalışmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

“Sınıflar da uygulanacak olan programların daha öğrencinin düzeyine en uygun şekilde hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir.” Ö5

Tablo 9
Öğretmenlerin Yaşadıkları Diğer Sorunlar

Kategoriler	n
Çevresel düzenlemelerin yetersiz kalmasından kaynaklı oluşan sorunlar	9
Sosyal etkinliklerin yeterli olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	7
Öğrencileri taşıyan servislerin yetersiz kalmasından kaynaklı oluşan sorunlar	5
Bakanlığın öğrencileri yönlendirmede göstermiş olduğu yetersizliklerin kaynaklı oluşan sorunlar	4
Toplam	25

Tablo 9 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları diğer sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 öğretmenin 7. Soruya verdikleri yanıtlarda toplam 25 sorun belirlenmiştir. 9 öğretmenin, çevresel

düzenlemelerin yetersiz kalmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 7 öğretmenin, sosyal etkinliklerin yeterli olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 5 öğretmenin, öğrencileri taşıyan servislerin yetersiz kalmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği ve 4 öğretmenin, bakanlığın öğrencileri yönlendirmede göstermiş olduğu yetersizliklerin kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Çevresel düzenlemelerin yetersiz kalmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 'okul bahçesi', 'sınıf' ve 'rampa' sorunları üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunlara 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

"Serebral Palsili çocukların birçoğu tekerlekli sandalyeye bağımlıdır. Ülkemizde çevresel düzenlemelerin tam anlamıyla yapılmaması bizleri ve bu çocukların ailelerini kısıtlamaktadır. Örneğin rampaların eksikliği veya uygun yerlere yapılmaması bu çocukların ve ailelerin hayatlarını zorlaştırmaktadır." Ö4

"Okulumuzun bahçesi Serebral palsili çocuklar için pek de uygun değildir. Bu çocuklar arasında ağır düzeyde ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklarda vardır. Uygun ortam olmadığı ve düzenlemeler yapılmadığı için çocuklar tenefüslerde içerde kalmak zorunda kalıyor." Ö7

Sosyal etkinliklerin yeterli olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir; "Okul içerisinde veya okul dışında etkinliklerin artırılması gerekmektedir. Etkinliklerle öğrenciler daha fazla mutlu oluyor ve motivasyonları artıyor." Ö18

Öğrencileri taşıyan servislerin yetersiz kalmasından kaynaklı oluşan sorunlara 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

"Tekerlekli sandalye kullanan bireyler için asansörlü araçlar olmazsa olmazlardandır. Okulumuzda bulunan SP'li bireylerin çoğunluğu tekerlekli sandalye kullanmaktadır. Okulumuzda asansörlü araç olmadığı için istediğimiz gibi planlamalar yapamıyoruz ve asansörlü araç gelmediği zaman etkinliklere katılamıyoruz." Ö10

Bakanlığın öğrencileri yönlendirmede göstermiş olduğu yetersizliklerden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir;

"Öğrencilerin yönlendirilmesi konusunda sıkıntılar yaşamaktayız." Ö13

AİLELERİN SORUNLARI

4.2. SP'li Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşadığı Sorunlar

Tablo 10

Ebeveynlerin Çocuğun Psikomotor Becerileriyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Çocuğunun el ve ayaklarında yaşadıkları güç kaybından dolayı oluşan sorunlar	20
Çocuğun oturma becerisinin sınırlı olmasından kaynaklı oluşan sorunlar	15
Çocuğun yürüme becerisinin sınırlı olmasından kaynaklı oluşan sorunlar	15
Çocuğun denge kuramamasından kaynaklı oluşan sorunlar	12
Toplam	62

Tablo 10 incelendiğinde SP'li çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuğunun psikomotor becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında, araştırmaya katılan 20 ebeveynin, 1. Soruya verdikleri yanıtlardan toplam 62 sorun belirlenmiştir. 20 ebeveyn, çocuğun el ve ayaklarında yaşadıkları güç kaybından dolayı oluşan sorunlar belirttiği, 15 ebeveyn, çocuğun oturma becerisinin sınırlı olmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 15 ebeveyn, çocuğun yürüme becerisinin sınırlı olmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği ve 12 ebeveyn, çocuğun denge kuramamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttikleri belirlenmiştir.

Çocuğunun el ve ayaklarında yaşadıkları güç kaybından dolayı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Kızım ellerini kullanamıyor. Ayaklarındaki güçsüzlük nedeni ile yürüyemiyor. Bu da bizim günlük hayatımızı etkiliyor.”E6

“En fazla ellerini ve ayaklarını kullanamamasından kaynaklı problemler yaşamaktayız. Ellerini kullanabilseydi birçok ihtiyacını kendi karşılayabilirdi.”E10

Çocuğun oturma becerisinin sınırlı olmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Oturma ve kalkmada yaşadığımız sorunlar yaşamımızı zorlaştırmaktadır. Sürekli yardımda bulmak zorunda kalıyoruz.”E8

Çocuğun yürüme becerisinin sınırlı olmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Tekerekli sandalyeye bağımlı olması ev içi ve dışında zorluklar yaşamamıza nedendir. Yürüyememesi birçok şeyden bizi sınırlandırır.”E5

“Yürüyememesi nedeni ile kendi isteklerini yapamamakta ve bu da mutsuzluğa neden olmaktadır.”E14

Çocuğun denge kuramamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Bizim çocuklarımızın fiziksel durumları ağırdır. Yürüyemediği için denge kayıpları yaşamaktayız. Buda biz anneleri fazlasıyla germektedirler.”E4

Tablo 11
Ebeveynlerin Çocuğun Özbakım Becerileriyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Çocuğunun yemek yeme becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı oluşan sorunlar	20
Çocuğun giyinme becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı oluşan sorunlar	20
Çocuğun tuvalet ihtiyacını tek başına yerine getirmede sınırlılık yaşamasından kaynaklı oluşan sorunlar	15
Toplam	55

Tablo 11 incelendiğinde SP’li çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuğunun öz bakım becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 ebeveynin, 2. Soruya verdikleri yanıtlardan toplam 55 sorun belirlenmiştir. 20 ebeveyn çocuğunun yemek yeme becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 20 ebeveyn, çocuğun giyinme becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 15 ebeveyn, çocuğun tuvalet ihtiyacını tek başına yerine getirmede sınırlılık yaşamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Çocuğunun yemek yeme becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı oluşan sorunlar ile ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir; *Yutma becerisinin az olmasından dolayı gözetim altında beklememiz gerekmektedir. Bu beni ve benim gibi anneleri hep endişelendiriyor.*”E9

Çocuğun giyinme becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Genellikle tüm becerilerde bize bağımlıdır. Kıyafetlerini kendi başına değiştirememektedir. Bu kadar bağımlı olması beni endişelendirmektedir.”E7

Çocuğun tuvalet ihtiyacını tek başına yerine getirmede sınırlılık yaşamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir; “Ağır fiziksel durumları nedeni ile tuvalet ihtiyaçlarını kendi başına karşılayamamaktadır. Bez kullanıyoruz ve bu zaman zaman bizi zorlamaktadır.”E18

Tablo 12
Ebeveynlerin Okula Ulaşım İle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Liftli (Asansörlü) araçların olmamasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	19
Toplam	19

Tablo 12 incelendiğinde SP’li çocuğa sahip ebeveynlerin, okula ulaşım ile ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 ebeveynin, 3. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 19 sorun bildirmişlerdir. 19 ebeveynin, liftli (asansörlü) araçların olmamasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüş belirlenmiştir.

Liftli araçların olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir; “Normal araçlara tekerlekli sandalyelerle girmek zor bazı durumlarda ise mümkün olmuyor. Liftli (Asansörlü) araç eksikliği nedeni ile çok fazla zorluk yaşıyoruz. İstedığımız yere kolaylıkla ulaşamıyoruz.”E17

Tablo 13
Ebeveynlerin Öğretmen İle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Öğretmenlerle yeteri kadar iletişim kurulamamasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	16
Öğretmenlerin görmezden gelmelerinden kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	10
SP’li çocukların sınıf içinde arka planda tutulmasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	5
Öğretmenin aşırı rahat olmasından kaynaklı oluşan sorunlara ilişkin görüşler	3
Toplam	34

Tablo 13 incelendiğinde SP’li çocuğa sahip ebeveynlerin, öğretmenlerle ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 ebeveynin, 4. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 34 sorun belirlenmiştir. 16 ebeveynin, öğretmenlerle yeteri kadar iletişim kurulamamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 10 ebeveynin, öğretmenlerin görmezden gelmelerinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 5 ebeveynin, SP’li çocukların sınıf içinde arka planda tutulmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği ve 3 ebeveynin, öğretmenin aşırı rahat olmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerle yeteri kadar iletişim kurulamamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Yoğunluktan kaynaklı olarak bazen öğretmenlerle etkili iletişim kuramıyoruz. Etkili iletişim kuramadığımız için kendimizi okuldan soyutlanmış hissediyoruz.”E6

Öğretmenlerin görmezden gelmelerinden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Öğretmenler sorunları görmezden gelme konusunu kendilerine görev edinmiş gibidir. Bazı problemlerin ve çocuklarımızın görmezden gelinmesi bizi rahatsız ediyor.”E17

“Çocuklarımız hassastır. Diğer çocuklar fazla hareketlidir. Zaman zaman çocuklarımız zarar görmektedir. Öğretmenlerin bu durumu görmezden gelmesi çocuklarımızın risk altında kalmasına neden olur.”E19

SP’li çocukların sınıf içinde arka planda tutulmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Serebral palsili çocuklar genel olarak arka planda kalmaktadır. Öğretmenler her zaman iyi çocuklar ile çalışmak ister. Böylece çocuklarımız öğrenme hızı daha da yavaşlamaktadır.”E15

Öğretmenin aşırı rahat olmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Öğretmenimizden çok memnun olmamıza rağmen bazı konularda sıkıntılar yaşamaktayız. Özellikle sabahları geç gelmesi ve çocukların sınıfta beklemesi bizi tedirgin ediyor.” E3

Tablo 14
Ebeveynlerin Çevresel Düzenlemelerle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Okul bahçesinde uygun bekleme alanlarının olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	12
Okul girişlerinde uygun rampaların bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	10
Okul içerisinde asansörlerin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	8
Okul çevresinde park alanlarının olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	3
Okul binasının özel eğitim öğrencilerinin eğitimine uygun olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	2
Toplam	35

Tablo 14 incelendiğinde SP’li çocuğa sahip ebeveynlerin, çevresel düzenlemelerle ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 ebeveynin, 5. Soruya verdikleri yanıtlarda toplam 35 sorun belirlenmiştir.

12 ebeveyn, okul bahçesinde uygun bekleme alanlarının olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 10 ebeveyn, okul girişlerinde uygun rampaların bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 8 ebeveyn, okul içerisinde asansörlerin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 3 ebeveyn, okul çevresinde park alanlarının olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği ve 2 ebeveyn, okul binasının özel eğitim öğrencilerinin eğitimine uygun olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Okul bahçesinde uygun bekleme alanlarının olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Etkinlikler yapıldığı zaman uygun bekleme alanlarının olmaması bizim gibi tekerlekli sandalye de çocuğu olan aileler için sıkıntılara yol açar. Çocuklarımız fazla hassastır ve korunmaya ihtiyaçları vardır. Okul bahçesinde çardak bulunmadığı için etkinliklerde güneşe veya yağmura maruz kalıyoruz.” E1

“Okul bahçesi hem bizim çocuklarımız hem de diğer çocuklar için yeterli değildir. Çocuklar oynadığı zaman onların yanında kalmamız gerektiği durumlar olmaktadır. Ancak okul bahçesinde bekleme alanları dahi ya yoktur yada yeterli değildir. Bu nedenle çocuklarımızı okul bahçesine çıkarmamayı tercih ediyoruz.” E5

Okul çevresinde park alanlarının olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Okulda veya etrafımızda bizim çocuklarımızın oynayabileceği uygun parklar yoktur. Tekerlekli sandalyede olan çocuklar özellikle SP’den kızım kadar etkilenmiş çocuklar hiçbir zaman parkta veya çevrede oyun oynayamaz. Her zaman ikinci planda kalmaktadırlar.” E9

“Uygun oyun alanları olmadığı için çocuklarımız rahatlıkla oyun oynayamamaktadırlar.”E13

Okul içerisinde asansörlerin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Okulumuz iki katlıdır ve asansör yoktur. Atölyeler ve yaşam odası gibi kullanışlı odalar üst kattadır. Bizim çocuklarımız tekerlekli sandalyede olduğu için üst kata çıkamamaktadırlar.”E11

“Özel eğitim merkezlerinde de asansörlerin olması gerekir. Yürüyemeyen çocuklar için bu büyük bir engeldir.”E16

Okul binasının özel eğitim öğrencilerinin eğitimine uygun olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘donanım’, ‘sınıf’ gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Okulumuzun alt yapısı uygun değildir. Özel eğitim merkezlerinin daha kullanışlı ve işe yarar donanımda olmasını isterdik. Çocukların yeterli düzeyde yararlandığını düşünmemekteyim.”E17

“Sınıflar yeterli değildir. Sınıflardaki materyallerinde yeterli olduğunu düşünmüyorum. Serebral palsili çocuklar her türlü materyali kullanamamaktadır. Yeterli materyal olmadığı için hep aynı konular çalışılıyor ve çocuklarımız ilerleme kaydetmiyor.”E20

Okul girişlerinde uygun rampaların bulunmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 2 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Rampanın yeri uygun olmadığı için zorluklar yaşamaktayız. Çoğu zaman okul içerisine kucağımda taşımak zorunda kalıyorum. Bu gibi olumsuzluklar bizi daha fazla yıpratmaktadır.”E2

“Rampaların olmayışı yada var olanın kırılmış ve tamir edilmemiş olması bizim çocuklarımızı taşımakta zorluklar yaşamımıza neden olur.”E8

Tablo 15
Ebeveynlerin Okul Yönetimiyle İlgili Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	n
Okul idaresinin ilgisiz olmasından kaynaklı oluşan sorunlar	8
Okul yönetimiyle iletişim eksikliğinden kaynaklı oluşan sorunlar	6
Okul içinde otorite eksikliğinden kaynaklı oluşan sorunlar	3
Yeterli düzeyde bilgi alışverişinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	4
Toplam	21

Tablo 16 incelendiğinde SP’li çocuğa sahip ebeveynlerin, okul yönetimiyle ilgili yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerine bakıldığında, araştırmaya katılan 20 ebeveynin, 7. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 21 sorun belirlenmiştir. 8 ebeveyn, okul idaresinin ilgisiz olmasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 6 ebeveyn, okul yönetimiyle iletişim eksikliğinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 3 ebeveyn, okul içinde otorite eksikliğinden kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 4 ebeveyn, yeterli düzeyde bilgi alışverişinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Okul idaresinin ilgisiz olmasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Okul idaresinin biz aileleri görmezden gelmesi isterdik. Sorunlarımıza daha yapıcı yaklaşmasını ve çözümler bulmasını isterdik.” E7

Okul yönetimiyle iletişim eksikliğinden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 aile şöyle ifade etmiştir;

“Okul müdürünün okulda sorunlar ile ilgilenmemesi öğretmen ve biz ailelerin motivasyonunu düşürmektedir. Etkili bir iletişim yaşamadığımız için sorunlar her gün artmaktadır.” E16

Okul içinde otorite eksikliğinden kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 aile şöyle ifade etmiştir;

“Okulda herkes kendi halinde hareket etmektedir. Belli bir disiplin yoktur. Okulda otorite olmadığı için verimin düştüğünü düşünüyorum.” E10

Yeterli düzeyde bilgi alışverişinin olmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili ‘müdür’, ‘müdür- öğretmenler’, ‘Öğretmenler’, ‘öğretmen – veli’ gibi sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu konularla ilgili sorunları 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Okulda iletişim problemleri yaşanmaktadır. Özellikle bu yıl idare ve öğretmenler birbirlerinden kopuktur. Öğretmenler arasında bilgi alışverişi

yapıldığını düşünmüyorum. Özellikle kıdemli öğretmenler aileler ile bilgi alışverişinde bulunmaktan kaçınmaktadır.” E12

Tablo 16
Ebeveynlerin Yaşadığı Diğer Sorunlar

Kategoriler	n
Okulların yetersiz donanımından kaynaklı oluşan sorunlar	8
Yetersizliği olan bireyler hakkında yeterince bilgisi olmayan insanlardan kaynaklı oluşan sorunlar	7
Çocuklar için yeterli etkinliklerin sağlanmamasından kaynaklı oluşan sorunlar	4
Toplam	19

Tablo 16 incelendiğinde SP’li çocuğa sahip ebeveynlerin, yaşadığı diğer sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 20 ebeveynin 8. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 19 sorun bildirdikleri belirlenmiştir. 8 ebeveynin, okulların yetersiz donanımından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 7 ebeveynin, yetersizliği olan bireyler hakkında yeterince bilgisi olmayan insanlardan kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği, 4 ebeveynin, çocuklar için yeterli etkinliklerin sağlanmamasından kaynaklı oluşan sorunlar belirttiği belirlenmiştir.

Okulların yetersiz donanımından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Özel eğitim merkezlerinin tüm engel türlerine uygun şekilde planlanıp yapılması gerekir. Örneğin bizim çocuklarımız gibi Serebral Palsili çocuklara uygun sınıflar yapılması gerekmektedir. Okulların Avrupa standartlarında olması gerekmektedir. Bu şekilde olmadığı için pek fazla verim alamıyoruz.” E19

Yetersizliği olan bireyler hakkında yeterince bilgisi olmayan insanlardan kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Hayatımızda bu kadar zorluklar varken gün içinde her şeyi bildiği zanneden insanlarla uğraşmak ve onların yönlendirmelerini dinlemek bizi yormaktadır.” E5

Çocuklar için yeterli etkinliklerin sağlanmamasından kaynaklı oluşan sorunlarla ilgili 1 ebeveyn şöyle ifade etmiştir;

“Her çocuk gibi bizim çocuklarımız da gezmek, eğlenmek ister. Okul içi ve dışı etkinliklerin yeterli olmadığını düşünüyorum. Etkinlikler artırılırsa çocuklarımız daha fazla mutlu olur.” E14

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde özel eğitim ve iş uygulama merkezinde SP’li çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve bu çocukların ebeveynlerinin yaşadığı sorunları amaç ve alt amaç doğrultusunda yordanarak ilgili araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara bakıldığında; öğrencilerin psikomotor becerilerini öğretiminde yaşadıkları sorunların en fazla çocuğun ince ve kaba motor becerilerinde yaşadıkları görülmektedir. Bu çocukların fiziksel yetersizliğine sahip olması, aynı zamanda felçli olması nedeniyle öğretmenlerin ince ve kaba motor gerektiren becerileri öğretmede zorluk yaşamalarına neden olduğu söylenebilir. Alan yazında öğretmenlerin, öğrencilere psikomotor becerilerinin öğretiminde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya koyan araştırmaya rastlanmamıştır.

Öğrencilerin akademik becerilerin öğretiminde öğretmen en fazla çocuğun öğretilen derslerin uzun süreli akılda kalmamasından, yazma becerisi gerektiren derslerde bir başkasına ihtiyaç duymasından, öğretilenleri süreli tekrar edilmesinden kaynaklı sorunlar yaşandığı görülmektedir. Çocuğun akademik becerilerinin öğretimiyle ilgili Sanır (2009) bir takım ön koşul becerilerinin kazandırılmasından sonra normal eğitim verilen sınıflarda eğitim görmeleri gerektiğini belirlemiştir. SP’li çocuklara akademik becerilerinin öğretiminde çocukların dikkatinin az olması, bilinç kaybı yaşamaları, ellerini kullanamamaları, konsantrasyon sağlayamamaları nedeniyle akademik becerilerin öğretiminde sorunların yaşanmasına neden olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin öz bakım becerilerin öğretiminde yaşanan sorunların başında yemek yeme ve tuvalet ihtiyaçlarını tek başına karşılayamam sorunların geldiği görülmektedir. SP’li çocukların yemek yerken tıkanma, boğulma gibi risk oluşturacak durumlardan kaynaklı aynı zamanda kişisel ihtiyaçlarını tek başına karşılayamamaları, öğretmenlerin bu çocuklarla bireysel olarak daha fazla ilgilenmeleri gerektiğini göstermektedir. Aynı zamanda SP’li çocukların yutma fonksiyonuyla ilgili sorunlarının olması, çocukların beslenmesi sırasında tıkanma, boğulma, aşırı salya akması nedeniyle yemek yemede zorluk yaşanması aynı zamanda yemek yeme becerilerinin öğretiminde problemler yaşanmasına neden olduğunu (Vargün, Ulu, Duman ve Yağmurlu, 2004), tuvalet ve banyo araç gereçlerine daha fazla gereksinim duydukları(Taylor, 2003; Ostensjo,Carlberg ve Vollested, 2005) belirlemişlerdir. Öğrencilerin yutma, çiğneme gibi problemlerin

olması yemek yeme becerisinin öğretiminin riskli olmasına bu nedenle yemek yeme becerisinin kazandırılmasında sorun yaşadıkları söylenebilir. Aynı zamanda Öğrencilerin tekerlekli sandalyede olmaları ve felçli olmaları tuvalet ihtiyacını tek başlarına karşılayamamasına ve giyinme becerisini kazanamamasına bu nedenle öğretmenlerin bu becerileri kazandırmada sorun yaşamalarına neden olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerinin ebeveynlerle yaşadıkları sorunlar başında öğretmeni bakıcı ve kurtarıcı olarak görmeleri aynı zamanda ebeveynlerin verilen yönergelere uymadıkları, güven sorunu yaşadıkları görülmektedir. Bu durum ebeveyn- öğretmen arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Alan yazın incelendiğinde elde edilen bulgumuzu (Güleç-Aslan, Özbey, Sola-Özgüç ve Cihan 2014; Işık, 2014) destekler nitelikte sonuçlar elde etmiştir. Çelik, (2003) ise öğretmenler ebeveynlerin okulda katılım alanlarını önemli buldukları belirlemiştir. Ebeveynlerin öğretmenlerden yüksek beklenti içinde olması, ebeveyn öğretmen arasında güven sorunu yaşanmasına, öğretmenlerin her şeyi bilen her şeyi öğretebilen, kurtarıcı bir güç olarak görmeleri aynı zamanda mucizeler yaratabileceğini düşünmektedirler. Aynı zamanda ebeveyn öğretmen arasında güven sorununun yaşanması, çocuklara verilen ödevlerin yapılmaması ve ebeveynlerin öğretmenlerden beklenti düzeylerinin yüksek olması öğretmenlerin ebeveynlere yönelik sorun yaşamalarında etkili olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin çalıştıkları kurumda daha verimli olabilmesinin başında okul yöneticilerin geldiği söylenebilir. Elde edilen bulguya bakıldığında okul yönetiminin yaşanan sorunlara kalıcı çözümler bulamaması, öğretmenlere karşı farklı tutumunlar içinde olması denetimin az olması başta bu öğretmenlerin sorun yaşamasına neden olduğu görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde okul idarecilerinin öğretmen arasında ayırım yaptığını (Kocaman, 2015), okullarının farklı yönetim yapısının olması, (Işık, 2014) üst birimlerde görev yapan yöneticilerin öğretmenlere yönelik ilgisiz ve sürekli talepkar olduğu (Karasu ve Mutlu, 2004) belirlenmiştir. Okul idaresinin öğretmenler arasında ayırım yapması, idarenin yapacağı işleri öğretmenlerin yapması, sınıf mevcudunun kalabalık olması ve yeterli materyallerin bulunmaması öğretmenlerin kurum içinde daha aktif ve verimli çalışmasını etkilediği söylenebilir.

Son olarak öğretmenlerin yaşadıkları diğer sorunların başında çevresel düzenlemelerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Kurum ve sınıf içi düzenlemelerin önemli olması kadar çevre düzenlemeleri de çocuğun eğitimi açısından önemli bir

etkiye sahiptir. Çocuğun sağlıklı şartlar ve güven ortamında oyunlar oynaya bilmesi, aktiviteler gerçekleştirebilmesi çevresel düzenlemelere bağlıdır. Alan yazın incelendiğinde elde edilen bulgumuzu destekler nitelikte olan araştırmaların olduğu görülmektedir (Başaran, 2001; Selvi, 2004; Gürgür, Akçamete ve Vuran, 2005; Işık, 2014) Yapılan araştırmalara bakıldığında öğretmenlerin yaşadığı farklı sorunlarında yaşandığı bu durumların öğretmenler üzerinde olumsuz etki yarattığı görülmektedir.

Ebeveynlerin yaşadığı sorunların neler olduğuna yönelik araştırma bulgularına bakıldığında en fazla, çocuğun el ve ayaklarında yaşadıkları güç kaybından kaynaklı, psikomotor becerileriyle ilgili sorunların yaşandığı görülmektedir. SP'li çocukların el ve ayak kaslarının zayıf olması onların yetersizliği olan diğer çocuklardan ayıran temel özelliklerinden bir tanesi olarak ele alınabilir. Bu durum çocuğun tek başına yürüebilmesini, dengede durabilmesini, bireysel faaliyetlerde bulunabilmesine engel olmaktadır. Çocuğun yalnız başına hareket edebilmede zorlanması, ebeveynlerin sürekli çocuğun yanında kalmasına neden olduğu söylenebilir. Bunun yanında bu durum ebeveynlerde kaygı düzeyini arttırmaktadır (Akmeşe, Mutlu ve Günel, 2007).Ebeveynlerin yaşadıkları bu sorunun nedeni çocuğun fiziki görünüşünden, yaşamları boyunca başkalarına bağlı olarak yaşamalarından aynı zamanda annenin ölmesi ile çocuğa kimin bakacağı kaygısının yaşanması şeklinde açıklanabilir.

Çocuğunun öz bakım becerileriyle ilgili ebeveynlerin yaşadıkları sorunlara bakıldığında çocuğun yemek yeme ve giyinme becerilerini tek başına yerine getirememesi, çocuğun sürekli anne babasına bağlı olarak yaşaması olarak görülmektedir. Aynı şekilde çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamada, tuvalet banyo gibi ihtiyaçlarını yerine getirmede de anne babaya bağlı olma durumu ebeveynler için oldukça zor bir durumdur. Alan yazın incelendiğinde de elde edilen bulgularımızı destekler nitelikte olan çalışmaların olduğu görülmektedir (Yavuz ve Çimen, 2007; Yavuz, 2006).

Araştırmaya katılan tüm ebeveynlerin okula ulaşımında SP'li çocukların tekerlekli sandalye kullanmalarından dolayı okul taşıtlarının liftli (asansörlü) olmamasından kaynaklı sorun yaşadığı görülmektedir. Bu durum SP'li çocukların normal araçlara tekerlekli sandalyelerle binmelerinin zorluk yaşamalarına bazı durumlarda ise mümkün olmamasın neden olmaktadır. Ebeveynlerin SP'li çocukları özel eğitim merkezine getirmede zorlanmaları ve kimi zaman özel eğitim merkezine getirememeleri, liftli (asansörlü) araçların eksikliğinden kaynaklı olmasıyla açıklana bilir.

Ebeveynlerin çocuklarının gelişim aşamaları hakkında öğretmenlerden yeteri kadar bilgi alamaması, öğretmenlerin ebeveynleri görmezden gelmesi, SP'li çocukların sınıf içinde arka sıralarda oturtulması ebeveyn öğretmen arasında sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Ebeveynlerin çocuğun her gelişim aşamasını bilmek istemesi öğretmenlerle sürekli yüz yüze gelmelerine neden olduğu söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde sadece SP'li çocuklara sahip olan ebeveynler değil kaynaştırma eğitimi alan çocukların ebeveynlerinin de öğretmenlerin ilgisizliğinden kaynaklı sorunlar yaşadığını belirlenmiştir (İçyüz, 2016), aynı zanda ebeveynlerin kurum ve merkezlere karşı olumsuz tutum içinde oldukları (Azap, 2011) belirlenmiştir.

Ebeveynlerin, okul bahçesinde uygun bekleme alanının olmaması, uygun okul girişlerinde rampaların olmaması, asansörlerin bulunmaması, uygun park alanlarının olmaması, okul binalarının uygun şartlar altında olmaması gibi çevresel düzenlemelerden kaynaklı sorunlar yaşandığı görülmektedir. Çevresel düzenlemelerin yetersiz olduğu, ortopedik yetersizliği olan bireyler için okul içinde asansörlerin bulunmadığı olası tehlikelere karşı okul içinde ve dışında gerekli tedbirlerin alındığı (Sağiroğlu, 2006), okul binalarının özel eğitimi uygulayabilecek plan ve projeye göre yapılmadığını (Başaran, 2001), işitme engelliler okullarında fiziksel açıdan ciddi düzeyde eksiklikler olduğu Gürgür (2001) yapılan araştırmalarla belirlenmiştir.

Ebeveynlerin okul idaresinin ilgisizliği, yeterli bilgi alışverişi olmaması, iletişim eksikliğinin yalanması gibi sorunların yaşandığı görülmektedir. benzer olarak aynı zamanda okul yöneticilerinin Kocaman (2015)' yaptığı araştırmada okul yönetiminin ebeveynleri görmezden gelmesi, okul personellerinin disiplinsiz olması, yeterli bilgi alışverişinin olmaması ve okul müdürünün oluşan sorunları çözmemesinden kaynaklı sorunların yaşandığı görülmektedir.

Son olarak ebeveynlerin okulların yeterli donanıma sahip olmaması, yeterince bilgi sahibi olmaması, çocuklar için farklı etkinlikler düzenlememesi, ebeveynlerin yaşadığı sorunlar arasında yer almaktadır. Alan yazın incelendiğinde personel sayısının ve niteliğinin, okulların fiziksel şartlarının ve kapasitelerinin, özel eğitim alanına özgü materyallerin, müfredat ve kaynak kitapların içeriklerinin ve en önemlisi devlet tarafından sağlanmakta olan ödeneklerin yetersiz olmasından kaynaklı sorunların yaşandığı (Kocaman, 2015), okullarında fiziksel açıdan ciddi düzeyde eksikliklerin olduğu, (Gürgür, 2001) görülmektedir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel eğitim ve iş uygulama merkezinde SP'li çocuklarla çalışan öğretmenlerin ve bu çocukların ebeveynlerinin yaşadığı sorunların belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara ve araştırmaya dayalı önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmada özel eğitim öğretmenleri ve SP'li çocuğa sahip ebeveynlere kişisel bilgi formu ve öğretmenlerin yaşadıkları sorunları belirlemeye yönelik 6, ebeveynlerin yaşadığı sorunları belirlemeye yönelik 7 yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla veriler toplanmıştır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu kadın öğretmen, 41 yaş ve üzerinde, lisans mezunu, işitme engelliler mezunu, 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip, daha önce SP'li çocukların eğitimine yönelik seminer/kurs almamış ve 50'si Lefkoşa özel eğitim ve iş uygulama merkezinde eğitim verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. SP'li çocukların ebeveynlerin ise büyük çoğunluğu anne, 41 yaş ve üzerinde, evli, lise mezunudur. Aynı zamanda ebeveynlerin büyük çoğunluğu köyde yaşamakta, bir özel gereksinimli çocuğa sahip ve çocuğunun doğumu sırasında sorun yaşadığını belirlenmiştir.

Öğretmen ve ebeveynlerin yaşadıkları sorunların başında okul yönetiminden kaynaklı sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin çocuğun psikomotor becerilerin öğretiminde en fazla ince ve kaba motor becerileri kazandırmadan kaynaklı, akademik becerilerin öğretiminde unutkanlıktan kaynaklı, öz bakım becerilerinin öğretiminde yemek yeme ve tuvalet becerisinin olmamasından kaynaklı sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda ebeveynlerin kendilerinden yüksek beklenti içinde olduklarını ve çevresel düzenlemelerin yetersiz kalmasından kaynaklı sorunlar belirtmişlerdir.

SP'li çocuğa sahip ebeveynlerin, çocuğunun psikomotor becerileriyle ilgili el ve ayaklarında yaşadıkları güç kaybından kaynaklı, öz bakım becerileriyle ilgili yemek yeme ve tuvalet becerisinin tek başına yerine getirememesinden kaynaklı, sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra liftli (asansörlü)araçların olmamasından kaynaklı, öğretmenlerle yeteri kadar iletişim kurulmamasından kaynaklı, okul

bahçesinde uygun bekleme alanlarının olmamasından kaynaklı sorunların yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma örneklemini KKTC'deki çeşitli illerden alınmıştır. Bu araştırma yurt dışında daha kapsamlı örneklem grubu ile yapılabilir.
2. Araştırmada Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezinde Serebral Palsili çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve ebeveynlerin yaşadığı sorunlar belirlenmiştir. Araştırma örneklemini daha büyük gruplarla gerçekleştirilip, öğretmen ve ebeveynlerin yaşadığı sorunlar karşılaştırılabilir.
3. Yapılacak araştırmada farklı yöntem, ölçek ve envanter kullanılarak Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezinde Serebral Palsili çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve ebeveynlerin yaşadığı sorunlar belirlenebilir.
4. Araştırmadan elde edilen genel sonuçların daha önceki araştırmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan farklılıklar örneklemin farklılığından kaynaklanabilir. Daha kapsamlı araştırmaların yapılması ile bu farklılıkların nedenini daha ayrıntılı şekilde ortaya koyulabilir.
5. Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığı zaman öğretmen ve ebeveynlerin yaşadığı ortak sorunlardan en fazla göze çarpanı okul yönetimi olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni daha ayrıntılı şekilde ortaya koyulabilir.
6. Araştırmada elde edilen sorunların çözümüne yönelik gerekli düzenlemeler, eğitim ve seminerler verilebilir.
7. Yapılan çalışma Serebral Palsili çocuklar ile çalışan öğretmen ve ebeveynler üzerinde yapılmıştır. Bu çalışma farklı engel türünde çalışan öğretmenler ve ebeveynlere uygulanabilir.
8. Araştırmada Serebral Palsili çocuklar ile çalışan öğretmenlerin ve ebeveynlerin yaşadığı sorunlar incelenmiştir. Serebral Palsili çocukların kendi içlerinde yaşadıkları sorunların belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.
9. Bu araştırmada özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen ve ebeveyn görüşleri incelemiştir. Özel eğitim kurumlarında yaşanan sorunlara yönelik, yönetici ve denetmen görüşlerinin inceleneceği araştırmalar yapılabilir.

6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Serebral Palsili çocukların psikomotor becerilerini desteklemek ve gelişimini sağlayabilmek için özel eğitim merkezlerinde fizyoterapistler çalıştırılabilir.
2. Serebral Palsili bireyler için özel araç gereçler tasarlanabilir ve gerekli donanıma sahip sınıflar hazırlanabilir.
3. Öğretmenler ve veliler için eğitim seminerleri hazırlanabilir.
4. Okul ve sınıfların fiziksel ortamları ve araç-gereçleri, Serebral palsili çocukların özellikleri ve gereksinimleri doğrultusunda düzenlenebilir.
5. Özel eğitim okullarında sosyal ve sportif faaliyetler yetersizlik gösterdiğinden, bu tip faaliyetlerin artırılması ve öğrencilerin daha çok sosyal yaşama kazandırılması için öncelikle okul yöneticileri daha fazla çaba sarf edebilir.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (1995). *Demokratik Laik Çağdaş Eğitim Politikası*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Cebeci.
- Adler, R. (1999). Five ideas designed to rile everyone who cares about accounting education. *Accounting Education*, 8(3), 241-247.
- Akçamete, G. (2009). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. (Ed. G. Akçamete), *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akçamete, G., Büyükkarakaya, H. S., Bayraklı, H. ve Yıldırım, E. (2008). Eğitim Politikalarının Yansımaları: *Genel Ve Özel Eğitim. Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 11(22), 191-208.
- Akmeşe, P. P., Mutlu, A. ve Günel, M. K. (2007). Serebral Palsili Çocukların Annelerinin Kaygı Düzeyinin Araştırılması. *Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Dergisi*, 50, 236-240.
- Akkök, F., Aşkar, P. ve Karancı, N. (1992). Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne - Babalardaki Stresin Yordanması. *Özel Eğitim Dergisi*, 1(2), 8-12.
- Akkök, F. (2005). *Yaşamın diğer bir penceresi otistik özelliklere sahip çocuk babaları ve duyguları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Alkan, H. (2016). *Farklı Fonksiyonel Seviyedeki Duchenne Musküler Distrofili Çocuklarda Yorgunluğun Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Alpay, F. (1988). *Serebral Palsi Olgularında Büyüme Ve Gelişme Kriterlerinin Araştırılması*. Ankara: GATA Uzmanlık Tezi.
- Atam, A. (2009). *Serebral Palsili Çocuğu Olan Ve Olmayan Annelerin Evlilik Yaşantılarında Algıladıkları Doyum Ve Evliliklerinde Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar*. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.
- Ataman, A. (2011). *Özel Gereksinimli Çocuklar Özel Eğitime Giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ataman, A. (2009). *Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.

- Altinkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 129-142.
- Aydın, S. (2017). *Özel Eğitim Kurumlarında Yaşanan Eğitsel-Yönetimsel Yetersizlikler Ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Azap, S. (2011). *Özel Eğitim Merkezlerinin Amaç, Yapı Ve Süreç Açısından Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi*. Ankara: Kariyer Yayıncılık.
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. ve Uzaner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2).
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*. 4. Basım, Ankara: Feryal Matbaası.
- Başaran, İ. E. ve Çınkır, Ş. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Baykoç, N. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Baykoç, N. (2010). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim*. (Ed. N. Baykoç) Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Berker, N. ve Yalçın, S. (2000). *Serebral Palsi: Tedavi ve rehabilitasyon*. 3. Baskı. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Bıyıklı, L. (1989). Özürlü Çocuk, Toplum ve Aile. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2), 633-641.
- Campell, K. S. (1991). *Pediatric Neurologic Physical Therapy*. Churchill-Livingstone.
- Cantimer, G. (2008). *İlköğretim Okul Yöneticileri Ve İlköğretim Müfettişlerinin Mentorluk Rollerine İlişkin Görüşleri (Sakarya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. (2005). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2012). *Özel eğitim ve Özel Eğitim Gerektirenler*. Ankara: Vize Yayıncılık.

- Ceyhun, A. T. ve Kaya N. (2013). *Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunların Belirlenmesi*. 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bolu Bildiri Özetleri. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çay, (2016). *Özel Eğitim Gereksinimi Olan Çocukların Ebeveynleri İle Özel Eğitim Gereksinimi Olmayan Çocukların Ebeveynlerinin Bedensel Duyumları Abartma Düzeyleri Ve Empatik Eğilim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, R. R. (2003). *Zihin Engelli Çocuğu Olan Anne Babaların Okulda Anne Baba Katılımına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çimen, S. ve Yavuz, B. (2007). Serebral Palsili Çocukların Özbakım Becerilerini Gerçekleştirme Düzeyleri Ve Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. *Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*.
- Çuhadar, S. (2014). *Özel Eğitim Süreci*. (Ed. S. Vuran), Özel Eğitim, 3. Baskı, Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Demir, H., Eser, C., Menkü, A. P., Kırnay, M., Koç, H., ve Şigan, Y. T. (2000). *Serebral Palsili olgularımızın epidemiyolojik özellikleri*. XVII. Ulusal Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Kongresi, Sözlü Bildiri. Antalya..
- Demirel, F., Büyükoğlu, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö. ve Karadeniz, Ş. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, F., Büyükoğlu, Ş., Çakmak K. E., Akgün, E. Ö. ve Karadeniz, Ş. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirkıran, V. (2005). *Özel Eğitim Kurumlarında Bilgisayar Kullanımı İle Özel Eğitim Meslek Elemanlarının Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Görüşleri İle Bilgisayar Tutumlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. (2004). Türkiye özür lülük araştırması, Ankara.
- Dilek, B., Batmaz, İ., Karakoç, M., A. Sarıyıldız, M., Aydın, A., Çavaş, H. ve Çevik, R. (2013). Serebral Palsili çocukların annelerinde depresyon ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. *Marmara Medical Journal*.
- Diken, İ. (2010). *Özel Eğitime Gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, A., Aybay, C., ve Tarhan, C. (2001). Rehabilitasyon programı uygulanan serebral palsili çocukların Kaba Motor Fonksiyon Ölçümü ile değerlendirilmesi. *Romatol Tib Rehab*, 12, 202-206.

- Yıldırım Doğru, S. S. ve Arslan, E. (2008). Engelli Çocuğu Olan Annelerin Sürekli Kaygı Düzeyi İle Durumluk Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(19), 543-553.
- Ee, J. ve Soh, K. C. (2005). Tecaher perceptions on what a fucctional curriculum should be for children with special needs. *Nanyang Techonological University The International Journal of Special Education*, 20(2), 51-55.
- Engelli Hakları. (2015). Erişim Adresi: <http://www.eyh.gov.tr/upload>.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkin, G., Aybay, C. ve Özel, S. (2001). Serebral Palsili çocuklarda günlük yaşam aktiviteleri ve kaba motor fonksiyonların gelişimsel yaşla ilişkisi. *Fiziksel Tıp Dergisi*, 4(1), 7-17.
- Eser, Ş. (1997). *Özürlüler ve Sosyal Yardım. Görme Özürlülerin Sosyal Güvenlik Sorunları ve İstihdamı Sempozyumu*. Ankara: 1-2 Aralık 1997, Altı Nokta Körlere Hizmet Vakfı Yayınları.
- Friend, M. (2006). Student with Physical and Health Disabilities. *Special Education; Contemporary Perspectives for School Professionals*, Idia 2004 Update Edition, Pearsaon Education..
- Girgin, G. (2010). Öğretmenlerde Tükenmişliğe Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 31-48.
- Girli, A. (2004). *Otistik çocuklar ve aileleri aile eğitim programları: Kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İzmir: Işık Özel Eğitim Yayınları,
- Gökmen, B., 2014. *Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Gürgür, H., Akçamete, G. ve Vuran, S. (2005). İşitme Engelliler İlköğretim Okulu I. Kademedede Uygulanan eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Journal Of Educational Sciences & Practices*, 4(7), 60-79.
- Gürgür, H. (2001). *İşitme Engelliler İlköğretim Okulunda (1. Kademedede) Uygulanan Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güleç-Aslan, Y., Özbey, F., Sola-Özgüç, C. ve Cihan, H. (2014). Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Sorunları Ve İhtiyaçları: Vaka Çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 639-654.

- Güldiken, S. (2016). *Ortaokulların Stratejik Planlarındaki Swot Analizlerine İlişkin Müdür Ve Öğretmenlerin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Işık, M. (2014). *Özel Eğitim Uygulama Merkezi Ve İş Uygulama Merkezinde Çalışan Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- İçyüz, R (2016). *İşitme Kayıplı Çocuğu Kaynaştırmaya Devam Eden Ebeveynlerin Sorunlarının Ve Gereksinimlerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kaner, S. (2004). Engelli Çocukları Olan Anne Babaların Algıladıkları Stres, Sosyal Destek ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri*.
- Kamiloğlu, R. ve Bilgiç, A. (2002). Spastisite. *Romatizma Dergisi*, 17(1).
- Karasu, N., Dayı E., Aykut, Ç. ve Tavil, Z., (2013). *Zihin engelliler sınıf öğretmenlerin sorunları ve çözüm önerilerinin incelemesi*. 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bolu Bildiri Özetleri. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Karasu, T. ve Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin Perspektifinden Özel Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muş İl Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 30,33.
- Kargın, T. (2003). Cumhuriyetin 80. yılında özel eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 26-32.
- Kargın, T. (1997). Özel Eğitim Alanında Öğretmen Yetiştirme, *Milli Eğitim Dergisi*.
- Kandamuthan, M. (2004). The economic and social effect of a disabled child on the family. Kerela Research Programme on Local Level Development Centre for Development Studies, 91(5), 41-52.
- Kaya, E. (2013). *Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Meslek Dersi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri (Özel Eğitim Uygulama Merkezi, İş Uygulama Merkezi, Mesleki Eğitim Merkezi)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe, İstanbul.
- Kavaklı, A. Pek, H. ve Bahçecik, N. (1998). *Çocuk Hastalıkları Hemşireliği. Düzeltmiş 2. Baskı*. İstanbul, Yüce Yayıncılık.
- Keçeli Kayısı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*.
- Kınık, H. (2006). Serebral Palsi. Erişim Adresi: <http://www.medicine.ankara.edu.tr>
- Kocaman, A. (2015). *Özel eğitim okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

- Koca, E. (2007). *Beyin Felçli (SP) Çocukların Giyinme Becerilerinde Giysiden Kaynaklanan Problemlerin Belirlenmesi Ve Örnek Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, I. ve Karadağ, M. (2013). Zihin engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. 23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bolu Bildiri Özetleri. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kocaman, A. (2015). *Özel Eğitim Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Korucu, N. (2005). *Türkiye’de Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Hizmeti Veren Kurumların Karşılaştığı Güçlüklerin Analizi: Kurum Sahipleri, Müdür, Öğretmen Ve Aileler Açısından*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kök, M. (2002). Özel Eğitimde Personel Sorunu. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 67-80.
- Kurt, A. S., Tekin, A., Koçak, V., Kaya, Y., Özpulat, Ö. ve Önat, H. (2008). Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların karşılaştıkları güçlükler. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics*, 17(3), 51-62.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İş Okulu Eğitim Programı*, Devlet Kitapları Basım Evi, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu. Tarih ve 26434 Sayılı Resmi Gazete. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği: 3. Resmi Gazetesi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği. 20.03.2012 Tarih Ve 28239 Sayılı Resmi Gazete.
- Ocakçı, A. (2005). Serebral Palsi’li Çocukların Bağımsız Yaşam Becerilerinin İncelenmesi. Erişim Adresi: <http://www.geocities.com/sağlıktoplum/gata>.
- Ostensjo, S., Carlberg, E. B. ve Vollested, N. K. (2005). The Use And Impact Of Assistive Devices And Other Environmental Modifications On Everyday

- Activities And Care İn Young Children With Cerebral Palsy. *Disabil Rehabil.* 27(14), 10-11.
- Ölçütlü, C. B. (2017). Otizmlı Çocuklarda Epilepsi Birlikteliği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özaras, N. ve Yalçın, S. (2001). Serebral Palsi ile Yaşamak. İstanbul, *Pediyatrik Ortopedi ve Rehabilitasyon Dizisi. 1*(36), 20-22.
- Özcan, H. (2005). *Cerebral Palsy*. (Ed: E. Deniz). İstanbul: Boyut Kitapları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 43-50.
- Özen, A., Ergenekon, Y., Burcu Ülke, K. ve Genç, D. (2013). Kaynaştırma öğrencisi olan okulöncesi öğretmenlerinin sınıflarında yaptıkları öğretim uygulamalarının belirlenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 13*(3), 67-88.
- Özgür, İ. (2004). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi Özel Eğitim*. Karahan Kitabevi, Adana,
- Öztürk, M., D. Dündar, N. G., Yıldırım, H., Himmetoğlu, H. ve Yılmaz, H. (1999). Serebral Palsili Çocukların Evde Beslenme Sorunları Ve Ailenin Tutumu. *Genel Tıp Dergisi, 9*(2), 27-31.
- Potts, N. L. ve Mandlco, B. L. (2002). *Pediyatrik Nursing Caring for Children and Their Families*. United States of America, Delmar.
- Sağıroğlu, N. (2006). *Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Çocuklarının Devam Ettiği Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Sarı, H. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleri İle İlgili Çağdaş Öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sargın, N. ve Hamurcu, H. (2010). Özel özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin sorunlarına ve beklentilerine yönelik bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 24*, 324-329.
- Sanır, H. (2009). *Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme İle İlgili Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen Ve Aile Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Sınason, V. (2002). *Çocuğunuzu Tanıyın, Engelli Çocuk*. (Çev. Füsün Doruker), İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.

- Smith, T. ve Ingersoll, R. (2004). "What are the effects of induction and mentoring on beginning teacher turnover?" *American Educational Research Journal*, 41(3), 53-80.
- Stahmer Aubyn, C. ve Nicole, M. (2005). Early intervention practises for children with autism: Descriptions from community providers, focus on autism and other developmental disabilities 20(2), 39-41.
- Söhmen, T. ve Türkbay, T. (2003). *Engelli Çocuklar*. Ankara; GATA basımevi,
- Sözen, A. (2017). *Astımlı Çocukların Ailelerinin Hastalığın Özelliklerine Ve Tedavisine Dair Bilgi Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon Yayınevi, İstanbul.
- Taş, H. (2017). *Sosyal Sorumluluk Projelerinde Yer Almanın Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Taylor, H. B. (2003). Melburne Assessment Of Unilateral Upper Limb Function: Construct Validity And Correlation With The Pediatric Evaluation Of Disability Inventory. *Developmental Medicine And Child Neurology*.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(24), 543-559.
- Vargün, R., Ulu, H. Ö., Duman, R. ve Yağmurlu, A. (2004). Serebral palsili çocuklarda beslenme problemleri ve tedavisi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 57(4), 257-265.
- Vijosh, P. V. ve Renaut, J. (2007). Stres among mothers of children with cerebral palsy attending special schools. *Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal*, 18(1), 76-92.
- Vuran, Ü. ve Ünlü, E. (2014). *Özel Eğitim*, 3. Baskı, (Ed. S. Vuran), Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Varol, N. (2005). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yavuz, B. (2006). *Serebral Palsili Çocukların Öz Bakım Becerilerini Gerçekleştirme Düzeyleri Ve Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yalaz, K. (1999). Serebral Palsi ve Doktor. *Katkı Pediatri Dergisi*, 20(3), 41-50.

- Yaycı, L. (2003). Spastik Çocukların Özellikleri ve Gelişimi. Kulaksızoğlu A. Editör. Farklı Gelişen Çocuklar. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yiğit, A. (2007). *Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu Tükenmişlik Ve Ruh Sağlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

EKLER

EK 1. Bilgi ve Katılım Onay Formu

Değerli Katılımcılar

Yüksek lisans tezim kapsamında yürüttüğüm bu araştırmanın amacı , Serebral Palsili çocuklar ile çalışan öğretmenler ve Serebral Palsili çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı sorunların belirlenmesidir. Bu çalışmada amaç sizleri kişisel olarak değerlendirmek değil KKTC’ de yaşayan ve Serebral Palsili çocuklar ile çalışan öğretmenler ve Serebral Palsili çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı sorunlara ilişkin genel bilgi toplamaktır.

Görüşme soruları iki bölümden oluşmaktadır ve cevaplama süresi 15-20 dakikadır. İlk bölümde kişisel bilgi formu ve ikinci bölümde yarı yapılandırılmış görüşme soruları yer almaktadır. Size yöneltilecek sorulara vereceğiniz cevaplar araştırmaya veri oluşturacak ve bilimsel amaç için kullanılacaktır. Bu nedenle, araştırmanın ve tezimin hiçbir yerinde sizlerden herhangi bir kimlik bilgisi istenmemektedir. Toplanan bilgiler kesinlikle gizli tutulacak kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırmada sizlerden elde edilen bilgiler kişisel olarak değerlendirilmeyecektir. Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz halinde, sizlere verilen bilgi formu ve görüşme sorularını doldurmanız ve temsil etmenizdir. Araştırma sürecinde dilediğiniz zaman araştırmadan ayrılabilirsiniz.

Araştırmaya katkı ve zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. EVET () HAYIR ()

Saygılarımla

Yakın Doğu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Yüksek Lisans
Öğrencisi

Şahveren Kaymakamtorunları
sahveren-odul@hotmail.com

Doç. Dr. Mukaddes Sakallı Demirok
mukaddes.sakalli@neu.edu.tr

Ek 2. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız

.....

2. Cinsiyetiniz

Kadın () Erkek ()

3. Eğitim Durumunuz

Okur yazar () İlkokul () Ortaokul ()

Lise () Üniversite () Yüksek lisans/ Doktora ()

4. Özel gereksinimli kaç çocuğa sahipsiniz?

.....

5. Yaşamınız çoğunu nerede geçirdiniz?

Şehir () Köy ()

Ek 3. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız

.....

2. Cinsiyetiniz

() Kadın () Erkek

3. Eğitim Durumunuz

() Lisans () Yüksek Lisans

4. Hangi alandan mezunsunuz?

.....

5. Mesleki Kıdem

() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11–15 yıl () 16-20 yıl () 21 ve üzeri

6. Hangi kurumda çalışıyorsunuz?

.....

7. En çok hangi engel grubundaki öğrenciler ile çalıştınız?

.....

8. Serebral Palsili çocukların eğitimi üzerinde herhangi bir kurs/seminer aldınız mı?

.....

Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

A. Serebral Palsi’li çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin;

1. Öğrencilere psikomotor becerilerin öğretiminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Öğrencilere akademik becerilerin öğretiminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Öğrencilere öz bakım becerilerinin öğretiminde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Ebeveynler ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Okul yönetimi ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
6. Yaşadıkları diğer sorunlar nelerdir?

B. Serebral Palsi’li çocuğa sahip ebeveynlerin;

1. Çocuğun psikomotor becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Çocuğun öz bakım becerileriyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Okula ulaşım ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Çocuğun öğretmeniyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Okuldaki çevresel düzenlemelerle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
6. Okul yönetimiyle ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
7. Yaşadıkları diğer sorunlar nelerdir?

**Ek 5. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı
İlköğretim Daire Müdürlüğü İzin Belgesi.**

Sayı : İÖD.0.00-006-18-E.1467

18 Nisan 2018

Konu : Anket çalışma izni hk.

Sayın Şahveren KAYMAKAMTORUNLARI

Müdürlüğümüze bağlı Özel Eğitim merkezlerindeki (Lefkoşa Özel Eğitim ve İş Eğitimi Merkezi, Gazimağusa Özel Eğitim Merkezi, Yeşilyurt Özel Eğitim Merkezi) öğretmenlerimize ve velilere uygulamak istediğiniz "*Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezi'nde Serebral Paralizli Çocuklar ile Çalışan Öğretmenlerin ve Ailelerinin Yaşadığı Sorunların Belirlenmesi*" konulu çalışması, Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışma uygulamadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne iletilmesinin yasa gereği olduğunu bildiğinizi ve gereğini saygı ile rica ederim.

 e-izimlidir
İlksen VAROĞLU A
Müdür

Ek 6. Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

31.05.2018

Sayın Şahveren Kaymakamtorunları

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2018/118 proje numaralı ve **"Serebral Palsili Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerin Ve Ailelerin Yaşadığı Sorunların**

Belirlenmesi" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol
Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol